

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
TEISĖS FAKULTETO
TARPTAUTINĖS IR EUROPOS SĄJUNGOS TEISĖS INSTITUTAS

JUSTINA DUOBIENĖ
TARPTAUTINĖS TEISĖS
MAGISTRANTŪROS NUOLATINIŲ STUDIJŲ PROGRAMA

TARPTAUTINIS JŪRŲ TEISĖS TRIBUNOLAS

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas –
Prof. dr. Saulius Katuoka

Vilnius, 2012

Turinys

ĮVADAS.....	3
I. TARPTAUTINIS JŪRŲ TEISĖS TRIBUNOLAS- KAIP SPECIALI JŪRŲ TEISĖS GINČUS NAGRINĖJANTI INSTITUCIJA.....	6
1.1. Naujos institucijos sprendžiančios tarptautinius jūrų teisės ginčus atsiradimo poreikis.....	6
1.2. Tribunolo sudėtis ir struktūra.....	9
II. TARPTAUTINIO JŪRŲ TEISĖS TRIBUNOLO KOMPETENCIJA.....	15
2.1. Tribunolo jurisdikcija ir valstybių pareiškimai pagal Jungtinių Tautų jūrų teisės Konvencijos 287 straipsnį.....	18
2.2. Tribunolo kompetencijos pagal Jungtinių Tautų jūrų teisės Konvencijos 290 ir 292 straipsnius apimtis.....	23
2.2.1. Prašymų skirti laikinas apsaugos priemones nagrinėjimas.....	23
2.2.1.1. Jungtinių Tautų jūrų teisės Konvencijos 290 straipsnyje įtvirtintų reikalavimų apimtis.....	27
2.2.2. Sulaikytų laivų ir jų įgulų paleidimo klausimo sprendimas.....	37
2.3. Tribunolo patariamąsios funkcijos įgyvendinimas.....	41
2.3.1. Pilnos sudėties Tribunolo teisė teikti konsultacines išvadas.....	42
2.3.2. Ginčų dėl jūros dugno kolegijos teisė teikti konsultacines išvadas.....	45
III. TARPTAUTINIO JŪRŲ TEISĖS TRIBUNOLO PRAKTIKA.....	47
3.1. Užstato, kuris laikomas pagrįstu pagal Jungtinių Tautų jūrų teisės Konvencijos 292 straipsnį nustatymas.....	47
3.2. Tribunolo sprendimas Jūrų erdvių delimitavimo tarp Bangladešo ir Mianmaro byloje.....	56
IŠVADOS.....	63
LITERATŪROS SĄRAŠAS.....	66
SANTRAUKA.....	72
SUMMARY.....	73
PRIEDAI.....	74

IVADAS

Temos aktualumas. Tarptautinis jūrų teisės tribunolas (toliau- Tribunolas), tai institucija sukurta 1982 m. gruodžio 10 d. Jungtinių Tautų jūrų teisės konvencijos¹ (toliau- Konvencija), plačiai tarptautiniu mastu ratifikuotos tarptautinės sutarties, sukuriančios universalų jūrų režimą. Konvencijos nuostatos Tribunalui suteikia plačią kompetenciją, jis gali nagrinėti ginčus kylančius iš Konvencijos nuostatų aiškinimo ir taikymo, tai pat ginčus kylančius iš tarptautinių susitarimų, susijusių su Konvencijos tikslais, aiškinimo ir taikymo, jeigu jie yra perduoti pagal tokį susitarimą. Taip pat Tribunolas turi privalomąją jurisdikciją ginčams dėl sulaikytų laivų ir jų įgulų paleidimo bei privalomąją jurisdikciją paskirti laikinąsias apsaugos priemones iki arbitražinio tribunolo sudarymo. Šiai institucijai yra suteikta galimybė teikti konsultacines išvadas, kai į ją kreipiasi Jūros dugno institucija ar kita organizacija numatyta tarptautiniame susitarime.

Tokią plačią jurisdikciją turinčiai tarptautinei teisminei institucijai per beveik 16 darbo metų pateikta nagrinėti 19 bylų, taip pat ji yra pateikusi 1 patariamąją nuomonę. Tačiau daugiausia bylų nagrinėta privalomosios Tribunolo jurisdikcijos srityje, sprendžiant sulaikytų laivų ir įgulų paleidimo ar laikinųjų apsaugos priemonių skyrimo klausimus. Iki 2010 metų dvi bylos buvo pateiktos dėl ginčo esmės, ir tik vienoje iš jų priimtas sprendimas. Tačiau, per pastaruosius trejus metus Tribunalą pasiekė dar trys bylos dėl ginčo sprendimo iš esmės. Ši institucija taip pat pirmą kartą įgyvendino savo patariamąją funkciją ir pateikė konsultacinę išvadą. Tarptautinio jūrų teisės tribunolo potencialo įgyvendinimas yra plačiai analizuojamas tarptautiniu mastu, tačiau Lietuvos autorių darbų šia aktualia tema nėra gausu. Naujojo Tribunolo reikšmė analizuojama tikrai J. Linkevičiaus moksliniame straipsnyje². Reikia atkreipti dėmesį į tai, kad Lietuva yra ratifikavusi Jungtinių Tautų jūrų teisės konvenciją, bei deklaracijoje pagal Konvencijos 287 straipsnį, Tarptautinį jūrų teisės tribunalą pasirinko kaip vieną iš institucijų ginčams kylantiems iš Konvencijos spręsti. Atkreipiant dėmesį į tai, kad Lietuva yra pakrantės valstybė, turinti patogų išėjimą į jūrą bei savo laivyną, ginčų sprendimo tarptautinėje jūrų teisėje problemos ir Tribunolo priimami sprendimas, bei juose pateikiamas Konvencijos nuostatų aiškinimas yra aktualūs klausimai.

Atsižvelgiant į tai, šiame darbe keliamas **tyrimo tikslas**- analizuojant Tarptautinio jūrų teisės tribunolo kompetenciją ir ją sudarančių funkcijų įgyvendinimą praktikoje, atskleisti probleminius

¹ Lietuvos ratifikuota 2003 m. rugsėjo 9 d., įsigaliojo 2003 m. gruodžio 12 d. Jungtinių Tautų jūrų teisės konvencija // Valstybės žinios, 2003-11-13, Nr. 107-4786; Darbe naudojamas angliškasis Konvencijos tekstas: United Nations Convention on the Law of the Sea // http://www.un.org/Depts/los/convention_agreements/texts/unclos/closindx.htm; prisijungimo laikas 2012-11-10.

² Linkevičius J. Tarptautinio jūrų teisės tribunolo privalomosios jurisdikcijos taikymo problemos // Teisė. 2011, Nr. 80

aspektus, taip pat nustatyti Tribunolo praktikos reikšmę Konvencijos normų aiškinimui bei įtaką jūrų teisės vystymuisi.

Siekiant užsibrėžto tikslo, keliami šie **uždaviniai**:

- Atskleisti Tarptautinio jūrų teisės tribunolo atsiradimo priežastis;
- Išanalizuoti valstybių pareiškimų pagal Jungtinių Tautų jūrų teisės konvencijos 287 straipsnį turinio įtaką Tribunolo jurisdikcijos įgyvendinimui;
- Nustatyti Tribunolo Kompetencijos pagal Jungtinių Tautų jūrų teisės konvencijos 281 ir 282 straipsnius apimtį ir atskleisti šių straipsnių taikymo Tribunolo praktikoje probleminius aspektus;
- Apibrėžti Tribunolo patariamąją funkciją ir ištirti jos taikymą praktikoje;
- Įvertinti Tribunolo praktiką nustatant pagrįsto užstato dydį ir delimituojant jūrų erdves.

Darbo **objektas**. Šiame magistriniame darbe kompleksiskai analizuojamos Tarptautinio jūrų teisės tribunolo atliekamos funkcijos, bei praktika.

Temos naujumas. Darbe analizuojami Lietuvos teisės moksle nenagrinėti klausimai, bei tarptautiniu mastu mažai ištirti aspektai, tokie kaip Tarptautinio jūrų teisės Tribunolo patarimosios funkcijos įgyvendinimas bei jo praktikos šioje srityje įtaka Konvencijos nuostatų aiškinimui. Taip pat vertinama naujausios Tribunolo praktikos jūrų sienų delimitavimo byloje reikšmė tarptautinės jūrų teisės vystymuisi. Į Tribunolo jurisdikcijos nagrinėti ginčų kylančius iš Konvencijos nuostatų taikymo ir aiškinimo ir valstybių pareiškimų pagal Konvencijos 287 straipsnį santykį pažvelgta kitu aspektu, nei J. Linkevičiaus moksliniame straipsnyje, įvertinant naujausią Tribunolo praktiką. Šiame darbe analizuojamos temos, autoriaus nuomone, Lietuvos teisės doktrinoje nėra išnagrinėtos, todėl ši tema ypač aktuali atskleidžiant Tribunolo praktiką, svarbią Jungtinių Tautų jūrų teisės Konvencijos aiškinimui.

Darbe naudoti metodai. Siekiant įgyvendinti keliamus tikslus naudotasi *istoriniu metodu* nustatant Tribunolo atsiradimo prielaidas. *Statistinis metodas* naudotas vertinant valstybių pareiškimus pagal Konvencijos 287 straipsnį. *Lyginamasis metodas* pritaikytas nustatant Tribunolo ypatumus, kitų institucijų atžvilgiu, analizuojant skirtingas autorių nuomones probleminiais klausimais, lyginant Tarptautinio jūrų teisės tribunolo praktiką su Tarptautinio Teisingumo Teismo bei arbitražinių tribunolų praktika. *Lingvistinis metodas* buvo naudojamas apibrėžiant Tribunolo kompetenciją teikti konsultacines išvadas bei aiškinant Konvencijos 290 bei 292 straipsniuose įtvirtintus reikalavimus. Remiantis *sisteminio bei loginio metodu* darbe darytos išvados, apibendrinimai, šie metodai buvo

naudingi analizuojant Tribunolo praktiką, sekant argumentus vedusius prie konkretaus sprendimo priėmimo.

Darbo struktūra. Darbą sudaro trys skyriai: pirmajame aptariamas institucijos atsiradimo tarptautinėje jūrų teisėje poreikis, jos sudėtis ir struktūra; antrasis skyrius skirtas Tribunolo kompetencijos analizei, o trečiajame skyriuje nagrinėjama Tarptautinio jūrų teisės tribunolo praktika aktualiais klausimais.

Magistriniame darbe yra remiamasi įvairiais literatūros *šaltiniais* – tiek teorine, tiek ir praktine medžiaga – Tarptautinio jūrų teisės tribunolo bei kitų tarptautinių teisminių institucijų formuojama praktika. Rengiant darbą naudota gausi mokslinė literatūra iš kurios išskiriama garsių teisės specialistų S. Rosenne³, T. Treves⁴, R. Churchill⁵, T. M. Ndiaye⁶, D. R. Rothwell⁷ moksliniai darbai ir straipsniai. Labai naudinga buvo N. Klein monografija „Dispute Settlement in the UN Convention on the Law of the Sea“⁸ taip pat D. Anderson monografija⁹. Remtasi aktualiais mokslinių žurnalų „International Journal of Marine and Coastal Law“, „International & Comparative Law Quarterly“ ir kt. straipsniai.

³ Rosenne Sh. Establishing the International Tribunal for the Law of the sea // American Journal of International Law. 1995, Nr. 89; International Tribunal for the Law of the Sea: 1996–97 Survey // International Journal of Marine and Coastal Law. 1998, Nr. 13; International Tribunal for the Law of the Sea: 1998 Survey // The International Journal of Marine and Coastal law. 1999, Nr. 14; Provisional Measures in International Law: The International Court of Justice and the International Tribunal for the Law of the Sea. New York: Oxford University Press, 2005.

⁴ Treves T. Advisory Opinions Under the Law of the Sea Convention // Current Marine Environmental Issues and the International Tribunal for the Law of the Sea / Red. Nordquist M., Moore J. N. Hague: Martinus Nijhoff Publishers, 2001; The Jurisdiction of the International Tribunal for the Law of the Sea // The International Tribunal for the Law of the Sea: Law and Practice / Red. P. Ch. Rao, R. Khan. Great Britain: Indian Society of International Law, 2001; What have the United Nations Convention and the International Tribunal for the Law of the Sea to offer as regards Maritime Delimitation Disputes? // Maritime delimitation / Red. Lagoni R., Vignes D. Leiden: Brill, 2006.

⁵ Churchill R. Dispute settlement under UN Convention of the law of the sea. Survey of 2008 // The International Journal of Marine and Coastal Law. 2009, Nr. 24. P. 604; The Bangladesh/Myanmar Case: Continuity and Novelty in the Law of Maritime Boundary Delimitation // Cambridge Journal of International and Comparative Law. 2012, Nr. 1(1).

⁶ Ndiaye T. M. Provisional Measures before the International Tribunal for the Law of the Sea // Current Marine Environmental Issues and the International Tribunal for the Law of the Sea / Red. Nordquist M., Moore J. N. Hague: Martinus Nijhoff Publishers, 2001; The Advisory Function of the International Tribunal for the Law of the Sea // Chinese Journal of International Law. 2010, Nr. 9(3).

⁷ Rothwell D. The International Tribunal for the Law of the Sea and Maritime Environmental Protection: Expanding the Horizons of International Oceans Governance // Ocean Yearbook, Vol. 17 / Red. Borgese E. M., Chircop A., McConnell M. L. Chicago: University of Chicago Press Journals, 2003.

⁸ Klein N. Dispute Settlement in the UN Convention on the Law of the Sea. Cambridge: Cambridge university press, 2005.

⁹ Anderson D. Modern law of the sea: selected essays. Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 2008.

I. TARPTAUTINIS JŪRŲ TEISĖS TRIBUNOLAS- KAIP SPECIALI JŪRŲ TEISĖS GINČUS NAGRINĖJANTI INSTITUCIJA

1.1. Naujos institucijos sprendžiančios tarptautinius jūrų teisės ginčus atsiradimo poreikis

Tarptautinis jūrų teisės tribunolas, tai institucija sukurta 1982 m. gruodžio 10 d. Jungtinių Tautų jūrų teisės konvencijos. Ši tarptautinė sutartis, po 8 metus užsitęsusių derybų, įsigaliojo 1994 metais. Buvęs Tribunolo prezidentas, vienas iš dabartinių Tribunolo teisėjų- R. Wolfrum pastebi, kad Konvencija, kuria sukurtas universalus jūrų režimas, yra viena iš svarbiausių sutarčių, sudarytų Jungtinėse Tautose per visą šios organizacijos gyvavimo laikotarpį¹⁰. Šiuo metu net 163 valstybės bei Europos Sąjunga yra Jungtinių Tautų jūrų teisės konvencijos šalimis¹¹.

Konvencijoje įtvirtintos ginčų sprendimo sistemos universalumas prisidėjo prie plataus šios tarptautinės sutarties pripažinimo. Toks ginčų sprendimo mechanizmas, laikomas vienu kompleksiausių ir pažangiausių tarptautinėje teisėje¹². O Tarptautinį jūrų teisės tribunolą, kuris yra Konvencijoje įtvirtintos ginčų sprendimo sistemos dalis, atsižvelgiant į tai, kad vandenynai ir jūros sudaro net 71% Žemės paviršiaus, galima laikyti teismine institucija, geografiniu požiūriu turinčia plačiausią jurisdikciją pasaulyje, po Tarptautinio Teisingumo Teismo¹³.

Siekiant visos tarptautinės bendruomenės pripažinimo, Konvencijos XV dalies 2 skyriuje numatytas pasirenkamasis ginčų sprendimo mechanizmas. Šios tarptautinės sutarties 287 straipsnis suteikia šalims galimybę pasirinkti privalomąją ginčo sprendimo procedūrą iš kelių nurodytų variantų. Tarp siūlomų alternatyvų numatyta ir Tarptautinio jūrų teisės tribunolo institucija, kuri pradėjo veikti 1996 m. spalio 1 d.

Tribunolo atsiradimą skatino poreikis sukurti naują teisminį organą, pajėgų vykdyti specialiąsias funkcijas bei spręsti ginčus, kylančius iš Konvencijos nuostatų aiškinimo ir taikymo. Idėja, kad konkrečios srities ginčai yra geriausiai nagrinėjami specializuotuose tribunoluose, nėra nauja. Kaip tai

¹⁰ Teisėjo Wolfrum R. 2006 m. spalio 20 d. pareiškimas: Statement by Judge Rudiger Wolfrum, President of the International Tribunal for the Law of the Sea, Sixth Committee of the General Assembly of the United Nations, New York// http://www.itlos.org/fileadmin/itlos/documents/statements_of_president/wolfrum/sixth_committee_201006_eng.pdf; prisijungimo laikas: 2012-10-15. [Statement by Judge Rudiger Wolfrum].

¹¹ Valstybių ratifikavusių Jungtinių Tautų jūrų teisės konvenciją sąrašas // http://www.un.org/Depts/los/reference_files/chronological_lists_of_ratifications.htm; prisijungimo laikas 2012-11-20; Svazilandas ir Ekvadoras ratifikavo Jungtinių tautų jūrų teisės konvenciją 2012 m. rugsėjo 24 d. Šiuo metu (2012 m. lapkričio 20 d.) yra 164 konvencijos narės.

¹² Tuerk H. The Contribution of the International Tribunal for the Law of the Sea to International Law // Maritime Boundary Disputes Settlement Processes and the Law of the Sea / Red. S- Y. Hong, Jon M. Van Dyke. Boston, Martinus Nijhoff publishers, 2009. P. 254.

¹³ *Ibid.* P. 254.

atspindintį pavyzdį, galima paminėti Europos žmogaus teisių konvencijoje įtvirtintą mechanizmą. J. G. Merrills nurodo, kad 1982 metų Jūrų teisės konvencijos sukurta tvarka, taip pat atspindi specialiųjų institucijų kūrimo impulsą, tačiau Tribunolo įsteigimas, galėjo reikšti ir pasitikėjimo Tarptautiniu Teisingumo Teismu trūkumą¹⁴. Be to, lyginant Tribunalą su tokiais teismais kaip, Europos Žmogaus Teisių Teismas, Europos Sąjungos Teisingumo Teismas, kaip specializuotais teisminiais organais, taip pat ir su Tarptautiniu Teisingumo Teismu, matomas esminis skirtumas. Tribunalas yra visiškai atskiras darinys, sukurtas Jungtinių Tautų jūrų teisės konvencijos. Ši institucija nėra didesnės tarptautinės organizacijos, tokios kaip Europos Taryba, Europos Sąjunga ar Jungtinės Tautos, organas. Tokia autonomija gali suteikti tikrosios nepriklausomybės pranašumą, lyginant Tarptautinį jūrų teisės tribunalą su kitomis minėtomis institucijomis¹⁵.

Nagrinėjant naujos teisminės institucijos atsiradimo poreikį, būtina nustatyti pagrindines aplinkybes, vedusias Trečiosios Jungtinių Tautų jūrų teisės konferencijos dalyves prie Tarptautinio jūrų teisės tribunolo ir jo Ginčų dėl jūros dugno kolegijos įsteigimo. Kuriant pasirenkamąjį ginčų sprendimo mechanizmą, tapo būtina į Konvencijos tekstą įtraukti nuostatas numatančias privalomąją jurisdikciją dviem atvejais. Reikėjo numatyti instituciją, kuri galėtų užtikrinti greitą laikinųjų apsaugos priemonių prašymų nagrinėjimą, taip pat būtų pajėgi greitai išnagrinėti sulaikytų laivų ir jų įgulų paleidimo klausimus. Privalomoji jurisdikcija šiose srityse būtina siekiant užtikrinti ginčo šalių teises, o laikinųjų apsaugos priemonių skyrimo atveju ir apsaugant jūrų aplinką¹⁶. Teisės mokslininkai pastebi, kad tokių funkcijų perdavimas Tribunalui buvo būtinas, nes arbitražiniai tribunalai nebūtų pajėgūs tinkamai užtikrinti jų įgyvendinimo¹⁷. Konvencijos kūrėjai sutarė, kad šie klausimai turi būti sprendžiami nuolatinio organo, nes tik jis gali vystyti pagrindinį jurisprudencijos kapitalą ir savo sprendimais sukurti instrumentą, ilgą laiką tenkinantį visų valstybių interesus¹⁸. Išvardintos funkcijos buvo patikėtos Tarptautiniam jūrų teisės tribunalui ir dėl jų buvo susitarta jau antrajame Trečiosios Jungtinių Tautų jūrų teisės konferencijos komitete.

Tarptautinėje bendruomenėje buvo susiformavęs poreikis įkurti instituciją, įgaliotą spręsti ginčus, kylančius iš veiklos jūros dugne, esančiame už nacionalinės jurisdikcijos ribų. Jūrų teisės konferencijoje iškelta mintis įsteigti Jūros dugno tribunalą. Ši institucija turėjo būti vienas iš Tarptautinės jūros dugno institucijos organų ir spręsti išimtinai tik jūros dugno ginčus. Tačiau idėjos

¹⁴ Merrills J. G. *International dispute settlement*. Fourth edition. New York: Cambridge university press, 2005. P. 198.

¹⁵ Anderson D. *Modern law of the sea: selected essays*. Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 2008. P. 508.

¹⁶ Rosenne Sh. *Establishing the International Tribunal for the Law of the sea* // *American Journal of International Law*. 1995, Nr. 89, P. 812.

¹⁷ Treves T. *The Jurisdiction of the International Tribunal for the Law of the Sea* // *The International Tribunal for the Law of the Sea: Law and Practice* / Red. P. Ch. Rao, R. Khan. Great Britain: Indian Society of International Law, 2001. P. 211.

¹⁸ Statement by Judge Rudiger Wolfrum. *cit. op.* 18.

atsisakyta ir minėtos funkcijos perduotos autonomiškam organui- Tarptautiniam jūrų teisės tribunolui, tiksliau jo Ginčų dėl jūros dugno kolegijai¹⁹. Teisės mokslininkai nurodo, kad būtinybė išvardintas funkcijas suteikti nuolatinei teisminei institucijai buvo viena iš pagrindinių Tribunolo steigimo priežasčių²⁰. Tačiau ne vienintelė. Konvencijos nuostatos numato plačią šios institucijos kompetenciją, ir be visų kitų numatytų funkcijų taip pat įgalioja ją spręsti ginčus kylančius iš Konvencijos nuostatų aiškinimo ir taikymo bei kitų tarptautinių susitarimų. Tokios kompetencijos suteikimą sąlygojo ir Jūrų teisės konvencijos rengimo metu jaučiamas besivystančių valstybių nepasitikėjimas Tarptautiniu Teisingumo Teismu²¹. Neigiamą valstybių požiūrį įtakojo šio teismo sprendimai South West Africa ir Northern Cameroon bylose²². Valstybių nepasitikėjimas Tarptautiniu Teisingumo Teismu taip pat atsispindi ir Kubos bei Bisau Gvinėjos deklaracijose pateiktose pagal Konvencijos 287 straipsnį. Jose minėtos valstybės nurodo nepripažįstančios Tarptautinio Teisingumo Teismo jurisdikcijos, iš Konvencijos kylantiems ginčams spręsti²³. Teisė nagrinėti iš Konvencijos kylančius ginčus Tribunolui suteikta siekiant sukurti mechanizmą pajėgų susidoroti su vis didėjančiu jūrų teisės bylų skaičiumi²⁴. Tiksliausiai Tribunolo steigimo priežastis įvardina, vienas iš buvusių Tribunolo teisėjų, dalyvavęs 1982 metų Jūrų teisės konvencijos kūrimo procese, G. Eiriksson. Jis nurodo, kad:

„Per visą Konvencijos derybų periodą daugelis teigiamų Tribunolo įsteigimo perspektyvų buvo apjungtos į vieną vietą. Jos apima aistringą daugelio derybų dalyvių tikėjimas idealiu ir taikiu ginčų sprendimu, svarbių industrializuotų valstybių norą sukurti saugią konfliktų sprendimo sistemą, kuri būtų pajėgi susidurti su naujais iššūkiais tarptautinėje teisėje, kai kurių

¹⁹ Adele A. O. The system for Settlement of Disputes under the United Nations Convention on the Law of the Sea- A Drafting History and a Commentary // Publications on Ocean Development. 1987, Nr. 10, P. 173-174.

²⁰ Rosenne Sh. Establishing the International Tribunal for the Law of the sea // American Journal of International Law. 1995, Nr. 89, P. 813.

²¹ Gaertner M. P. The Dispute Settlement Provisions of the Convention on the Law of the Sea: Critique and Alternatives to the International Tribunal for the Law of the Sea // San Diego Law Review. 2006, Nr. 19. P. 595-596.

²² Tarptautinio Teisingumo Teismo 1962-12-21 sprendimas byloje South West Africa (Etiopia v. South Africa) // <http://www.icj-cij.org/docket/files/46/4887.pdf> ; prisijungimo laikas: 2012-10-02; Tarptautinio Teisingumo Teismo 1962-12-21 sprendimas byloje South West Africa (Liberia v. South Africa) // <http://www.icj-cij.org/docket/files/47/4909.pdf> ; prisijungimo laikas: 2012-10-02; Tarptautinio Teisingumo Teismo 1963-12-02 sprendimas byloje Northern Cameroon (Cameroon v. United Kingdom) // <http://www.icj-cij.org/docket/files/48/5207.pdf> ; prisijungimo laikas: 2012-10-02; taip pat Romano C. P. R. International Justice and Developing Countries: A Qualitative Analysis // Law & Practice of International Courts & Tribunals. 2002, Nr. 1(3). P. 539, 585.

²³ Kubos ir Bisau Gvinėjos pareiškimai pagal Jungtinių Tautų jūrų teisės konvencijos 287 straipsnį // http://www.un.org/depts/los/settlement_of_disputes/choice_procedure.htm; prisijungimo laikas: 2012-10-15.

²⁴ Yankov A. The international Tribunal for the Law of the Sea and comprehensive dispute settlement of the Law of the sea // The International Tribunal for the Law of the Sea: Law and Practice / Red. P. Ch. Rao, R. Khan. Great Britain: Indian Society of International Law, 2001. P. 41.

valstybių nenorą naudotis Tarptautiniu Teisingumo Teismu esančiu Hagoje, ir pageidavimus įsteigti specializuotą organą jūros dugno eksploatavimo ginčų sprendimui²⁵.

Nustačius aplinkybes, kurios vedė prie naujos teisminės institucijos įsteigimo, galima apibendrinti, kad Tribunolo atsiradimas buvo būtinas dėl tuo metu susiklosčiusių istorinių, politinių bei teisinių aplinkybių. Tokios pozicijos laikosi ir B. H. Oxman²⁶. Pagrindinis Konvencijos rengėjų tikslas buvo sukurti tokį ginčų sprendimo mechanizmą, kuris būtų priimtinas visai tarptautinei bendruomenei ir taikomas sprendžiant kylančius ginčus. O tam buvo būtinas naujos teisminės institucijos tarptautinėje jūrų teisėje atsiradimas. Atskleidus Tribunolo steigimo priežastis, toliau darbe aptariama šios institucijos sudėtis ir struktūra.

1.2 Tribunolo sudėtis ir struktūra

Dabar Tribunolas yra didžiausias pasaulinio masto teisminis organas sudarytas iš 21 teisėjo. Jo nariams keliamas reikalavimas būti pripažintais jūrų teisės ekspertais, bei turėti nepriekaištingą reputaciją. Kai kurie teisės mokslininkai išreiškė susirūpinimą dėl to, kad Tribunolo teisėjai turi būti kompetentingi tik jūrų teisės, tačiau ne tarptautinės teisės srityje. Tokie nuogąstavimai išreikšti atsižvelgiant į tai, kad jūrų teisė yra integrali tarptautinės teisės sistemos dalis²⁷. Turbūt sunku apibrėžti kada asmuo turėtų būti laikomas turinčiu pripažintą kompetenciją tarptautinės teisės srityje, tačiau galima pastebėti, kad 12 iš 21 Tribunolo teisėjų, yra tarptautinės teisės profesoriai. Vien dėl šios priežasties neturėtų kilti abejonių dėl Tribunolo narių kompetencijos.

Teisėjai yra renkami Konvencijos šalių narių, 9 metų periodui, kas 3 metus keičiantis 1/3 teisėjų sudėties. Tribunolo sudėtyje turi atsispindėti pasaulio teisinės sistemos ir tinkamas geografinis pasiskirstymas. Tam užtikrinti Tribunolo statute, kuris yra įtvirtintas Konvencijos VI priede²⁸, numatytos atitinkamos nuostatos. Remiantis jomis, Tribunolo nariais leidžiama būti ne daugiau kaip dviem teisėjams iš tos pačios valstybės. Taip pat keliamas reikalavimas, kad kiekvieną geografinę grupę atstovautų ne mažiau kaip po tris teisėjus. Susitariančios šalys, kurios rengia kasmetinius

²⁵ Vukas B. The international Tribunal for the law of the sea: some features of the new international judicial institution // The International Tribunal for the Law of the Sea: Law and Practice / Red. P. Ch. Rao, R. Khan. Great Britain: Indian Society of International Law, 2001. P. 71.

²⁶ Oxman B. H. The rule of Law and the United Nations Convention on the Law of the Sea // The European Journal of International Law. 1996, Nr. 7. P. 369.

²⁷ Oda Sh. Dispute Settlement Prospects in the Law of the Sea // The International and Comparative Law Quarterly. 1995, Nr. 44. P. 864.

²⁸ Tarptautinio jūrų teisės tribunolo statutas. Jungtinių Tautų jūrų teisės konvencijos VI priedas // Valstybės žinios, 2003-11-13, Nr. 107-4786; Statute of the International Tribunal for the Law of the Sea //

http://www.itlos.org/fileadmin/itlos/documents/basic_texts/statute_e.pdf; prisijungimo laikas: 2012-11-09.

susitikimus Niujorke, susitarė išrinkti po 5 teisėjus iš Azijos bei Afrikos, po 4 iš Lotynų Amerikos ir Karibų valstybių bei Vakarų Europos ir kitų valstybių grupių, ir 3 iš Rytų Europos grupės. Nariai renkami 2/3 balsų dauguma Konvencijos valstybių narių, iš kandidatų sąrašo, kurį jos pačios sudaro. A. Boyle pastebi, kad tokia Tribunolo kompozicija aiškiai prideda svorio besivystančioms šalims lyginant Tribunolą ir Tarptautinį Teisingumo Teismą. Pastarajame, teisėjai iš penkių nuolatinių Saugumo Tarybos narių okupuoja 1/3 iš 15 vietų²⁹, o šiuo atveju galima pastebėti, kad nuolatinių Saugumo Tarybos narių atstovams nėra jokių garantijų užtikrinančių vietas Tribunole. Pirmojo Tribunolo sudarymo metu, 1996 metais, į sąrašą buvo įtraukti kandidatai iš Kinijos, Rusijos bei Jungtinės Karalystės, bet nebuvo kandidatų iš Prancūzijos bei Jungtinių Amerikos Valstijų³⁰. Atsižvelgiant į didelę Tribunolo sudėtį pastebima, kad šioje institucijoje daug reprezentatyviau atstovaujama visoms pasaulio teisinėms sistemoms, o taip pat proporcingai atstovaujama skirtingiems pasaulio regionams³¹. Kalbant apie atstovavimą paminėtina ir valstybių galimybė skirti ad hoc teisėjus. Tokie teisėjai gali būti skiriami, kai Tribunole nėra teisėjo iš ginčo šalies valstybės. Šia galimybe šalys plačiai naudojasi³²

Šiuo metu Tribunolo prezidentu yra paskirtas teisėjas Shunji Yanai iš Japonijos, o vice prezidentu teisėjas Albert J. Hoffmann iš Pietų Afrikos. Kiti teisėjai yra iš šių valstybių: Brazilijos, Grenados, Indijos, Libano, Vokietijos, Senegalo, Žaliojo Kyšulio Respublikos, Prancūzijos, Trinidado ir Tobago, Lenkijos, Austrijos, Tanzanijos, Kinijos, Algerijos, Rusijos, Korėjos, Argentinos, Maltos bei Ukrainos.

Kadangi valstybės buvo atsiribojusios nuo vidinio Tribunolo mechanizmo sukūrimo, 1996 bei 1997 metais vykusiuose susitikimuose naujai išrinkto Tribunolo nariai turėjo suorganizuoti Ginčų dėl jūros dugno kolegijos suformavimą ir kitų kolegijų įsteigimą. Tuo pačiu metu buvo sprendžiama begalė organizacinių bei administracinių klausimų. Daugelis šių klausimų reglamentuota Tribunolo taisyklėse³³.

Tarptautinis jūrų teisės tribunolas, kuris posėdžiauja sesijomis savo būstinėje Hamburge, yra sudarytas iš Kolegijų ir Registro, kuris yra nuolat veikiantis administracinis organas. Šalių ginčas gali būti nagrinėjamas pilnos sudėties Tribunole, taip pat jo specialiose bei ad hoc kolegijose, arba Ginčų

²⁹ Boyle A. The International Tribunal for the Law of the Sea and the Settlement of Disputes // The Changing World of International Law in the Twenty-First Century / Red. Norton J., Andenas M., Footer M. London: Kluwer Law International, 1998. P. 118.

³⁰ Kandidatų sąrašas // <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N96/165/12/PDF/N9616512.pdf?OpenElement>; Prisijungimo laikas: 2012-12-01.

³¹ Tuerk H. The Contribution of the International Tribunal for the Law of the Sea. *Cit. op.* 20. P. 257.

³² Ad hoc teisėjai paskirti šiose Tribunole nagrinėtose bylose: Southern Bluefin tuna, Swordfish Stocks, Grand Prince, MOX Plant, Volga, Land Reclamation, Jūrų erdvių delimitavimo, Virginia G bylose.

³³ Tarptautinio jūrų teisės tribunolo taisyklės. Rules of the Tribunal (ITLOS/8), as amended on 15 March and 21 September 2001 // http://www.itlos.org/fileadmin/itlos/documents/basic_texts/Itlos_8_E_17_03_09.pdf; prisijungimo laikas: 2010-11-05.

dėl jūros dugno kolegijoje bei jos ad hoc kolegijose. Ypatingą dėmesį reikia skirti Ginčų dėl jūros dugno kolegijai (toliau- Kolegija). Ji įsteigta pagal Konvencijos XI skyriaus 5 dalį bei Tribunolo statuto 14 straipsnį. Šios nuostatos suteikia kompetenciją nagrinėti ginčus kylančius dėl veiksmų jūros dugno teritorijoje, už nacionalinės jurisdikcijos ribų. Kolegijai taip pat suteikta teisė teikti konsultacines išvadas. Ginčų dėl jūros dugno kolegija yra sudėtinė Tribunolo dalis, tačiau turi savo atskiras taisykles, bei jurisdikciją. Aiškiausiai Tribunolo bei Ginčų dėl jūros dugno kolegijos santykį apibrėžia H. Tuerk, nurodydamas, kad tai yra „tribunolas tribunole“³⁴. Šis specialus organas susideda iš 11 teisėjų, įskaitant pirmininką, renkamų kas tris metus. Kolegija renkama iš 21 nario esančio Tarptautinio jūrų teisės tribunolo sudėtyje ir ją renka patys Tribunolo teisėjai. Jos kompozicijai taikomas toks pat reikalavimas kaip ir pačiam Tribunalui: Ginčų dėl jūros dugno kolegijoje turi būti užtikrinamas visų pasaulio teisinių sistemų bei visų pasaulio geografinių regionų tinkamas atstovavimas. Paminėtina, kad Konvencijos rengimo metu buvo siūloma rinkimus perkelti į politinio organo rankas. Šią teisę norėta suteikti Tarptautinei jūros dugno institucijai. Tačiau vėliau vieningai sutarta, kad tol, kol Tribunolo nariai yra renkami Konvencijos valstybių narių, jų įsikišimas į Ginčų dėl jūros dugno kolegijos rinkimą nėra būtinas³⁵. Svarbu atkreipti dėmesį į Konvencijoje įtvirtintą platų subjektų, galinčių kreiptis į Kolegiją ratą. Ginčų dėl jūros dugno kolegijoje gali būti nagrinėjami ginčai kylantys tarp šalių, tarp šalies ir Jūros dugno institucijos, tarp šios Institucijos ir potencialaus sutarties dalyvio, ir tarp susitarimo šalių įskaitant valstybines įmones ir fizinius ar juridinius asmenis. Tokiomis Konvencijos nuostatomis siekta užtikrinti ginčo sprendimo mechanizmo prieinamumą visiems galimiems jūros dugno naudotojams tarptautinėje jūros dugno teritorijoje.

Nors Kolegijos jurisdikcija nėra priklausoma nuo Konvencijos 287 straipsnyje numatytos pareiškimų sistemos ir yra išimtinė, tačiau ji iki šiol nėra sprendusi nei vieno ginčo. H. Tuerk svarsto, kad galbūt dėl to, jog jūros dugno pramonė šiuo metu nėra komerciškai prieinama ir greitai dar nebus³⁶. Tačiau Ginčų dėl jūros dugno kolegijos ateities potencialas taipogi negali būti paneigtas. Svarbu paminėti, kad Tarptautinė jūros dugno institucija jau yra pasinaudojusi šios Kolegijos patariamąja funkcija. 2011 metais pateikta patariamoji nuomonė³⁷, yra svarbi aiškinant Jūrų teisės konvencijos nuostatas bei valstybių įsipareigojimus ir šiame darbe bus analizuojama plačiau.

³⁴ Tuerk H. The Contribution of the International Tribunal for the Law of the Sea [...] cit. op. 20. P. 258.

³⁵ Merrills J. G. International dispute settlement. Fourth edition. New York: Cambridge university press, 2005. P. 201.

³⁶ Tuerk H. The Contribution of the International Tribunal for the Law of the Sea [...] cit. op. 20. P. 258.

³⁷ Tarptautinio jūrų teisės tribunolo Ginčų dėl jūros dugno kolegijos 2011-02-01 konsultacinė išvada, Responsibilities and obligations of States sponsoring persons and entities with respect to activities in the Area (*Request for Advisory Opinion submitted to the Seabed Disputes Chamber*) // http://www.itlos.org/fileadmin/itlos/documents/cases/case_no_17/adv_op_010211.pdf; Prisijungimo laikas: 2012-12-01. [Ginčų dėl jūros dugno kolegijos konsultacinė išvada].

Tribunolas, sekant panašia į Tarptautinį Teisingumo Teismą sistema, bei atsižvelgiant į jo sėkmingas pastangas skatinti specialių kolegijų naudojimą sprendžiant ginčus, yra įsteigęs kelias specialiąsias kolegijas. Tai Sutrumpintos procedūros, Žvejybos ginčų, Jūros aplinkos ginčų ir Jūros sienų ginčų kolegijos. Sprendimas priimtas bet kurioje iš šių kolegijų būtų laikomas priimtu viso Tribunolo, tačiau per 16 Tribunolo gyvavimo metų minėtose kolegijose nebuvo nagrinėtas nei vienas ginčas.

Praktikoje daug svarbesnė už specialiąsias, pasirodė galimybė sudaryti ad hoc kolegijas. Būtent tokia kolegija buvo sudaryta spręsti ginčui kilusiam tarp Čilės ir Europos Sąjungos³⁸. Ad hoc kolegija susideda mažiausiai iš trijų narių, kurie gali būti pasirenkami iš Tribunolo, o šalys taip pat gali paskirti ad hoc teisėjus. Tokia sistema, kaip nurodo H. Tuerk, gali sukelti šalių susidomėjimą tuomet, kai svarstoma ginčo nagrinėjimui rinktis arbitražą³⁹. Čia, kaip ir arbitraže, šalys turi visišką laisvę renkantis teisėjus kurie bus kolegijoje. Taip pat šalys gali mėgautis tokios kolegijos privalumais, nereikalaujant padengti visų jos kaštų⁴⁰.

Apibendrinant galima teigti, kad nors ginčo nagrinėjimas specialioje kolegijoje užimtų mažiau laiko, tačiau iki šiol tokia kolegijų sistema, išskyrus ad hoc kolegijas, neturėjo pasisekimo. Visos bylos buvo nagrinėtos pilnos sudėties Tribunolo. Bet tokios įsteigtų kolegijų sistemos nereikėtų vertinti kritiškai. Jose sprendimai būtų priimami greičiau nei pilnos sudėties Tribunole, o tokios procedūros kaina šalims būtų žymiai mažesnė.

Analizuojant Tribunolo procedūrinės nuostatas, pastebima, kad jos, iš esmės labai panašios į Tarptautinio Teisingumo Teismo statute numatytąsias. Šioms taisyklėms neskiriant daug dėmesio, paminėtini tik svarbiausi aspektai. Tribunolo sprendimai yra priimami kvorumu, vienuolikos išrinktų teisėjų (daugumos balsų) ir gali apimti atskiras nuomones. Jie galutiniai, bet gali būti aiškinami paties Tribunolo bet kurios šalies prašymu. Taip pat galima paminėti, kad tokie sprendimai įpareigoja tik ginčo šalis, ir tik nagrinėto ginčo ribose. Nors Tribunolo priimami sprendimai yra galutiniai (ginčo šalys negali apeiliuoti prieš priimtą sprendimą) ir privalomi ginčo šalims, tačiau nėra jokio mechanizmo užtikrinančio šių sprendimų įgyvendinimą. Šalys jų laikytis turi gera valia. O priimami sprendimai yra svarbūs ne tik dėl to, kad nurodo ginčo sprendimo būdą, bet taip pat todėl, kad yra

³⁸ Tarptautinio jūrų teisės tribunolo 2000-12-20 įsakymas Nr. 2000/13 byloje Case concerning the Conservation and Sustainable Exploitation of Swordfish Stocks in the South-Eastern Pacific Ocean (*Chile/European Community*) // http://www.itlos.org/fileadmin/itlos/documents/cases/case_no_7/Ord.2000.3.E.pdf; Prisijungimo laikas: 2012-12-01. [Swordfish Stocks].

³⁹ Tuerk H. The Contribution of the International Tribunal for the Law of the Sea [...] cit. op 20. P. 259.

⁴⁰ Rao P. Ch. ITLOS: the First six Years // Max Planck Yearbook of United Nations Law, Vol. 6 / Red. Frowin J. A., Wolfrum R. Netherlands: Kluwer Law International, 2002. P. 194.

reikšmingi jūrų teisės vystymuisi ir gali įtakoti tokios teisės interpretavimą⁴¹. Kaip matysime iš toliau darbe pateiktos analizės, ypatingai Konvencijos nuostatų taikymo atžvilgiu svarbūs Tribunolo sprendimai priimti skiriant laikinas apsaugos priemones, sprendžiant klausimą dėl sulaikytų laivų ir įgulų paleidimo. Taip pat tarptautinės jūrų teisės vystymuisi aktualus naujausias Tribunolo sprendimas Jūrų erdvių delimitavimo byloje tarp Bangladešo ir Mianmaro⁴². Šioje byloje pirmą kartą tarptautinių teisminių institucijų istorijoje, buvo nustatytos kontinentinio šelfo už 200 jūrmylių ribos, bei spręstas „pilkosios zonos“ klausimas. Nagrinėjant bylas, Tribunolo galimybė pasirinkti taikomą teisę yra apribota Konvencijoje įtvirtintų normų, kurios daro nuorodą į Konvencijos nuostatas ir kitas tarptautinės teisės taisykles, suderinamas su Konvencija. D. Rothwell pabrėžia, kad tai nesulaiko Tribunolo jurisdikcijos klausimus spręsti *ex aequo et bono*, jei šalys dėl to sutaria⁴³. Aktualus yra ir išlaidų klausimas, nagrinėjant bylą Tribunale, kiekviena ginčo šalis paprastai dengia savo pačios išlaidas, o proceso eigoje patiriamos Tribunolo išlaidos yra padengiamos Konvencijos valstybių narių ir Tarptautinės jūrų dugno institucijos.

Grįžtant prie Tarptautinio jūrų teisės Tribunolo kaip atskiros, nepriklausomos teisminės institucijos, svarbu apibrėžti Tribunolo santykį su Jungtinėmis Tautomis. Kaip jau minėta, ši institucija nėra Jungtinių Tautų organizacijos organas. Tokia informacija pateikiama ir Tribunolo internetinėje svetainėje nurodant, kad Tarptautinis jūrų teisės tribunolas yra nepriklausoma teisminė institucija, kuri palaiko glaudžius ryšius su Jungtinėmis Tautomis⁴⁴. Tribunolo santykį su šia tarptautine organizacija detalizuoja susitarimas „Dėl bendradarbiavimo ir santykio tarp Jungtinių Tautų ir Tarptautinio jūrų teisės tribunolo“⁴⁵. Jo nuostatose numatyta, kad Tribunolas ir Jungtinės Tautos bendradarbiauja ir konsultuojasi, kai to reikia klausimais susijusiais su abiejų institucijų veikla, bei vykdo koordinacinę veiklą kai tai yra būtina. Šiame susitarime taip pat įtvirtintas ataskaitų bei informacijos teikimo tarp institucijų mechanizmas. Generalinėje Asamblėjoje Tribunolui suteiktas stebėtojo statusas, o tai leidžia jam dalyvauti susitikimuose, bei stebėti Generalinės Asamblėjos darbą, kai svarstomi klausimai susiję su Tribunolo veiklos sritimi.

⁴¹ Tuerk H. The Contribution of the International Tribunal for the Law of the Sea [...] cit. op. 20. P. 256.

⁴² Tarptautinio jūrų teisės tribunolo 2012-03-14 sprendimas byloje Dispute concerning delimitation of the maritime boundary between Bangladesh and Myanmar in the Bay of Bengal (*Bangladesh v. Myanmar*) // http://www.itlos.org/fileadmin/itlos/documents/cases/case_no_16/C16_Judgment_14_03_2012_rev.pdf; prisijungimo laikas: 2012-12-01. [Jūrų erdvių tarp Bangladešo ir Mianmaro delimitavimo byla].

⁴³ Rothwell D. The International Tribunal for the Law of the Sea and Maritime Environmental Protection: Expanding the Horizons of International Oceans Governance // *Ocean Yearbook*, Vol. 17 / Red. Borgese E. M., Chircop A., McConnell M. L. Chicago: University of Chicago Press Journals, 2003. P. 30.

⁴⁴ Tarptautinio jūrų teisės tribunolo internetinė svetainė // <http://www.itlos.org/index.php?id=136>; prisijungimo laikas: 2012-11-05.

⁴⁵ The Agreement on Cooperation and Relationship between the United Nations and the International Tribunal for the Law of the Sea // http://www.itlos.org/fileadmin/itlos/documents/basic_texts/agr_coop_un_en.pdf; prisijungimo laikas: 2012-11-05.

Iki šios dienos Tarptautiniam jūrų teisės tribunolui buvo pateikta nagrinėti 19 bylų, bei vieną kartą Tarptautinė jūros dugno institucija kreipėsi į Tribunolą patariamąsios nuomonės. Tiesa, iš visų šių bylų, tik penkios perduotos Tribunolui nagrinėti iš esmės. Dviejose iš jų sprendimas yra priimtas: tai viena iš pirmųjų M/V Saiga Nr. 2 byla⁴⁶, bei byla Tarp Bangladešo bei Mianmaro dėl jūrų erdvių delimitavimo, išnagrinėta 2012 m. kovo mėn. Byloje tarp Europos Sąjungos ir Čilės, bylos nagrinėjimas nutrauktas šalims pasiekus susitarimą⁴⁷. Dveiose bylose vis dar laukiama sprendimo priėmimo. Tai M/V Louisa⁴⁸ ir M/V Virginia G⁴⁹ bylos. Daugiausiai į Tribunolą šalys kreipėsi dėl sulaikytų laivų ir įgulų paleidimo. Tribunolas yra nagrinėjęs 9 tokias bylas⁵⁰. Nemažai Tribunolo praktikos yra sprendžiant laikinųjų apsaugos priemonių skyrimo iki arbitražinio tribunolo sudarymo klausimą. Šioje srityje Tribunolas nagrinėjo 4 laikinųjų apsaugos priemonių prašymus⁵¹. Svarbu paminėti ir pirmąjį atvejį tarptautinės teisės istorijoje, kai ginčas kilęs tarp tarptautinės organizacijos ir valstybės buvo nagrinėjamas tarptautinėje teisminėje institucijoje. Šis ginčas tarp Europos Sąjungos ir Čilės turėjo būti sprendžiamas arbitraže sudarytame pagal Konvencijos VII priedą. Tačiau po derybų tarp šalių, 2000 metais ginčas perduotas Tarptautiniam jūrų teisės tribunolui⁵². Nors procedūros vėliau buvo sustabdytos, šis atvejis puikiai atspindi Konvencijos procedūrų lankstumą⁵³. Tuo pačiu galima pridurti, kad Europos Sąjungos pasirinkimas ginčą spręsti Tribunole puikiai atspindi šios institucijos svarbą bei ateities potencialą.

Apibendrinant galima teigti, kad Tribunolo sudėtis, kurioje užtikrinamas įvairių teisinių sistemų atstovavimas bei proporcingas geografinis pasiskirstymas yra laikoma privalumu, lyginant šią instituciją su Tarptautiniu Teisingumo Teismu. Tačiau, Tribunolas labiausiai aktyvus yra tik toje srityje, kur Konvencijos nuostatos įtvirtina privalomąją šios institucijos jurisdikciją: sprendžiant sulaikytų laivų ir jų įgulų paleidimo, bei nagrinėjant laikinųjų apsaugos priemonių skyrimo klausimus.

⁴⁶ Tarptautinio jūrų teisės tribunolo 1999-07-01 sprendimas byloje The M/V "SAIGA" (No. 2) (*Saint Vincent and the Grenadines v. Guinea*) // http://www.itlos.org/cgi-bin/cases/case_detail.pl?lang=en&id=2&restrict_to=row2be_named:2; Prisijungimo laikas: 2012-12-01. [Saiga Nr. 2].

⁴⁷ Swordfish Stocks cit. op. 46. 2009-12-16 Order 2009/1.

⁴⁸ Tarptautiniame jūrų teisės tribunole nagrinėjama byla M/V „Louisa“ (*Saint Vincent and the Grenadines v. Kingdom of Spain*) //

<http://www.itlos.org/index.php?id=148&L=0%20%5Co%20Opens%20internal%20link%20in%20current%20window>; prisijungimo laikas: 2012-12-01. [M/V „Louisa“].

⁴⁹ Tarptautiniame jūrų teisės tribunole nagrinėjama byla M/V „Virginia G“ (*Panama v. Guinea- Bissau*) //

<http://www.itlos.org/index.php?id=171&L=0%20%5Co%20Opens%20internal%20link%20in%20current%20window>; prisijungimo laikas: 2012-12-01. [M/V „Virginia G“].

⁵⁰ M/V Saiga Nr. 1, Camouco, Monte Confurco, Grand Prince, Chaisiri Reefer, Volga, Juno Trader, Hoshinmaru ir Tomimaru bylos.

⁵¹ Southern Bluefin Tuna bylos, MOX Plant, Land Reclamation, Ara Liberted bylos.

⁵² Swordfish Stocks. Cit. op. 46. 2000-12-20 Order 2000/3 P. 2.

⁵³ Merrills J. G. International dispute settlement. Fourth edition. New York: Cambridge university press, 2005. P. 206.

II. TARPTAUTINIO JŪRŲ TEISĖS TRIBUNOLO KOMPETENCIJA

Teismo kompetencija- tai teismui priskirtų funkcijų ir teisių toms funkcijoms atlikti visuma⁵⁴. Pagal atliekamų funkcijų prigimtį teismų kompetencija skirstoma į jurisdikcinę ir nejurisdikcinę kompetenciją. Pirmoji apima teismo veiklą, susijusią su bylų nagrinėjimu, o nejurisdikcinė kompetencija apibrėžia teismo teises ir įgaliojimus susijusius su administracinio pobūdžio funkcijų atlikimu. Sąvoka jurisdikcija gali apimti teisminę, legislatyvinę ar vykdomąją jurisdikciją. Tačiau kalbant apie teisminę jurisdikciją „Modernusis teisės naudojimo žodynas“ pateikia tokią jos reikšmę- tai teismo teisė nuspręsti ar jis yra kompetentingas nagrinėti bylą⁵⁵. Žodyne taip pat nurodoma, kad būtent šis aiškinimas yra vyraujantis ir išskiriamas kaip pagrindinė žodžio reikšmė⁵⁶. „Dabartinės lietuvių kalbos žodyne“ jurisdikcija apibrėžiama kaip teisė teisti⁵⁷. Nesant platesnio aiškinimo panašu, kad šis terminas tapatinamas su teisingumo sąvoka. Tačiau tai būtų per siauras jurisdikcijos sąvokos aiškinimas. Jurisdikcija turi būti suprantama kaip teismo teisė nagrinėti bylą, kurią jis įgyja remiantis pripažintais teisingumo kriterijais⁵⁸. V. Mikelėnas taip pat laikosi pozicijos, kad teismo jurisdikcija turi būti suprantama kaip sritis, kurią sudaro tiek priskirtinumo, tiek ir teisingumo institutai⁵⁹. Todėl, kalbant apie teismines institucijas kompetencijos terminą galima naudoti tiek aptariat teismo jurisdikciją tiek ir kalbant apie teismo teises ir įgaliojimus susijusius su administracinio pobūdžio funkcijų atlikimu. O jurisdikcijos terminas yra siauresnės apimties ir naudojamas tik apibrėžiant teismo veiklą susijusią su bylų nagrinėjimo funkcijos įgyvendinimu.

Tarptautinio jūrų teisės tribunolo kompetencija apibrėžta Jungtinių tautų jūrų teisės konvencijoje ir Tribunolo statute. Ji apima dvi pagrindines funkcijas. Pirmą, Tribunolas sprendžia ir nagrinėja ginčus tarp valstybių, kylančius iš Jūrų teisės Konvencijos aiškinimo ir taikymo, taip pat ginčus kylančius iš kitų susitarimų, susijusių su Konvencijos keliamais tikslais, aiškinimo ir taikymo. Ir antra, teikia

⁵⁴ Driukas A. Valančius V. Civilinis procesas: teorija ir praktika. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2006. T. 2. P. 85; Laužikas E., Mikelėnas V., Nekrošius V. Civilinio proceso teisė. Vilnius: Justitia, 2003. T. 1. P. 229.

⁵⁵ Garner B. A. A dictionary of modern legal usage. Second edition. New York: Oxford University Press, 2001. P. 488.

⁵⁶ Šiame žodyne pateikiami ir kiti jurisdikcijos apibrėžimai nurodant, kad sąvoka jurisdikcija gali reikšti valstybės teisę priimti įpareigojančius teisės aktus; valstybės administracinio vieneto teisę priimti teisės normas, pagal bendruosius teisės principus, kurios būtų pripažįstamos, galiojančios ir jomis būtų galima remtis kituose šalies administraciniuose teisės vienetuose. Be aptartos teisminės jurisdikcijos gali būti išskiriamas ir legislatyvinė bei vykdomieji jurisdikcija. // Seyersted F. Common Law of International Organizations. Leiden: Martinus Nijhoff Publishers, 2008. P. 81. Tačiau šiame darbe terminas jurisdikcija vartojamas tik kalbant apie teisminę jurisdikciją.

⁵⁷ Dabartinės lietuvių kalbos žodynas/ red. Keinys S. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2000. P. 272

⁵⁸ Curtis B. R., Merwin H. C. Jurisdiction, Practice, and Peculiar Jurisprudence of the Courts of the United States. Boston: BiblioLife, 2009. P. 293.

⁵⁹ Laužikas E., Mikelėnas V., Nekrošius V. Civilinio proceso teisė. Vilnius: Justitia, 2003. T. 1. P. 229.

patariamąsias nuomones. Kalbant apie Tribunolo kompetenciją spręsti ginčus galima išskirti ginčus kylančius iš Konvencijos nuostatų aiškinimo ir taikymo, bei ginčus kylančius iš kitų tarptautinių susitarimų. Atskirai paminėti reikia Tribunolo kompetenciją nagrinėti ginčus kylančius iš Konvencijos XI dalies nuostatų aiškinimo ir taikymo. Šią funkciją atlieka Ginčų dėl jūros dugno kolegija ir Tribunolo jurisdikcija šioje srityje, skirtingai nei prieš tai minėtoje, iš esmės yra privalomo pobūdžio. Konvencijos nuostatos taip pat suteikia teisę Tribunalui nagrinėti sulaikytų laivų ir jų įgulų paleidimo bei laikinųjų apsaugos priemonių skyrimo iki arbitražinio tribunolo sudarymo klausimus. T. A. Mensah šią Tribunolo jurisdikcijos sritį vadina liekamąja⁶⁰. Šalims per Konvencijoje numatytą terminą, nepavykus susitarti dėl minėtų klausimų nagrinėjimo kitoje institucijoje, yra numatyta galimybė vienašališkai kreiptis į Tarptautinį jūrų teisės tribunolą. O patariamąsias nuomones gali teikti tiek Ginčų dėl jūros dugno kolegija, tiek ir pilnos sudėties Tribunalas, jei tokia teisė įtvirtinta atskirame tarptautiniame susitarime.

Apibrėžiant Tribunolo kompetenciją spręsti ginčus kylančius iš Konvencijos nuostatų aiškinimo ir taikymo, reikia atkreipti dėmesį į Konvencijos 287 straipsnyje įtvirtinto mechanizmo taikymą. Šiame straipsnyje numatyta privalomųjų procedūrų pasirinkimo laisvė, kurios pagrindu valstybės teikdamos rašytines deklaracijas gali pasirinkti privalomąją procedūrą ginčų sprendimui. Jei ginčo šalys savo pareiškimuose yra pasirinkusios tą pačią ginčų sprendimo procedūrą- Tarptautinį jūrų teisės tribunolą, tuomet ši institucija turi jurisdikciją nagrinėti bet kokią iš Konvencijos nuostatų kylantį ginčą. Net ir nepateikus deklaracijų pagal minėtą straipsnį ar pasirinkus kitą ginčo sprendimo instituciją, valstybės gali susitarti dėl ginčo nagrinėjimo perdavimo Tribunalui atskiru susitarimu.

Nors ši institucija turi kompetenciją nagrinėti bet kokius ginčus kylančius iš jūrų teisės, tokius kaip ginčai dėl jūros ribų, žvejojimo, jūros teršimo ar jūros mokslinių tyrinėjimų. Tačiau ši Tribunolo teisė yra ribojama Konvencijos 297 ir 298 straipsniuose numatytais apribojimais ir išimtimis. Jei ginčas priklauso vienai iš 297 straipsnio numatytų kategorijų ar papuola po išimtimi padaryta pagal Konvencijos 298 straipsnį jis pagal Konvencijoje įtvirtintą ginčų sprendimo procedūrą gali būti nagrinėjamas tik tuomet jei šalys dėl to susitaria atskiru susitarimu⁶¹.

Šiuo metu egzistuoja 10 tarptautinių susitarimų, iš kurių kylantys ginčai gali būti sprendžiami Tarptautiniame jūrų teisės tribunole. 7 iš jų yra susiję su žvejojimu, ir turi specialias nuorodas į ginčų

⁶⁰ Mensah T. A. The International Tribunal for the Law of the Sea // Leiden Journal of International Law. 1998, Nr.11. P. 527.

⁶¹ Jungtinių Tautų jūrų teisės konvencija *Cit. op. l.* 299 straipsnis.

sprendimo mechanizmą įtvirtintą Konvencijos XV dalyje⁶². Minėtos Konvencijos dalies 2 skyriaus procedūros šiems susitarimams taikomos nepaisant to, ar susitarimo šalis yra Konvencijos dalyve ar ne. R. Wolfrum pastebi, kad tokių nuostatų įtraukimas į tarptautines sutartis tampa nusistovėjusia praktika⁶³. Bet taip pat reikia atkreipti dėmesį ir į tai, kad Tribunolas gali nagrinėti ginčus kylančius ir iš jau įsigaliojusių tarptautinių sutarčių, kuriose nėra numatytos tokios ginčų sprendimo procedūros. Ginčas kylantis iš susitarimo susijusio su Konvencijos keliamais tikslais aiškinimo ir taikymo šioje institucijoje galėtų būti nagrinėjamas jei su tuo sutiktų visos tokios tarptautinės sutarties šalys.

Ginčai kylantys iš Konvencijos XI dalies nuostatų įgyvendinimo turėtų būti sprendžiami Ginčų dėl jūros dugno kolegijoje. Minėtoje Konvencijos dalyje įtvirtintos nuostatos reglamentuoja veiklą susijusią su jūros dugno resursų esančių už nacionalinės jurisdikcijos ribų žvalgymu, tyrinėjimu ir eksploatavimu. Kolegijos jurisdikcija šioje srityje galima teigti yra išimtinė. Ji gali spręsti visus ginčus kylančius dėl veiklos Rajone esančiame už nacionalinės jurisdikcijos ribų, išskyrus tuos atvejus, kai ginčo šalys pasirinktų kitą procedūrą savo valia⁶⁴.

Tribunolui Konvencijos nuostatos taip pat suteikia teisę priimti sprendimus specialiose Konvencijos numatytose srityse, sprendžiant klausimus dėl sulaikytų laivų ir įgulų paleidimo bei skiriant laikinąsias apsaugos priemones iki arbitražinio tribunolo sudarymo. Ir būtent šioje srityje Tribunolas yra aktyviausias. Didžiausia dalis šioje institucijoje nagrinėtų bylų yra susijusi su laikinųjų apsaugos priemonių skyrimo klausimų nagrinėjimu bei sulaikytų laivų ir jų įgulų paleidimo klausimo sprendimu.

Teisė teikti patariamąsias nuomones yra suteikta Ginčų dėl jūros dugno kolegijai. Tokią funkciją ji įgyvendina teikdama konsultacines išvadas teisiniais klausimais kylančiais iš Tarptautinės jūros dugno institucijos Asamblėjos arba Tarybos veiklos. Tačiau ir pilnos sudėties Tribunolas galėtų teikti patariamąsias nuomones jei tokia funkcija būtų numatyta atskirame susitarime. Į šią instituciją būtų galima kreiptis dėl klausimų susijusių su Konvencijos normų aiškinimu ir taikymu⁶⁵. Tačiau iki šiol jokiame tarptautiniame instrumente šis įdomus mechanizmas nėra panaudotas.

Tarptautinis jūrų teisės tribunolas yra atviras ne tik valstybėms Konvencijos bet taipogi ir kitoms valstybėms, bei tokiems subjektams kaip tarptautinės organizacijos, ar netgi privatūs asmenys (tuomet

⁶² Susitarimų sąrašas: A Guide to Proceedings before the Tribunal // http://www.itlos.org/fileadmin/itlos/documents/basic_texts/Relevant_provisions.12.12.07.E.pdf; prisijungimo laikas: 2012-10-05.

⁶³ Statement by President R. Wolfrum at the 16th Meeting of States Parties to the Convention of the Law of the Sea. 2006-06-19 // http://www.itlos.org/fileadmin/itlos/documents/statements_of_president/wolfrum/msp_190606_eng.pdf; prisijungimo laikas: 2012-12-01. P. 7. Prg. 17.

⁶⁴ Jungtinių Tautų jūrų teisės konvencija. *Cit. op.* 1. 280, 286 straipsniai.

⁶⁵ Caminos H. The International Tribunal for the Law of the Sea: An Overview of its Jurisdictional Procedure // *New International Tribunals and New International Proceedings* / Red. Del Vecchio A. Roma: Guiffre, 2006. P. 255.

kai nagrinėjami ginčai dėl veiksmų Rajone, ar ginčai pagal kitą susitarimą patvirtinantį Tribunolo jurisdikciją, kurią pripažįsta visos tos tarptautinės sutarties šalys)⁶⁶. Taigi, lyginant Tribunolo jurisdikciją su Tarptautinio Teisingumo Teismo pastebima, kad Tribunolo *ratione materiae* jurisdikcija yra siauresnės apimties, apribota Konvencijos ir su ja susijusių susitarimų reguliavimo sritimi, tačiau šios institucijos *ratione personae* jurisdikcija yra platesnė. Tarptautiniame Teisingumo Teisme tik valstybės gali būti ginčo šalimis, o Tarptautinis jūrų teisės tribunolas gali spręsti ginčus kylančius tarp daug platesnio subjektų rato, tam tikrais atvejais suteikiant galimybę ginčo šalimi būti net ir privatiems asmenims. Teisės mokslininkai pastebi, kad tai, ko gero, yra didžiausias skirtumas tarp Tarptautinio jūrų teisės tribunolo ir Tarptautinio Teisingumo Teismo⁶⁷.

Apibrėžus Tribunolo kompetenciją, toliau darbe atskleidžiami probleminiai šios temos klausimai susiję su atskirų Tribunolo funkcijų įgyvendinimu. Nors Tribunolo kompetencija yra plati, tačiau jo nagrinėtų bylų skaičius nėra gausus. To pasėkoje analizuojama kaip Tribunolo jurisdikcija priklauso nuo valstybių pasirinkimų pagal Konvencijos 287 straipsnį. Aptariama Tribunolo kompetencija ir praktika skiriant laikinas apsaugos priemones bei sprendžiant sulaikytų laivų ir įgulos paleidimo klausimus. Taip pat nagrinėjama Tribunolo teisė teikti patariamąsias nuomones bei praktika šioje srityje.

2.1. Tribunolo jurisdikcija ir valstybių pareiškimai pagal Jungtinių Tautų jūrų teisės konvencijos 287 straipsnį

Jungtinių Tautų jūrų teisės konvencijos 287 straipsnyje įtvirtintas privalomas ginčų sprendimo mechanizmas, leidžia šios tarptautinės sutarties dalyvėms pasirinkti vieną ar kelias ginčo sprendimo procedūras iš nurodytų, kylančių ginčų sprendimui. Pagal Konvencijos 287 straipsnį teikiamų deklaracijų turinys ir Konvencijos 287 straipsnio 3 dalies nuostata riboja Tarptautinio jūrų teisės tribunolo privalomosios jurisdikcijos taikymą tais atvejais, kai valstybės deklaracijose pasirenka ne Tarptautinio jūrų teisės tribunolo instituciją, taip pat tuomet, kai jos tokių deklaracijų nėra pateikusios. Toliau šiame poskyryje analizuojama ar Tribunolo jurisdikcija spręsti ginčus kylančius iš Konvencijos nuostatų aiškinimo ir taikymo yra priklausoma tik nuo valstybių deklaracijų pagal Konvencijos 287 straipsnį egzistavimo bei jų turinio.

⁶⁶ Tarptautinio jūrų teisės tribunolo statutas. Cit. op. 28. 20 straipsnio 2 dalis.

⁶⁷ Boyle A. Dispute Settlement and the Law of the Sea Convention: Problems of Fragmentation and Jurisdiction // International & Comparative Law Quarterly. 1997, Nr. 46. P. 51.

Paminėtina, kad jei valstybės pagal Konvencijos 287 straipsnį pateiktuose pareiškimuose yra pasirinkusios tą pačią ginčų sprendimo instituciją, procedūra šioje institucijoje gali būti inicijuojama vienos ginčo šalies prašymu. Jei pasirinktos skirtingos institucijos ar nėra galiojančio pareiškimo, vienašališkai procedūros gali būti inicijuojamos tikrai arbitražiniame tribunole sudarytame pagal Konvencijos VII priedą. Tačiau bet kuriuo atveju valstybėms išlieka galimybė susitarti dėl ginčo sprendimo kitoje institucijoje

Deklaracijomis pagal Konvencijos 287 straipsnį, 18 valstybių yra įsipareigojusios ginčus kylančius iš Konvencijos spręsti Tarptautiniame jūrų teisės tribunole. Šiuo metu deklaracijas yra pateikusios tikrai 45 valstybės⁶⁸, o tai sudaro maždaug ¼ visų Konvencijos dalyvių. Tarp 18 valstybių pirmenybę suteikusių Tribunalui įskaičiuotas ir Bangladešas, kuris su tokia jurisdikcija sutiko išimtinai dviem ginčams spręsti⁶⁹. Tarptautinį Teisingumo Teismą prioritetu pasirinko 7 valstybės⁷⁰, o 11 valstybių, tarp jų ir Lietuva, pasirinko ir Tribunalą ir Tarptautinį Teisingumo Teismą nesuteikdamos pirmenybės nei vienam iš jų⁷¹. Esant tokiam mažam pareiškimų skaičiui susidaro įspūdis, kad daugelis kylančių ginčų, remiantis Konvencijos 287 straipsnio 3 dalimi, turėtų būti nagrinėjami arbitražiniame tribunole.

J. Linkevičius analizuodamas mažo pareiškimų skaičiaus priežastis, daro išvadas, kad kai kuriais atvejais tokį žingsnį galima suprasti kaip nebylų arbitražo pasirinkimą, tačiau greičiausiai, šalys tokiu neveikimu tik parodo savo neapsisprendimą⁷². Atkreipiamas dėmesys į tai, kad valstybių deklaracijų sąrašas pagal Konvencijos 287 straipsnį yra gerokai trumpesnis, nei Konvencijos dalyvių sąrašas. Tarptautinio jūrų teisės tribunolo teisėjas Treves vertindamas šį faktą nurodo, kad pareiškimų nebuvimas nebūtinai reiškia pirmenybės arbitražui suteikimą. Jo nuomone, deklaracijų nepateikimas paprastai išreiškia valstybių požiūrį „palaukime ir pamatysime“, kuris yra suderinamas su normaliu biurokratinio atsargumu pagrįstu idėja, kad geriau nedaryti nieko, negu padaryti klaidą, dėl kurios vėliau reikėtų gailėtis⁷³.

⁶⁸ Sąrašas prieinamas internetinėje svetainėje // http://www.un.org/depts/los/settlement_of_disputes/choice_procedure.htm; prisijungimo laikas: 2012-10-08.

⁶⁹ Ginčams dėl jūrų erdvių delimitavimo su Indija ir Mianmaro Respublika. Kitos valstybės pasirinkusios Tribunalą ginčams kylantiems iš Konvencijos nagrinėti: Angola, Argentina, Austrija, Bangladešas, Žaliojo Iškyšulio Respublika, Čilė, Kroatija, Fidžio Salų Respublika, Vokietija, Graikija, Vengrija, Juodkalnija, Sent Vinsentas ir Grenadinai, Šveicarija, Trinidadas ir Tobago, Tunisas, Tanzanija ir Urugvajus.

⁷⁰ Danija, Hondūras, Švedija, Jungtinė Karalystė, Nyderlandai, Nikaragva ir Norvegija.

⁷¹ Australija, Belgija, Estija, Suomija, Italija, Latvija, Lietuva, Meksika, Omanas, Ispanija bei Portugalija, kuri pasirinko visus keturis ginčo sprendimo būdus nesuteikdama pirmumo nei vienam iš jų.

⁷² Linkevičius J. Tarptautinio jūrų teisės tribunolo privalomosios jurisdikcijos taikymo problemos // Teisė. 2011, Nr. 80. P. 99.

⁷³ Treves T. What have the United Nations Convention and the International Tribunal for the Law of the Sea to offer as regards Maritime Delimitation Disputes? // Maritime delimitation / Red. Lagoni R., Vignes D. Leiden: Brill, 2006. P. 68.

Nepaisant mažo valstybių pareiškimų skaičiaus, analizuojant Tribunolą praktiką pastebima, kad procedūros pagal Konvencijos 287 straipsnį nepasirinkimas ne visuomet yra kliūtis ginčo nagrinėjimui Tribunole. Tai puikiai atspindi situacija susiklosčiusi M/V Saiga Nr. 2, Swordfish Stocks, Jūrų erdvių delimitavimo tarp Bangladešo ir Mianmaro bei M/V „Virginia G“ bylose, kuriose šalys atskiru susitarimu perdavė ginčo nagrinėjimą Tarptautiniam jūrų teisės tribunolui. Prieš kreipiantis į Tribunolą dėl M/V Saiga Nr. 2 bylos nagrinėjimo nei Sent Vinsentas ir Grenadinai, nei Gvinėja nebuvo pateikusios deklaracijų pagal Konvencijos 287 straipsnį, todėl ši byla turėjo būti nagrinėjama arbitražiniame tribunole. Į Tribunolą buvo kreiptasi pagal Konvencijos 290 straipsnio 5 dalį su prašymu skirti laikinas apsaugos priemones, o vėliau šalys atskiru susitarimu nusprendė ginčo nagrinėjimą taip pat perduoti šiai teisminei institucijai. Pasak, L. de La Fayette, toks sprendimas buvo pasiektas apskaičiavus, kad bylos nagrinėjimo kaštai Tribunole turėtų būti mažesni, nei ją analizuojant arbitraže, o Sent Vinsentas ir Grenadinai sutiko su tokiu Gvinėjos pasiūlymu Tribunolui priėmus palankų sprendimą M/V Saiga Nr. 1 byloje, kurioje spręstas sulaikyto laivo paleidimo klausimas⁷⁴. Tribunolas nustatė turintis jurisdikciją nagrinėti šį ginčą, nes abi valstybės šiuo klausimu sutarė⁷⁵. Tačiau Tribunolo teisėjas Treves nurodo, kad jei šalių susitarimas, kurio pagrindu ginčas perduotas Tribunolui, būtų pasiektas jau išnagrinėjus laikinųjų apsaugos priemonių skyrimo klausimą, situacija būtų buvusi daug sudėtingesnė⁷⁶.

Panašiai, kaip ir M/V Saiga Nr. 2 byloje, Swordfish Stocks ginčo atveju, procedūrą Tribunole buvo inicijuota atskiru valstybių susitarimu. Deryboms nedavus teigiamo rezultato, Čilė pakvietė Europos Sąjungą pradėti formalią ginčo nagrinėjimo procedūrą arbitražiniame tribunole sudarytame pagal Konvencijos VII priedą. Tačiau Europos Sąjunga nepritarė šiam pasiūlymui, ji pageidavo ginčą perduoti Tarptautiniam jūrų teisės tribunolui⁷⁷. Vėlesnių susitikimų metu buvo pasiektas susitarimas dėl ginčo nagrinėjimo Tribunole, ad hoc kolegijoje sudarytoje iš 5 narių⁷⁸.

Dar vienas atvejis atspindintis, kad deklaracijų pagal Konvencijos 287 straipsnį nebuvimas, neužkerta kelio ginčo sprendimui Tribunole, tai Jūrų erdvių delimitavimo tarp Bangladešo ir Mianmaro ginčas. Abi šios valstybės, nors ir buvo Konvencijos narės, tačiau nebuvo pateikusios pareiškimų pagal

⁷⁴ De La Fayette L. ITLOS and the Saga of the Saiga: Peaceful Settlement of a Law of the Sea Dispute // The International Journal of Marine and Coastal Law. 2000, Nr. 15(3). P. 359.

⁷⁵ Saiga Nr. 2. *Cit. op.* 46. Prg. 45.

⁷⁶ Treves T. What have the United Nations Convention and the International Tribunal for the Law of the Sea to offer as regards Maritime Delimitation Disputes? // Maritime delimitation / Red. Lagoni R., Vignes D. Leiden: Brill, 2006. P. 69.

⁷⁷ Orellana M. A. The Swordfish Dispute between the EU and Chile at the ITLOS and the WTO // Nordic Journal of International Law. 2000, Nr. 71. P. 67.

⁷⁸ Swordfish Stocks. *Cit. op.* 38. 2000-12-20 įsakymas Nr. 2000/3, Constitution of Chamber, // http://www.un.org/Depts/los/ITLOS/SWORDFISH_STOCKS.htm; prisijungimo laikas:2012-10-08.

minėtą Konvencijos straipsnį. Dėl šios priežasties procedūros inicijuotos arbitraže⁷⁹. Praėjus mėnesiui nuo procedūrų arbitražiniame tribunole inicijavimo, Mianmaras pasiūlė ginčą spręsti Tarptautiniame jūrų teisės Tribunole. To pasėkoje Bangladešas pateikė deklaraciją pagal Konvencijos 287 straipsnį ir sutiko su Tribunolo jurisdikcija⁸⁰. Reikia atkreipti dėmesį į tai, kad Bangladešo deklaracija pagal Konvencijos 287 straipsnį, yra labai riboto pobūdžio. Ja Tribunolui jurisdikcija suteikiama tik jūrų erdvių delimitavimo ginčų su Mianmaru ir Indija sprendimui⁸¹.

Paskutinė byla, perduota Tribunolui šalių sutarimu yra M/V „Virginia G“, kurioje ginčas kilo tarp Panamos ir Bisau Gvinėjos. Panama nėra pateikusi deklaracijos pasirenkant privalomąją ginčų sprendimo procedūrą. O Bisau Gvinėja, tokią deklaraciją pateikusi, bet joje tik nurodžiusi, kad nesutinka su Tarptautinio Teisingumo Teismo jurisdikcija, o konkrečios procedūros nepasirinkusi. Kai Panama, kaltindama Bisau Gvinėją neteisėtu laivo sulaikymu, bei kitų Konvencijos nuostatų pažeidimais kreipėsi į arbitražą, tuo pačiu pasiūlė ginčą nagrinėti Tribunole. Bisau Gvinėjai sutikus su tokiu siūlymu šis atvejis buvo įtrauktas į Tribunolo nagrinėjamų bylų sąrašą⁸².

Pastebima, jog tokia praktika, kai ginčas Tribunolui perduodamas atskiru susitarimu, parodo, kad iškilus konkrečiam ginčui, šalys gali tinkamai išvengti pasekmių, atsiradusių dėl institucijos pagal Konvencijos 287 straipsnį nepasirinkimo⁸³. Tačiau praktikoje gali pasitaikyti ir tokių situacijų, kai šalims nepavyktų pasiekti susitarimo, tuomet ginčas turėtų būti sprendžiamas arbitražiniame tribunole nepaisant to, kad jo nagrinėjimas kitoje institucijoje galbūt būtų tinkamesnis⁸⁴. Visos šios situacijos atspindi tai, kad Tribunolo jurisdikcija, nagrinėti ginčus kylančius iš Konvencijos aiškinimo ir taikymo, yra priklausoma ne tik nuo valstybių pareiškimų pagal Konvencijos 287 straipsnį egzistavimo ar jų turinio. Praktikoje pasirodė patogi galimybė perduoti ginčo nagrinėjimą Tribunolui atskiru susitarimu.

Tribunolo praktikoje tik viena byla inicijuota susitarimų pagal Konvencijos 287 straipsnį pagrindu. M/V Louisa byloje Sent Vinsentas ir Grenadinai pateikė pareiškimą dėl Tribunolo privalomosios jurisdikcijos pripažinimo tik likus dviem dienom iki kreipimosi į šią instituciją. Įvertinęs

⁷⁹ Jūrų erdvių tarp Bangladešo ir Mianmaro delimitavimo byla. Cit. op. 42. Prg.1.

⁸⁰ Jūrų erdvių tarp Bangladešo ir Mianmaro delimitavimo byla Cit. op. 42. Letter from Minister for Foreign Affairs, Government of the People's Republic of Bangladesh, to Judge José Luis Jesus, President of the ITLOS // http://www.itlos.org/fileadmin/itlos/documents/cases/case_no_16/Notification_Bangladesh_14.12.09.pdf; prisijungimo laikas: 2012-12-01.

⁸¹ 2009-12-14 Declarations under article 287 of the Convention // http://www.un.org/Depts/los/convention_agreements/convention_declarations.htm

⁸² M/V Virginia G“. Cit. op. 49. Notification submitted by Panama 2009-12-14 // http://www.itlos.org/fileadmin/itlos/documents/cases/case_no.19/Notification_submitted_by_Panama.pdf; Prisiungimo laikas: 2012-11-29.

⁸³ Treves T. What have the United Nations Convention and the International Tribunal for the Law of the Sea to offer as regards Maritime Delimitation Disputes? // Maritime delimitation / Red. Lagoni R., Vignes D. Leiden: Brill, 2006. P. 68.

⁸⁴ Kaip pavydį galima pateikti Bangladešo ir Indijos ginčą. Nors Bangladešas ir norėjo, kad jis būtų sprendžiamas Tarptautiniame jūrų teisės tribunole, tačiau Indijai su tuo nesutikus, jis nagrinėjamas arbitražiniame tribunole. // http://www.pca-cpa.org/showpage.asp?pag_id=1376; prisijungimo laikas: 2012-10-17.

tai, teisėjas Treves atskirojoje nuomonėje pastebi, kad vargu ar Ispanija galėjo tikėtis ginčo inicijavimo Tribunole, kai Sent Vinsentas ir Grenadinai, nebuvo pateikę deklaracijos pagal Konvencijos 287 straipsnį, ir todėl iki tokios deklaracijos pateikimo kreiptis į Tribunalą be atskiro susitarimo tarp šalių neturėjo teisės.⁸⁵ Ši byla Tribunole dar nėra išnagrinėta, ir kyla klausimas kokį sprendimą Tribunalas priims spėsdamas jurisdikcijos klausimą. Minėta institucija įsakyme dėl laikinųjų apsaugos priemonių skyrimo nusprendė, kad ji turi *prima facie* jurisdikciją nagrinėti ginčą iš esmės⁸⁶. Tačiau atskirose nuomonėse pateikiami svarūs argumentai kodėl, šiuo atveju, Tribunalas spėsti ginčo iš esmės negalėtų. Nevertinant faktinių bylos aplinkybių, galima apibendrinti, kad deklaracijų nepateikimas tam tikrais atvejais teikia naudos. M/V Louisa byloje aplinkybė, kad Sent Vinsentas ir Grenadinai nebuvo padarę pareiškimo dėl privalomos procedūros pagal Konvencijos 287 straipsnį pasirinkimo, suteikė galimybę valstybei rinktis tarp institucijos, kuriai pirmenybę yra suteikusi Ispanija ir arbitražinio Tribunolo, be atskiro susitarimo tarp šalių. Tuo pačiu aplinkybė, kad minėta valstybė nebuvo pateikusi deklaracijos, tikėtina, padėjo išvengti bylos nagrinėjimo arbitraže, tuo atveju jei jau pateiktoje deklaracijoje Sent Vinsentas ir Grenadinai būtų pasirinkę kitą ginčo sprendimo procedūrą nei Ispanija.

Aptartų bylų analizė rodo, kad pareiškimų pagal Konvencijos 287 straipsnį nepateikimas, ar kitos institucijos pasirinkimas neužkerta kelio ginčo nagrinėjimui Tarptautiniame jūrų teisės tribunole. Tačiau pateikti tokias deklaracijas valstybės yra nuolat skatinamos Jungtinių Tautų Generalinės Asamblėjos⁸⁷. J. Linkevičius taip pat įžvelgia deklaracijų teikimo pranašumą, teigdamas, kad valstybės turėtų įvertinti galimų konfliktų tikimybę ir pareikšti koks ginčų sprendimo būdas joms priimtinausias.⁸⁸

Deklaracijų pagal Konvencijos 287 straipsnį naudingumo klausimas išlieka atviras. Nors Tribunolo privalomosios jurisdikcijos taikymas iš esmės priklauso nuo tokių valstybių pareiškimų turinio⁸⁹, tačiau valstybės pasirinkdamos kitą instituciją iš Konvencijos kylančių ginčų sprendimui, arba nepateikdamos minėtos deklaracijos neužkerta kelio ginčo sprendimui Tribunole. Į Tribunalą šiuo

⁸⁵ M/V „Louisa“. *Cit. op.* 48. 2010-12-23, Order on provisional measures. Dissenting opinion of judge Treves. Prg. 13 // http://www.itlos.org/fileadmin/itlos/documents/cases/case_no_18_prov_meas/Dissenting_Opinion_of_Judge_Treves_electr_onically_signed.pdf; prisijungimo laikas: 2012-10-17.

⁸⁶ M/V „Louisa“. *Cit. op.* 48. Order on provisional measures. Prg. 70 // http://www.itlos.org/fileadmin/itlos/documents/cases/case_no_18_prov_meas/Order_23-12-10_final_E_elec_signed_corr_for_publication.pdf; prisijungimo laikas: 2012-10-17.

⁸⁷ Jungtinių Tautų Generalinės Asamblėjos rezoliucijos: UN General Assembly Resolution A/RES/63/111, 2009-01-05; UN General Assembly Resolution A/RES/65/37, 2011-05-05; UN General Assembly Resolution A/RES/64/71, 2010-03-12; UN General Assembly Resolution A/RES/66/231 2012-04-05 // <http://www.un.org/documents/resga.htm>; prisijungimo laikas: 2012-11-10.

⁸⁸ Linkevičius J. Tarptautinio jūrų teisės tribunolo privalomosios jurisdikcijos taikymo problemos // Teisė. 2011, Nr. 80. P. 99.

⁸⁹ Linkevičius J. Tarptautinio jūrų teisės tribunolo privalomosios jurisdikcijos taikymo problemos // Teisė. 2011, Nr. 80. P. 98.

atveju galima kreiptis atskiro susitarimo pagrindu. Iki šiol tokių susitarimų pagrindu Tribunalui buvo pateikta didžioji dalis ginčų, kurie šioje institucijoje nagrinėti iš esmės. Todėl Tribunolo jurisdikcija spręsti ginčus kylančius iš Konvencijos aiškinimo ir taikymo priklauso ne tik nuo valstybių pareiškimų pagal Konvencijos 287 straipsnį, bet taip pat ir nuo kitų aplinkybių, kurios gali įtakoti valstybių apsisprendimą renkantis, kurioje institucijoje spręsti konkretų ginčą. Tam įtakos gali turėti ir sėkmingi Tarptautinio jūrų teisės tribunolo darbo pavyzdžiai, kurie gali įtakoti ne tik valstybių apsisprendimą renkantis pagal kurią Konvencijoje įtvirtintą procedūrą spręsti konkretų ginčą, bet ir valstybių pasirinkimus teikiant deklaracijas pagal privalomąją ginčų sprendimo procedūrą įtvirtintą Konvencijoje.

2.2. Tribunolo kompetencijos pagal Jungtinių Tautų jūrų teisės konvencijos 290 ir 292 straipsnius apimtis

2.2.1. Prašymų skirti laikinąsias apsaugos priemones nagrinėjimas

Tribunolas Konvencijos 290 straipsnio pagrindu gali paskirti laikinąsias apsaugos priemones dviem atvejais: pirma, kai šalys jam perduoda ginčą nagrinėti iš esmės, ir antra, kol laukiama arbitražinio tribunolo, ginčo nagrinėjimui iš esmės, sudarymo. Ginčų dėl jūros dugno kolegija taip pat turi teisę skirti laikinąsias apsaugos priemones, Konvencijos 290 straipsnyje numatytais pagrindais, ginčiuose kylančiuose dėl veiksmų Rajone. Prieš sprendžiant laikinųjų apsaugos priemonių skyrimo klausimą Tribunalas turi įvertinti ar įgyvendinti reikalavimai numatyti Konvencijos 290 straipsnyje. Ši institucija turi nustatyti ar egzistuoja *prima facie* jurisdikcija bei neatidėliotinas situacijos pobūdis. Laikinųjų apsaugos priemonių skyrimo sąlygos ir jų taikymas Tribunolo praktikoje analizuojamos atskirai. O prieš tai tikslinga aptarti kelias Konvencijos sukurtas naujoves laikinųjų apsaugos priemonių srityje bei jų reikšmę.

Pagal Konvenciją, laikinąsias apsaugos priemones Tribunalas gali skirti ne tik tam, kad apsaugotų ginčo šalių teises, bet taip pat tam, kad užtikrintų jog bus išvengta žalos jūros aplinkai atsiradimo. Iki Konvencijos įsigaliojimo, laikinųjų apsaugos priemonių institutas buvo skirtas tik ginčo šalių teisėms apsaugoti⁹⁰. Teisės moksle tokia Konvencijoje įtvirtinta naujovė vertinama kaip sukurianti

⁹⁰ Tarptautinio Teisingumo Teismo statuto 41 straipsnis numato galimybę skirti laikinąsias apsaugos priemones tik siekiant apsaugoti šalių teises. Jungtinių Tautų Chartija. Tarptautinio Teisingumo Teismo statutas // Valstybės žinios, 2002-02-13, Nr. 15-557. 41 straipsnis.

pažangų mechanizmą, pajėgų užtikrinti ne tik valstybių interesų apsaugą, bet taip pat ir sauganti bendrąsias visos tarptautinės bendruomenės vertybes⁹¹.

Nauja yra ir tai, kad Tribunolo skiriamos laikinosios apsaugos priemonės turi privalomąjį pobūdį ginčo šalims. Toks teiginys daromas, Konvencijos tekstą lyginant su Tarptautinio Teisingumo Teismo statutu kuriame, šių priemonių privalomas pobūdis nėra nurodytas⁹². Plačiau neanalizuojant Tarptautinio Teisingumo Teismo skiriamų laikinųjų apsaugos priemonių privalomumo, svarbu atkreipti dėmesį į tai, kad Tarptautinio jūrų teisės tribunolo paskirtos laikinosios apsaugos priemonės ne tik yra privalomo pobūdžio ginčo šalims, tačiau Tribunalui netgi suteikta teisė kontroliuoti kaip laikomasi paskirtų priemonių. Tokia kontrolė įgyvendinama įgaliojant šalis teikti ataskaitas apie paskirtų priemonių vykdymą⁹³. Kitas instrumentas leidžiantis pasiekti, kad paskirtos priemonės būtų efektyvios, tai galimybė siųsti pranešimus susijusius su laikinųjų apsaugos priemonių skyrimu, pakeitimu ar panaikinimu. Tokie pranešimai gali būti siunčiami ne tik valstybėms ginčo šalims, bet taip pat ir kitoms Konvencijos dalyvėms, kurioms Tribunalas mano, esant būtina pranešti. Šia teise iki šiol pasinaudota tik vieną kartą⁹⁴, tačiau nėra abejojama tokios priemonės veiksmingumu užtikrinant, kad bus laikomasi paskirtų laikinųjų apsaugos priemonių.

Tribunolas laikinąsias apsaugos priemones gali skirti tik tai ginčo šalies prašymu, kai į ją kreipiasi viena iš ginčo šalių. Esant tokiam reikalavimui gali pasirodyti, kad neįmanoma užtikrinti, jog bus išvengta didelės žalos jūrų aplinkai atsiradimo. Tačiau tarptautinei teisminei institucijai suteikti teisę skirti privalomas apsaugos priemones, nesant šalies kreipimosi taipogi nebūtų teisinio pagrindo. Tinkamai užtikrinti jūrų aplinkos apsaugą padeda Konvencijos 89 straipsnio 5 dalis, leidžianti skirti ir kitokias apsaugos priemones, nei prašoma šalių. R. Wolfrum pastebi, kad teisingas tokios priemonės

⁹¹ Wolfrum R. *Provisional Measures of the International Tribunal for the Law of the Sea*. // *The International Tribunal for the Law of the Sea: Law and Practice* / Red. P. Ch. Rao, R. Khan. Great Britain: Indian Society of International Law, 2001. P. 176

⁹² Tarptautinio Teisingumo Teismo statutas. *Cit. op.* 90. 41 straipsnis.

⁹³ Statement by President Wolfrum to the Informal Meeting of Legal Advisers of Ministries of Foreign Affairs, New York, 2005-10-24 //

http://www.itlos.org/fileadmin/itlos/documents/statements_of_president/wolfrum/legal_advisors_241005_eng.pdf;

prisijungimo laikas: 2012-11-29. P. 6; Tribunolo taisyklių 95 straipsnis numato pareigą šalims informuoti Tribunalą apie Tribunolo paskirtų laikinųjų apsaugos priemonių laikymąsi // Vicuna F. O. *The International Tribunal for the Law of the Sea and Provisional Measures: Settled Issues and Pending Problems* // *The International Journal of Marine and Coastal Law*. 2007, Nr. 22(3). P. 453.

⁹⁴ Remdamasis Konvencijos 290 straipsnio 4 dalimi ir Tribunolo taisyklių 94 straipsniu Tribunalas Southern Bluefin Tuna byloje nusprendė, kad apie paskirtas laikinąsias apsaugos priemones paskirtas turi būti nedelsiant pranešta visoms Konvencijos dalyvėms, kurios dalyvauja Pietų mėlynapelekio tuno žvejyboje. // *Tarptautinio jūrų teisės tribunolo 1999-08-27 įsakymas byloje Southern Bluefin Tuna Cases (New Zealand v. Japan; Australia v. Japan)* [Southern Bluefin Tuna] // http://www.itlos.org/cgi-bin/cases/case_detail.pl?id=3&lang=en; Prisijungimo laikas: 2012-12-01. Sprendimo Prg. 3.

naudojimas, gali tapti pagrindiniu instrumentu įgyvendinant Konvencijos 290 straipsnio 1 dalyje numatytą teisę⁹⁵.

Egzistuojant galimybei skirti kitas laikinasias apsaugos priemones, nei prašo šalys, pastebima, kad Tribunolas tokia teise naudojasi labai atsargiai. Priemonės, kurių šalys neprašė, Tribunolo praktikoje buvo tiesiogiai kildinamos iš priemonių, kurių prašyta arba turėjo glaudų ryšį su jomis⁹⁶. Nepaisant to, priemonės, kurių šalys neprašė bei rekomendacijos paskirtos Tribunolo M/V Saiga Nr. 2 byloje susilaukė prieštaringų įvertinimų⁹⁷. Teisės literatūroje buvo plačiai kritikuojama ir Tribunolo kompetencija skirti rekomendacijas, kritikos taip pat sulaukė ir numatytas įpareigojimas informuoti apie paskirtų rekomendacijų laikymąsi⁹⁸. Kitas nei šalių buvo prašoma laikinasias apsaugos priemones Tribunolas skyrė ir Southern Bluefin Tuna byloje, įgaliojant visas ginčo šalis nesiimti jokių veiksmų, kurie galėtų apsunkinti ginčo nagrinėjimą arbitražiniame tribunole⁹⁹.

Konvencijos normose įtvirtintas pažangus laikinųjų apsaugos priemonių skyrimo mechanizmas, suteikia Tribunalui teisę užtikrinti ne tik ginčo šalių teises, bet taip pat ir visos tarptautinės bendruomenės interesų apsaugą. Privalomas Tribunolo sprendimų šioje srityje pobūdis, bei galimybė kontroliuoti paskirtų priemonių įgyvendinimą, puikiai atspindi laikinųjų apsaugos priemonių instituto prigimtį, bei leidžia Tribunalui būti aktyviam užtikrinant Konvencijos 290 straipsnio 1 dalyje numatytų teisių apsaugą.

Laikinųjų apsaugos priemonių skyrimo klausimas Konvencijos 290 straipsnio 5 dalies pagrindu Tarptautiniame jūrų teisės tribunole buvo nagrinėtas trijose bylose. Tai Southern Bluefin Tuna bylos¹⁰⁰,

⁹⁵ Wolfrum R. Provisional Measures of the International Tribunal for the Law of the Sea. // The International Tribunal for the Law of the Sea: Law and Practice / Red. P. Ch. Rao, R. Khan. Great Britain: Indian Society of International Law, 2001. P. 181

⁹⁶ Vicuna F. O. The International Tribunal for the Law of the Sea and Provisional Measures: Settled Issues and Pending Problems // The International Journal of Marine and Coastal law. 2007, Nr. 22(3). P. 456.

⁹⁷ Teisėjas Varioba, teisėjas Vukas bei Teisėjas Laing nurodė, kad papildomos apsaugos priemonės pagal Konvenciją yra paskiriamos, o ne nurodomos, ir yra privalomos. // Saiga Nr. 2. Cit. op. 46. Order on provisional measures, 1998-03-11. Declaration of judge Vukas //

http://www.itlos.org/fileadmin/itlos/documents/cases/case_no_2/provisional_measures/order_110398_d_vukas_eng.pdf;

prisijungimo laikas: 2012-11-29. Prg. 4.; Declaration of judge Varioba //

http://www.itlos.org/fileadmin/itlos/documents/cases/case_no_2/provisional_measures/order_110398_d_varioba_eng.pdf;

prisijungimo laikas: 2012-11-20; Separate opinion of judge Laing //

http://www.itlos.org/fileadmin/itlos/documents/cases/case_no_2/provisional_measures/order_110398_so_laing_eng.pdf;

prisijungimo laikas: 2012-11-20. Prg. 3, 4.

⁹⁸ Vicuna F. O. The International Tribunal for the Law of the Sea and Provisional Measures: Settled Issues and Pending Problems // The International Journal of Marine and Coastal law. 2007, Nr. 22(3). P. 453.

⁹⁹ Southern Bluefin Tuna. Cit. op. 94. Dissenting opinion of Judge Eiriksson//

http://www.itlos.org/fileadmin/itlos/documents/cases/case_no_3_4/Dissenting.Eiriksson.27.08.99.E.pdf; prisijungimo laikas: 2012-11-29. Prg. 4.

¹⁰⁰ Southern Bluefin Tuna. Cit. op. 94.

Mox Plant¹⁰¹ ir Land Reclamation¹⁰² bylos. 2012 metų lapkričio mėnesio pabaigoje Tribunalui perduotas nagrinėti dar vienas laikinųjų priemonių skyrimo klausimas, ir sprendimo vis dar yra laukiama¹⁰³. Svarbu paminėti, kad M/V Saiga Nr. 2¹⁰⁴ byloje laikinųjų apsaugos priemonių skyrimo klausimas buvo nagrinėtas pagal Konvencijos 290 straipsnio 1 dalį. Šios nuostatos pagrindu minėtas klausimas analizuojamas ir M/V Louisa byloje.

Vertinant Tribunalo praktiką pastebimas aktyvus šios institucijos vaidmuo skiriant laikinąsias apsaugos priemones, skatinančias ginčo šalis bendradarbiauti. Tokios priemonės, jei yra kruopščiai parinktos, gali turėti teigiamą poveikį šalių ateities veiksams ir padėti pamatus galutiniam ginčo sprendimo priėmimui¹⁰⁵. Tokia praktika vertinama teigiamai. Nėra priežasties, dėl kurios ketinimas padėti šalims taikiai išspręsti ginčą, sprendžiant laikinųjų apsaugos priemonių skyrimo klausimą, negalėtų būti keliamas. Juk tokiu būdu, laikinųjų apsaugos priemonių skyrimo procedūros tampa dar viena taikia ginčo sprendimo procedūra, prieinama šaliai. Southern Bluefin Tuna arbitražinio tribunolo sprendime teigiamai įvertintas toks Tribunalo vaidmuo skiriant laikinąsias apsaugos priemones. Šio sprendimo tekste atkreipiamas dėmesys į tai, kad Tarptautinis jūrų teisės tribunolas atlieka reikšmingą vaidmenį skiriant laikinąsias priemones, nes šios institucijos paskirtos priemonės įtakojo ne tik Japonijos eksperimentinės žvejybos programos sustabdymą, bet jų pagrindu buvo teigiamai paveiktos šalių perspektyvos ir tolesni veiksmai¹⁰⁶.

Land Reclamation byloje Tribunalo paskirtos laikinosios apsaugos priemonės taip pat turėjo įtakos tolesniam ginčo sprendimui. Tribunalas sprendime rekomendavo ginčo šalims įsteigti nepriklausomą ekspertų grupę, kuri parengtų ataskaitą¹⁰⁷. Valstybės tokią grupę suformulavo ir remiantis jos parengta ataskaita ginčas buvo išspręstas.¹⁰⁸ Tribunalo veiksmai, galintys teigiamai įtakoti ginčo sprendimą iš esmės teigiamai vertinami ir teisės mokslininkų. Nurodoma, kad laikinosios

¹⁰¹ Tarptautinio jūrų teisės tribunolo 2001-12-03 įsakymas byloje MOX Plant case (Ireland v. United Kingdom) Order on provisional measures // http://www.itlos.org/fileadmin/itlos/documents/cases/case_no_10/Order.03.12.01.E.pdf; prisijungimo laikas: 2012-12-01. [MOX Plant].

¹⁰² Tarptautinio jūrų teisės tribunolo 2003-10-08 įsakymas byloje Case concerning Land Reclamation by Singapore in and around the Straits of Johor (Malaysia v. Singapore) Order on provisional measures // http://www.itlos.org/fileadmin/itlos/documents/cases/case_no_12/Order.08.10.03.E.pdf; prisijungimo laikas: 2012-11-29. [Land Reclamation].

¹⁰³ M/V „Louisa“. Cit. op. 48.

¹⁰⁴ M/V Saiga Nr. 2. Cit. op. 97.

¹⁰⁵ Rosenne Sh. Provisional Measures in International Law: The International Court of Justice and the International Tribunal for the Law of the Sea. New York: Oxford University Press, 2005. P. 157-158.

¹⁰⁶ Arbitražinio tribunolo 2004-04-04 sprendimas byloje Southern Bluefin Tuna Case between Australia and Japan and between New Zeland and Japan, Award on Jurisdiction and Admissibility// Reports of international arbitral awards. Vol. XXIII, 2004-04-04. P. 47. Prg. 67.

¹⁰⁷ Land Reclamation. Cit. op. 102. Sprendimas Prg. 1(a).

¹⁰⁸ Keyuan Z. The International Tribunal for the Law of the Sea: Procedures, Practices, and Asian States // Ocean Development & International Law. 2010, Nr. 41. P. 136.

apsaugos priemonės paskirtos Tribunolo pagal Konvencijos 290 straipsnio 5 dalį, gali padaryti šalis pajėgias išspręsti savo ginčą- o tai ir yra pagrindinis tikslas kreipiantis į ginčų sprendimo instituciją¹⁰⁹.

Tribunolo skiriamos laikinosios apsaugos priemonės padeda užtikrinti ginčo šalių ir visos tarptautinės bendruomenės interesų apsaugą. Ypatingai svarbi Tribunolo kompetencijos sritis, leidžianti skirti laikinąsias apsaugos priemones Konvencijos 290 straipsnio 5 dalies pagrindu, užtikrina minėtų teisių apsaugą laukiant arbitražinio tribunolo sudarymo. Teigiamai vertinama Tribunolo praktika, skiriant laikinąsias apsaugos priemones, kurios skatina šalis bendradarbiauti ir atrasti taikų ginčo sprendimo būdą. Tačiau laikinosios apsaugos priemonės gali būti skiriamos tik esant papildomoms sąlygom. Prieš skiriant laikinąsias apsaugos priemones turi būti įvertinam ar egzistuoja *prima facie* jurisdikcija ir neatidėliotinas situacijos pobūdis. Nustatyti minėtų kriterijų egzistavimui svarbias aplinkybes nėra paprasta, todėl reikalinga Konvencijos 290 straipsnyje įtvirtintų reikalavimų analizė.

2.2.1.1. Jungtinių Tautų jūrų teisės konvencijos 290 straipsnyje įtvirtintų reikalavimų apimtis

Toliau darbe tikslinga atskleisti Konvencijos 290 straipsnio nuostatų keliamus reikalavimus. Norint skirti laikinąsias apsaugos priemones, šio straipsnio pagrindu reikia įvertinti ar egzistuoja kelios sąlygos. Laikinąsias apsaugos priemones galima skirti tik tuomet, kai nustatoma, kad egzistuoja *prima facie* jurisdikcija. Dar reikia įvertinti ar egzistuoja neatidėliotinas situacijos pobūdis, šis kriterijus yra vienas iš išankstinių sąlygų skiriant laikinąsias apsaugos priemones. Taip pat reikia nustatyti ar laikinosios apsaugos priemonės yra būtinos ginčo šalių teisėms ar jūros aplinkai apsaugoti. Minėtų sąlygų apimtis ir jų taikymas Tribunolo praktikoje, analizuojamas detaliau.

Aplinkybės turinčios įtakos *prima facie* jurisdikcijos egzistavimui. Prieš skiriant laikinąsias apsaugos priemones pagal Konvencijos 290 straipsnio 1 dalį Tribunalas turi nustatyti savo paties *prima facie* jurisdikcijos egzistavimą, ginčo nagrinėjimui iš esmės. Tuo tarpu pagal minėtos tarptautinės sutarties 290 straipsnio 5 dalį, Tribunalui keliamas reikalavimas įvertinti ar egzistuoja arbitražo, kuris bus sudarytas nagrinėti ginčui, *prima facie* jurisdikcija. Sprendimas priimamas pagal minėto straipsnio 5 dalį turi turėti teisinius pagrindus, kuriais remiantis nustatoma tokia arbitražo jurisdikcija¹¹⁰. Teisėjai

¹⁰⁹ Nelson L. D. M. The Jurisprudence of the International Tribunal for the Law of the Sea: Some Observations // Law of The Sea, Environmental Law and Settlement of Disputes. / Red. Ndiaya T. M., Wolfrum R. Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 2007. P. 982.

¹¹⁰ Tarptautinio jūrų teisės tribunolo taisyklių 89 straipsnio 4 dalis. Tarptautinio jūrų teisės tribunolo taisyklės. *Cit. op.* 33. Str. 89.

laikosi pozicijos, kad pakanka pagrįstos tikimybės, jog arbitražinis tribunolas turės jurisdikciją ginčo nagrinėjimui iš esmės¹¹¹. Atskleidžiant Konvencijos 290 straipsnio 1 ir 5 dalyse įtvirtinto reikalavimo turinį galima pasiremti Tarptautinio Teisingumo Teismo praktika. Ši teisminė institucija nagrinėdama laikinųjų apsaugos priemonių skyrimo klausimą pastebi, kad nustatant *prima facie* jurisdikcijos egzistavimą reikia įvertinti ar ginčas turi realų pagrindą, kuriuo remiantis gali kilti teismo jurisdikcija¹¹². Iš pateiktų apibrėžimų aišku, kad nėra nustatoma griežtų kriterijų, kurie turi būti įvertinami sprendžiant *prima facie* jurisdikcijos egzistavimo klausimą. Teismas pats savo nuožiūra taiko šį reikalavimą. Todėl tikslinga iširti į kokias aplinkybes atsižvelgiama Tribunolo praktikoje nustatant ar egzistuoja *prima facie* jurisdikcija. Sprendžiant *prima facie* jurisdikcijos egzistavimo klausimą Tribunolas vertina ar šalys įgyvendino Konvencijos 283 straipsnyje numatytą reikalavimą, nustato ar yra galimybė ginčą nagrinėti pagal kitas, ne Konvencijoje įtvirtintas procedūras. Tribunolo praktikoje taip pat atsakoma į klausimą, kaip turėtų būti sprendžiamas *prima facie* jurisdikcijos egzistavimo klausimas jei ginčas patenka po Konvencijos XV dalies 3 skyriuje numatytais išimtimis ir apribojimais. Visi šie klausimai analizuojami atskirai.

Konvencijos 283 straipsnyje numatytos pareigos įgyvendinimo aiškinimas. Remiantis šio straipsnio nuostatomis, kilus ginčui, prieš kreipiantis dėl privalomo sprendimo priėmimo šalys turi nedelsiant pasikeisti nuomonėmis dėl galimo ginčo sprendimo derybomis ar kitomis taikiomis priemonėmis¹¹³. Šios pareigos įgyvendinimo klausimas iškilo Southern Bluefin Tuna, MOX Plant, Land Reclamation ir M/V Louisa bylose. Reikia atkreipti dėmesį į tai, kad M/V Louisa byloje Tribunolas laikinųjų apsaugos priemonių skyrimo klausimą nagrinėjo Konvencijos 290 straipsnio 1 dalies pagrindu, o kitose išvardintose bylose tokie prašymai nagrinėti 290 straipsnio 1 dalies pagrindu. Sprendimas priimtas M/V Louisa byloje analizuojamas atskirai, nes pastebima, kad sprendžiant savo paties *prima facie* jurisdikcijos egzistavimo klausimą, Tribunolas neatsižvelgia į Konvencijos 283 straipsnyje numatyto reikalavimo įgyvendinimą.

Southern Bluefin Tuna byloje prieita išvados, kad reikalavimas pasikeisti nuomonėmis dėl galimo ginčo sprendimo yra įgyvendintas¹¹⁴. Toks sprendimas priimtas atsižvelgiant į tai, kad derybos

¹¹¹ Ndiaye T. M. Provisional Measures before the International Tribunal for the Law of the Sea // Current Marine Environmental Issues and the International Tribunal for the Law of the Sea / Red. Nordquist M., Moore J. N. Hague: Martinus Nijhoff Publishers, 2001. P. 95, 97.

¹¹² Tarptautinio Teisingumo Teismo 1972-08-17 įsakymas byloje Fisheries Jurisdiction (*United Kingdom v. Iceland; Federal Republic of Germany v. Iceland*), Request for the Indication of Interim Measures of Protection, Order. // Fisheries jurisdiction cases. ICJ reports. 1972. P. 12, 30. Prg. 15, 17.

¹¹³ Tokia išvada daroma išanalizavus Konvencijos 293 (2) komentarą, kuriame nurodoma, kad šiuo straipniu šalys siekė, jog pirmiausiai kilus ginčui jis būtų sprendžiamas taikiomis priemonėmis. // Moore. J. M. United Nation Convention on the Law of the Sea 1982: A Commentary. Netherlands: Martinus Nijhoff Publishers, 2003. P. 29.

¹¹⁴ Southern Bluefin Tuna. Cit. op. 94. Prg. 55.

vykusios tarp šalių buvo ilgalaikės ir intensyvios, bei turėjo teisinį pagrindą¹¹⁵. Buvo nustatyta, kad Australija ir Naujoji Zelandija dėjo visas pastangas ir norėjo ginčą išspręsti derybomis. Tačiau didžiausia kliūtis deryboms tęsti buvo Japonijos atsisakymas sustabdyti eksperimentinę žvejybos programą derybų bei mediacijos metu¹¹⁶. Land Reclamation byloje Tribunolas laikėsi pozicijos, kad Malaizija nebuvo įpareigota derėtis nuo to momento, kai nusprendė, kad tokios priemonės neduos teigiamo rezultato¹¹⁷. O MOX Plant byloje buvo sprendžiamas klausimas dėl Konvencijos 283 straipsnyje numatytos pareigos įgyvendinimo formos. Tribunolas nustatė, kad reikalavimas pasikeisti nuomonėmis dėl galimo ginčo sprendimo derybomis ar kitomis taikiomis priemonėmis, gali būti įgyvendinamas ir apsieičiant korespondencija susijusia su ginčo objektu¹¹⁸. Tačiau, tokie pranešimai turi turėti teisinį pagrindą¹¹⁹. Apibendrinant Konvencijos 283 straipsnio aiškinimą Tribunolo praktikoje matyti, kad ši teisminė institucija nekelia griežtų reikalavimų, susijusių su Konvencijos 283 straipsnyje numatytos pareigos įgyvendinimu. Pastebima, kad Tribunolas nėra linkęs išskirti kriterijų kaip turėtų būti įgyvendinamas minėtas reikalavimas. Ši institucija, kaip teisingai nurodo N. Klein, tik vertina faktus ir nustato ar jie yra pakankami teigti, kad Konvencijos 283 straipsnyje numatyta pareiga įgyvendinta¹²⁰. Tribunolas sprenddamas *prima facie* jurisdikcijos egzistavimo klausimą gana laisvai vertina faktus. Tokia praktika laikoma tinkama, nes nėra reikalaujama nustatyti ar arbitražinis tribunolas turės jurisdikciją nagrinėti ginčą, o tik reikia įvertinti ar jis tokią jurisdikciją galėtų turėti.

Teisėjas Ch. Rao laikosi nuomonės, kad Konvencijos 283 straipsnyje numatytas reikalavimas nėra vien tik tuščias formalumas, todėl sprendžiant *prima facie* jurisdikcijos klausimą reikia atsižvelgti į tai ar ši pareiga įgyvendinta¹²¹. Atsižvelgiant į šią poziciją Tribunolo praktika sprendžiant *prima facie* jurisdikcijos klausimą pagal Konvencijos 290 straipsnio 5 dalį vertinama teigiamai. Tačiau reikia atkreipti dėmesį, kad sprendžiant klausimą dėl savo paties *prima facie* jurisdikcijos egzistavimo, Tribunolas nevertina ar įgyvendintas Konvencijos 283 straipsnyje numatytas reikalavimas.

M/V Saiga Nr. 2 byloje Konvencijos 283 straipsnyje numatytos pareigos įgyvendinimo klausimas iš viso nebuvo keliamas¹²². M/V Louisa byloje, nagrinėjant laikinųjų apsaugos priemonių

¹¹⁵ Southern Bluefin Tuna. Cit. op. 94. Prg. 55.

¹¹⁶ Southern Bluefin Tuna. Cit. op. 94. Verbatim Records, ITLOS/PV.99/20 // http://www.itlos.org/start2_en.html; prisijungimo laikas: 2012-12-01. P. 23.

¹¹⁷ Land Reclamation. Cit. op. 102. Prg. 48.

¹¹⁸ Ibid.

¹¹⁹ Klein N. Dispute Settlement in the UN Convention on the Law of the Sea. Cambridge: Cambridge university press, 2005. P. 64.

¹²⁰ Ibid. P. 63.

¹²¹ Land Reclamation. Cit. op. 102. Separate Opinion of Judge Chandrasekhara Rao // http://www.itlos.org/fileadmin/itlos/documents/cases/case_no_12/C12.sep.op.Ch-Rao.E.pdf; prisijungimo laikas: 2012-11-29. Prg. 11.

¹²² M/V Saiga Nr. 2. Cit. op.46. Order on provisional measures. Prg. 30.

skyrimo klausimą, sprendimas dėl Tribunolo *prima facie* jurisdikcijos buvo priimtas neįvertinus ar įgyvendinta minėta pareiga. Šis klausimas paliktas nagrinėti vėlesnių procedūrų metu¹²³. Tokia Tribunolo pozicija buvo prieštaringai įvertinta teisėjų pateikusių atskiras nuomones. Faktinės bylos aplinkybės leidžia abejoti ar šalys įgyvendino pareigą apsikeisti nuomonėmis dėl galimo ginčo sprendimo derybomis ar kitomis taikiomis priemonėmis. Šioje byloje bendravimas tarp ginčo šalių apsiribojo prašymu pateikti detalią informaciją susijusią su laivo sulaikymu¹²⁴. Vėliau buvo įteikta verbalinė nota, bet ji kvietė ne derėtis, o pranešė apie procedūros teisminėje institucijoje inicijavimą¹²⁵. Tribunolo teisėjo R. Wolfrum teigimu, tokios priemonės negali būti laikomos pakankamomis Konvencijos 283 straipsnyje numatyto reikalavimo įgyvendinimui.¹²⁶ Tokiai pozicijai pritaria ir teisėjas Treves.¹²⁷ Nors buvo nuspręsta neskirti laikinųjų apsaugos priemonių, tačiau *prima facie* jurisdikcijos egzistavimo nustatymas neįvertinus ar įgyvendintas Konvencijos 283 straipsnio keliamas reikalavimas vertinamas neigiamai. Teisėjas Wolfrum nurodo, kad toks šios nuostatos taikymas Tribunolo praktikoje padaro ją beprasme¹²⁸.

Lyginant Tribunolo sprendimus, priimtus sprendžiant *prima facie* jurisdikcijos klausimą Konvencijos 290 straipsnio 1 dalies ir Konvencijos 290 straipsnio 5 dalies pagrindu, pastebimas aiškus skirtumas. Nagrinėdamas laikinųjų apsaugos priemonių skyrimo klausimą pagal Konvencijos 290 straipsnio 1 dalį Tribunalas vertina aplinkybes ir nustato ar šalys įgyvendino reikalavimą apsikeisti nuomonėmis. Tačiau, sprenddamas savo paties *prima facie* jurisdikcijos egzistavimo klausimą, Tribunalas šių aplinkybių nevertina. Neįgyvendinus Konvencijos 283 straipsnyje įtvirtinto reikalavimo apribojamas Konvencijoje numatyto ginčų sprendimo mechanizmo taikymas. Todėl neįvertinus ar ginčo šalys įgyvendino pareigą pasikeisti nuomonėmis negali būti nustatoma pagrįsta tikimybė, jog Tribunalas turės jurisdikciją nagrinėti ginčą iš esmės. Dėl šios priežasties, Tribunalas nagrinėdamas laikinųjų apsaugos priemonių skyrimo klausimą pagal Konvencijos 290 straipsnio 1 dalį, prieš nustatant *prima facie* jurisdikcijos egzistavimą, turėtų įvertinti ar įgyvendinta Konvencijos 283 straipsnyje numatyta pareiga.

¹²³ M/V „Louisa“. Cit. op. 48. Prg. 68.

¹²⁴ Ibid. Prg. 60.

¹²⁵ Ibid.

¹²⁶ M/V „Louisa“. Cit. op. 48. Dissenting opinion of judge Wolfrum // http://www.itlos.org/fileadmin/itlos/documents/cases/case_no_18_prov_meas/Dissenting_Opinion_of_Judge_Wolfrum_electrally_signed.corr_for_publication.pdf; prisijungimo laikas 2012-11-10. Prg. 28.

¹²⁷ Ibid. Dissenting opinion of judge Treves // http://www.itlos.org/fileadmin/itlos/documents/cases/case_no_18_prov_meas/Dissenting_Opinion_of_Judge_Treves_electrally_signed.pdf; prisijungimo laikas: 2012-10-11. Prg. 11.

¹²⁸ Ibid. Dissenting opinion of judge Wolfrum. Cit. op. 126. Prg. 28.

Alternatyvių ginčo sprendimo procedūrų egzistavimas. Sprendžiant ar egzistuoja *prima facie* jurisdikcija Tribunolas taip pat turi įvertinti ar egzistuoja aplinkybės numatytos Konvencijos 281 ir 282 straipsniuose. Alternatyvių ginčo sprendimo procedūrų egzistavimas, tam tikrais atvejais, riboja mechanizmo, numatyto Konvencijos XV skyriaus 2 dalyje taikymą. Todėl Tribunolas sprenddamas *prima facie* jurisdikcijos egzistavimo klausimą turi įvertinti ar nėra aplinkybių numatytų Konvencijos 281 ir 282 straipsniuose, kurios ribotų Konvencijos 287 straipsnyje įtvirtintų ginčų sprendimo procedūrų taikymą.

Southern Bluefin Tuna byloje Tribunolas vertino ar egzistuoja susitarimas Konvencijos 281 straipsnio prasme. Nors skundas buvo grindžiamas konkrečiomis Konvencijos normomis, tačiau atsakovai teigė, kad *prima facie* jurisdikcija neegzistuoja ir ginčą kildino iš tarpusavio susitarimo¹²⁹. Tribunolas laikėsi pozicijos, kad susitarimas, kuris buvo sudarytas tarp šalių, neribuoja Konvencijoje įtvirtintos ginčų sprendimo procedūros taikymo¹³⁰. Tokia išvada daroma nepaisant to, kad tarp šalių sudarytas susitarimas numatė privalomą trečiosios šalies ginčų sprendimo procedūrą. Tribunolas nustatė, kad minėta sutartis nėra skirta spręsti ginčams kylantiems iš Konvencijos nuostatų ir atkreipė dėmesį į tai, kad šiame susitarime nėra nuostatos draudžiančios šalims ginčą spręsti pagal Jūrų teisės konvencijos 287 straipsnyje numatytas procedūras¹³¹.

Land Reclamation byloje taip pat buvo vertinama ar tarp šalių egzistuojantis susitarimas riboja Konvencijoje numatyto ginčų sprendimo mechanizmo taikymą. Tačiau tarp bylos šalių, Singapūro ir Malaizijos, rašytinio susitarimo nebuvo. Singapūras kvietė Malaiziją derėtis, pastarajai dalyvavus dvejuose derybų raunduose, buvo bandoma įrodyti, kad tarp šalių egzistavo susitarimas Konvencijos 281 straipsnio prasme¹³². Buvo nustatyta, kad šis faktas nėra svarbus nustatant *prima facie* jurisdikciją. Tribunolas laikėsi pozicijos, kad sutikimas vesti derybas, neribuoja teisės inicijuoti procedūros arbitraže¹³³. Atsižvelgiant į tokią Tribunolo formuojamą praktiką pastebima, kad ši institucija taiko laisvus *prima facie* jurisdikcijos nustatymo kriterijus. Susitarimai pagal Konvencijos 281 straipsnį turėtų įtakos nustatant *prima facie* jurisdikciją tik tai tuomet, jei tokiu susitarimu būtų apribojamas Konvencijos XV dalies 2 skyriaus taikymas¹³⁴.

¹²⁹ Convention on the Southern Bluefin Tuna, 1993 m. gruodžio 10 d. Įsigaliojo 1994 m. gegužės 20 // http://www.ccsbt.org/docs/pdf/about_the_commission/convention.pdf; prisijungimo laikas: 2012-11-20.

¹³⁰ Southern Bluefin Tuna. Cit. op. 94. Prg. 51.

¹³¹ Ibid.; Oral proceedings, Verbatim records, 1999-04-18, ITLOS/PV.99/20 //

http://www.itlos.org/fileadmin/itlos/documents/cases/case_no_3_4/VRE180899am.corr-rev2.pdf; prisijungimo laikas: 2012-11-10. Prg. 22-23.

¹³² Land Reclamation. Cit. op. 102. Prg. 57.

¹³³ Ibid.

¹³⁴ Klein N. Dispute Settlement in the UN Convention on the Law of the Sea. Cambridge: Cambridge university press, 2005. P. 66.

MOX Plant byloje buvo analizuojama kokie šalių įsipareigojimai pagal Konvencijos 282 straipsnį turi įtakos nustatant *prima facie* jurisdikcijos egzistavimą. Atsakovai teigė, kad Airija negali pasinaudoti Jūrų teisės konvencijoje įtvirtintu privalomu ginčų sprendimo mechanizmu, nes ginčo valstybės buvo įsipareigojusios pagal kitą daugiašalę konvenciją¹³⁵ inicijuoti procedūras Europos Teisingumo Teisme¹³⁶. Tačiau Tribunolas nurodė, kad *prima facie* jurisdikcijos egzistavimo faktui įtakos turėtų tik toks susitarimas, kuriame būtų aiškiai numatyta galimybė spręsti ginčus kylančius iš Konvencijos nuostatų pažeidimo¹³⁷. Tik tokia nuostata leistų nustatyti, esant tikimybei, kad Konvencijoje numatytas ginčo sprendimo mechanizmas nebus taikomas¹³⁸. Tribunolo pasisakymas sulaukė ir kritikos. Teisėjas Nelson atskirojoje nuomonėje, nesutinka su Tribunolo išsakyta pozicija ir nurodo, kad toks reikalavimas gali privesti prie Konvencijos 281 ir 282 straipsnių neveiksmingumo¹³⁹. Tačiau reikia pastebėti, kad Tribunolas sprenddamas *prima facie* jurisdikcijos egzistavimo klausimą neaiškina kaip Konvencijos normos turi būti taikomos sprendžiant klausimą dėl teismo ar arbitražo jurisdikcijos. Jis taiko laisvus *prima facie* jurisdikcijos nustatymo standartus, ir iškelia aukštus reikalavimus, norint nustatyti, kad *prima facie* jurisdikcija neegzistuoja. Šie reikalavimai taikomi tik sprendžiant *prima facie* jurisdikcijos egzistavimo klausimą Konvencijos 290 straipsnio prasme ir neįtakoja Konvencijos 281 ir 282 straipsnio nuostatų taikymo.

Daroma išvada, kad Tribunolas sprenddamas *prima facie* jurisdikcijos egzistavimo klausimą turi įvertinti ar yra tikimybė, kad Konvencijoje įtvirtinto ginčų sprendimo mechanizmo taikymas konkrečiu atveju bus ribojamas. Tribunolo praktika parodo, kad vertinant ar egzistuoja aplinkybės numatytos Konvencijos 281 ir 282 straipsniuose pareiškėjams yra suteikiama abejonės nauda laikinųjų apsaugos priemonių skyrimo procedūrose.

Išimties ir apribojimai. Klausimas ar būtina atsižvelgti į tai, kad ginčas gali papulti po Konvencijos XV dalies 3 skyriuje numatytomis išimtimis ir ribojimais nustatant *prima facie* jurisdikcijos egzistavimo klausimą iškilo M/V Saiga Nr. 2 byloje. Gvinėja teigė, kad Tribunolas negali nustatyti, jog egzistuoja *prima facie* jurisdikciją, nes ginčas papuola į Konvencijos 297 straipsnio 3 dalies taikymo sritį¹⁴⁰. Remiantis šiuo straipsniu, ginčai susiję su žvejyba išskirtinėje ekonominėje

¹³⁵ The Convention for the Protection of the Marine Environment of the North-East Atlantic (OSPAR Convention) (Konvencija dėl Šiaurės ir Rytų Atlanto zonos aplinkos apsaugos) // <http://www.ospar.org/eng/html/convention/>; prisijungimo laikas: 2012-11-10.

¹³⁶ MOX Plant. Cit. op. 101. Prg. 50.

¹³⁷ Ibid. Prg. 51.

¹³⁸ Ibid.

¹³⁹ Ibid. Separate Opinion of Vice-President Nelson//

http://www.itlos.org/fileadmin/itlos/documents/cases/case_no_10/sep.op.Nelson.E.orig.pdf; prisijungimo laikas: 2012-11-10. Prg. 7.

¹⁴⁰ M/V Saiga Nr. 2. Cit. op. 97. Prg. 30.

zonoje nėra sprendžiami pagal Konvencijoje įtvirtintą privalomąjį ginčų sprendimo mechanizmą. Nors Gvinėja laikėsi pozicijos, kad galimybė taikyti vieną iš numatytų išimčių, yra pakankama nustatyti *prima facie* jurisdikcijos nebuvimui, tačiau Tribunolas nusprendė priešingai. Ši institucija nurodė, kad Konvencijos 297 straipsnio 1 dalyje numatytas pagrindas yra pakankamas nuspręsti, jog šiuo atveju *prima facie* jurisdikcija egzistuoja¹⁴¹. Teisės mokslininkai pateikia nuomonę, kad šis Tribunole nagrinėtas klausimas atrodo nereikalingas, kai šalys susitarė perduoti ginčą Tribunolui, ir toks susitarimas turėtų būti pakankamas pagrindas sprendžiant jurisdikcijos klausimą¹⁴². Tačiau sprendimas yra svarbus nes nurodo, kad galimybė ginčui papulti po Konvencijos XV dalies 3 skyriaus apribojimais ar išimtimis, nėra pakankamas pagrindas konstatuoti *prima facie* jurisdikcijos nebuvimo fakto. Kitoje, Land Reclamation byloje, Tribunolas nustatė, kad sprendžiant *prima facie* jurisdikcijos klausimą, neatsižvelgiama į tai, ar egzistuoja išimtys, numatytos Konvencijos 298 straipsnyje¹⁴³. Toks Tribunolo požiūris laikytinas teisingu, tam pritaria ir N. Klein nurodydama, kad atsižvelgiant į ginčo sprendimo nuostatų sudėtingumą ir skirtingas Konvencijos normų interpretacijas, Tribunolas šalims suteikia galimybę ginčytis, neatsižvelgiant į tai ar institucija turi galimybę nagrinėti iškeltus klausimus¹⁴⁴. Šie Tribunolo sprendimai tik patvirtina laivų *prima facie* jurisdikcijos kriterijų taikymą. Nagrinėjant *prima facie* jurisdikcijos egzistavimo klausimą ši institucija pareiškėjams suteikia abejonės naudą laikinųjų apsaugos priemonių procedūros metu¹⁴⁵. Atsižvelgiant į tai, kad Konvencijoje numatytos laikinųjų apsaugos priemonių taikymo procedūros tikslas, yra užtikrinti ginčo šalių teises bei apsaugoti jūros aplinką, taip pat įvertinant tai, kad sprendžiant *prima facie* jurisdikcijos egzistavimo klausimą pakanka įvertinti ar ginčas turi realų pagrindą, kuriuo remiantis gali kilti teismo jurisdikcija, laisvas *prima facie* jurisdikcijos nustatymo kriterijaus taikymas Tribunolo praktikoje nėra kritikuojamas.

Kiti Konvencijos 290 straipsnio keliami reikalavimai. Analizuojant Konvencijos 290 straipsnio taikymą reikia atkreipti dėmesį į reikalavimus keliamus pirmojoje bei penktojoje straipsnio dalyje. Jie yra skirtingi. Pastarojoje numatytas papildomas neatidėliotino situacijos pobūdžio kriterijus, tačiau nėra įtvirtinta kitų, šio straipsnio 1 dalyje, išvardintų sąlygų. Kyla klausimas ar neatidėliotino situacijos pobūdžio kriterijus turi būti taikomas ir skiriant laikinąsias apsaugos priemones pagal šio straipsnio 1 dalį, bei kokios aplinkybės turi įtakos neatidėliotino situacijos pobūdžio egzistavimui. Taip

¹⁴¹ M/V Saiga Nr. 2. Cit. op. 97 . Prg. 30.

¹⁴² Rosenne Sh. International Tribunal for the Law of the Sea: 1998 Survey // The International Journal of Marine and Coastal law. 1999, Nr. 14. P.453, 461.

¹⁴³ Land Reclamation. Cit. op. 102. Prg. 28.

¹⁴⁴ Klein N. Dispute Settlement in the UN Convention on the Law of the Sea. Cambridge: Cambridge university press, 2005. P. 69.

¹⁴⁵ Kwiatkowska B. The Southern Bluefin Tuna (New Zealand v. Japan; Australia v. Japan) Cases // The International Journal of Marine and Coastal law. 2000, Nr. 15(1). P. 33.

pat neaišku, ar turi būti atsižvelgiama į Konvencijos 290 straipsnio 1 dalyje numatytas sąlygas analizuojant laikinųjų apsaugos priemonių skyrimo klausimą pagal Konvencijos 290 straipsnio 5 dalį. Nagrinėjant šiuos klausimus remiamasi Tribunolo jurisprudencija bei teisės mokslininkų darbais.

Klausimas, ar Konvencijos 290 straipsnio 1 dalyje įtvirtintos sąlygos turi būti taikomos ir sprendžiant laikinųjų apsaugos priemonių skyrimo klausimą, pagal Konvencijos 290 straipsnio 5 dalį, iškilo MOX Plant byloje. Savo sprendime Tribunolas atkreipė dėmesį į tai, kad Konvencijos 290 straipsnio pirmojoje dalyje įtvirtintas bendrasis reikalavimas, kuris nustato sąlygas laikinųjų apsaugos priemonių taikymui¹⁴⁶ ir jis turi būti taikomas, sprendžiant laikinųjų apsaugos priemonių skyrimo iki arbitražinio tribunolo sudarymo klausimą.

Išlieka klausimas ar Konvencijos 290 straipsnio 5 dalyje numatytas neatidėliotino situacijos pobūdžio kriterijus turi būti taikomas ir priimant sprendimą pagal šio straipsnio 1 dalį. R. Wolfrum atsako teigiamai. Jis laikosi nuomonės, kad skiriant laikinąsias apsaugos priemones, pagal Konvencijos 290 straipsnio 1 dalį, taip pat reikia įvertinti ar egzistuoja neatidėliotinas situacijos pobūdis ir šalis prašanti skirti laikinąsias apsaugos priemones turėtų iškelti tokio fakto egzistavimo klausimą¹⁴⁷. Tačiau reikalavimai taikant skirtingas straipsnio dalis yra nevienodos apimties. N. Klein nurodo, kad Konvencijos 290 straipsnio 5 dalyje suformuluotas aukštesnis reikalavimas, nes apsaugos būtinybė šiuo atveju yra skubiai reikalinga, ir negali laukti arbitražinio tribunolo sudarymo¹⁴⁸. Tokios pozicijos laikosi ir teisėjas Treves. Jis teigia, kad Konvencijos 290 straipsnio 5 dalyje numatytas skubos reikalavimas yra griežtesnis ir vertinant jį nėra neatidėliotino pobūdžio situacijos, jei priemonės kurių prašoma, be jokios žalos teisėms, kurias reikia apsaugoti, gali būti paskirtos jau sudaryto arbitražo¹⁴⁹.

Tribunolo praktikoje taip pat iškilo klausimas, kokį laiko tarpą reikia vertinti norint nustatyti neatidėliotiną situacijos pobūdį. Southern Bluefin Tuna ir Mox Plant bylose buvo atsižvelgiama į laikotarpį likusį iki arbitražinio tribunolo sudarymo, tačiau jau Land Reclamation byloje Tribunolas nurodė, kad neatidėliotinas situacijos pobūdis turi būti vertinamas atsižvelgiant į laiko tarpą iki arbitražinis tribunolas galės pakeisti, atšaukti arba patvirtinti laikinąsias apsaugos priemones¹⁵⁰. Tokia pozicija laikoma pagrįsta, atsižvelgiant į tai, kad paskirtos laikinosios apsaugos priemonės nesibaigia

¹⁴⁶ MOX Plant. Cit. op. 101. Separate Opinion of Judge Mensah // http://www.itlos.org/fileadmin/itlos/documents/cases/case_no_10/sep.op.Mensah.E.orig.pdf; prisijungimo laikas: 2012-11-15. P. 1.

¹⁴⁷ Wolfrum R. Provisional Measures of the International Tribunal for the Law of the Sea. // The International Tribunal for the Law of the Sea: Law and Practice / Red. P. Ch. Rao, R. Khan. Great Britain: Indian Society of International Law, 2001. P. 182.

¹⁴⁸ N. Klein. Dispute settlement in the UN Convention of the law of the sea. Cambridge university press 2005 P. 69.

¹⁴⁹ Southern Bluefin Tuna. Cit. op. 94. Separate Opinion of Judge Treves // http://www.itlos.org/fileadmin/itlos/documents/cases/case_no_3_4/Separate.Treves.27.08.99.E.pdf; prisijungimo laikas: 2012-10-15. Prg. 4.

¹⁵⁰ Land Reclamation. Cit. op. 102. Prg. 67-69.

automatiškai vos tik sudarius arbitražą. Nors doktrinoje pastebima, kad Tribunolui ir toliau galėjo būti patrauklu vertinti laiko tarpą iki arbitražo sudarymo ir taip sumažinti neatidėliotino situacijos pobūdžio egzistavimo tikimybę¹⁵¹, tačiau ši institucija atsižvelgė į teisėjo Mensah pateiktus argumentus¹⁵² ir daugiau savo ankstesnės klaidos nebekartojo.

Reikia atkreipti dėmesį į tai, kad skiriant laikinąsias apsaugos priemones Tribunolas vengia nepataisomos žalos grėsmės kriterijaus taikymo. Konvencijos nuostatos nekelia reikalavimo įvertinti ar egzistuoja tokia žala, tačiau jis yra taikomas Tarptautinio Teisingumo Teismo praktikoje skiriant laikinąsias apsaugos priemones¹⁵³.

Southern Bluefin Tuna, Mox Plant ir Land Reclamation bylose sprendžiant neatidėliotino situacijos pobūdžio egzistavimo klausimą ir galimą poveikį šalių teisėms bei jūros aplinkai, nebuvo atsižvelgiama į tai ar egzistuoja nepataisomos žalos tikimybė. Southern Bluefin Tuna byloje Japonija laikėsi pozicijos, kad laikinosios apsaugos priemonės negali būti skiriamos, nes neegzistuoja tikimybė, kad kils nepataisoma žala¹⁵⁴. Nors Japonija tvirtino, kad toks kriterijus turi būti taikomas vertinant tiek neatidėliotiną situacijos pobūdį, tiek ir poreikį apsaugoti šalių teises, tačiau Tribunolas į šią aplinkybę neatsižvelgė.

Mox Plant byloje taip pat nebuvo vertinama ar egzistuoja nepataisomos žalos grėsmė. Tačiau teisėjas Mensah savo atskirojoje nuomonėje laikėsi pozicijos, kad teismas ar tribunolas neturi paskirti laikinųjų apsaugos priemonių, jei jis nėra įsitikinęs, kad egzistuoja negrįžtami teisių pažeidimai ar rimta grėsmė, jog gali būti padaryta žala jūros aplinkai¹⁵⁵. Atkreipiamas dėmesys į tai, kad MOX Plant arbitražinis tribunolas sprendžiant laikinųjų apsaugos priemonių skyrimo klausimą taikė šį kriterijų. Sprendime nurodoma, kad norint įgyvendinti Konvencijos 290 straipsnio 1 dalyje įtvirtintą standartą, turi būti vertinamas tiek neatidėliotino situacijos pobūdžio egzistavimas, tiek ir nepataisomos žalos atsiradimo tikimybė nurodytoms teisėms¹⁵⁶.

Iki sprendimo M/V Louisa byloje Tarptautinis jūrų teisės tribunolas nebuvo pateikęs apibrėžto požiūrio ar nepataisomos žalos reikalavimas turi būti taikomas sprendžiant laikinųjų apsaugos

¹⁵¹ Vicuna F. O. The International Tribunal for the Law of the Sea and Provisional Measures: Settled Issues and Pending Problems // The International Journal of Marine and Coastal Law. 2007, Nr. 22(3). P. 460

¹⁵² MOX Plant. Cit. op. 101. Separate opinion of judge Mensah // http://www.itlos.org/fileadmin/itlos/documents/cases/case_no_10/sep.op.Mensah.E.orig.pdf; prisijungimo laikas: 2012-11-10.

¹⁵³ Tarptautinis Teisingumo Teismas Fisheries jurisdiction bylose nurodė „...and presupposes that irreparable prejudice should not be caused to rights which are the subject of dispute in judicial proceedings“. // Cit. op. 112. ICJ reports 1972. P. 16 Prg. 21, P. 34. Prg. 22.

¹⁵⁴ Southern Bluefin Tuna. Cit. op. 94. Oral Proceedings. Verbatim records. 1999-04-19. ITLOS/PV.99/23 // http://www.itlos.org/fileadmin/itlos/documents/cases/case_no_3_4/VRE190899pm.corr-rev.2.pdf; prisijungimo laikas: 2012-10-15. Prg. 10.

¹⁵⁵ MOX Plant. Cit. op. 101. Separate Opinion of Judge Mensah. Prg. 2; Separate Opinion of Judge Mensah. P. 4.

¹⁵⁶ MOX Plant. Cit. op. 101. Prg. 58.

priemonių skyrimo klausimą. Tribunolui nepatvirtinus šio standarto, vienintelis kuris laikėsi pozicijos, kad būtina į jį atsižvelgti, tai teisėjas Mensah. Kaip jau minėta, šis teisėjas būdamas ad hoc tribunolo MOX Plant byloje prezidentu, pritaikė šį reikalavimą sprenddamas laikinųjų apsaugos priemonių skyrimo klausimą. O Tribunolo praktika, šiuo klausimu taip pat buvo laikoma pagrįsta, darant išvadą, kad pagal Konvencijos 290 straipsnį nėra reikalo taikyti kitus, papildomus teisinius standartus, nei įtvirtinta Konvencijoje¹⁵⁷.

Tačiau naujausioje praktikoje, sprendžiant laikinųjų apsaugos priemonių klausimą, Tribunolas laikėsi pažangaus požiūrio ir atsižvelgė į tai ar yra tikimybė nepataisomai žalai kilti. M/V Louisa byloje, analizuodamas neatidėliotiną situacijos pobūdį Tribunolas nustatė, kad šiuo atveju nėra realios ir neišvengiamos grėsmės, jog nepataisoma žala gali kilti šalių teisėms ar jūros aplinkai ir nusprendė neskirti laikinųjų apsaugos priemonių¹⁵⁸. Nors priimant sprendimą Tribunolas taikė nepataisomos žalos grėsmės kriterijų, tačiau tokio kriterijaus egzistavimas nėra laikomas išankstine sąlyga, reikalinga skiriant laikinąsias apsaugos priemones. Tribunolo teisėjas R. Wolfrum, išanalizavęs Tarptautinio Teisingumo Teismo praktiką daro apibendrinimą, kad laikinųjų apsaugos priemonių skyrimas nepriklauso nuo to ar egzistuoja nepataisomos žalos kilimo tikimybė¹⁵⁹. Bet šis kriterijus yra svarbus skiriant laikinąsias apsaugos priemones, nes nustačius tokios grėsmės egzistavimą gali būti skiriamos apsaugos priemonės, kurios sumažintų nepataisomos žalos atsiradimo riziką¹⁶⁰. Konvencijos tekste neįtvirtinto reikalavimo taikymas Tribunolo praktikoje, vertinamas palankiai atkreipiant dėmesį į tai, kad tai dar vienas papildomas kriterijus, kurio nustatymas padeda paskirti tinkamą apsaugą šalių teisėms ar jūros aplinkai. Minėto kriterijaus taikymas, nepataisomos grėsmės egzistavimo nelaikant išankstine sąlyga, reikalinga skirti laikinosioms apsaugos priemonėms yra suderinamas su Konvencijos 290 straipsnio nuostatos taikymu, todėl pažangi Tribunolo praktika M/V „Louisa“ byloje vertinama teigiamai.

Apibendrinant nurodoma, kad sprendžiant laikinųjų apsaugos priemonių skyrimo klausimą reikia įvertinti ar egzistuoja *prima facie* jurisdikcija bei neatidėliotinas situacijos pobūdis. Tribunolas savo praktikoje taiko laisvus *prima facie* jurisdikcijos kriterijaus nustatymo standartus ir taip suteikia pareiškėjams abejonės naudą laikinųjų apsaugos priemonių procedūrų metu. Tačiau sprendžiant

¹⁵⁷ N Klein N. Dispute Settlement in the UN Convention on the Law of the Sea. Cambridge: Cambridge university press, 2005. P.78.

¹⁵⁸ M/V „Louisa“ Cit. op. 48. Prg.72.

¹⁵⁹ Wolfrum R. Provisional Measures of the International Tribunal for the Law of the Sea. // The International Tribunal for the Law of the Sea: Law and Practice / Red. P. Ch. Rao, R. Khan. Great Britain: Indian Society of International Law, 2001. P. 177

¹⁶⁰ Ibid.

laikinių apsaugos priemonių skyrimo klausimą pagal Konvencijos 290 straipsnio 1 dalį ši teisminė institucija turėtų įvertinti ar įgyvendinta Konvencijos 283 straipsnyje numatyta pareiga. Nepataisomos žalos grėsmės kriterijaus taikymas sprendžiant laikinių apsaugos priemonių skyrimo klausimą Tribunolo praktikoje yra sveikintinas, nes atsižvelgiant į jį gali būti skiriamos tokios laikinosios apsaugos priemonės, kurios sumažintų nepataisomos žalos kilimo riziką ir taip būtų užtikrinamas tinkamas Konvencijos 290 straipsnio įgyvendinimas.

2.2.2. Sulaikytų laivų ir jų įgulų paleidimo klausimo sprendimas

Kaip jau minėta, Tribunalui suteikiama teisė nagrinėti ginčus susijusius su areštuotų laivų ir jų įgulų paleidimu. Šiuo pagrindu į Tribunalą galima kreiptis tuomet, kai manoma, jog pažeistos Konvencijos nuostatos įpareigojančios greitai paleisti sulaikytą laivą ir jo įgulą, sumokėjus nustatyto dydžio užstatą ar palikus kitą finansinio užtikrinimo priemonę. Laivo paleidimo klausimas gali būti perduodamas Tribunalui, Konvencijos 292 straipsnyje numatytu pagrindu. Teisės mokslininkai laikosi pozicijos, kad šiuo straipsniu siekiama užtikrinti tiek laivo vėliavos valstybės, tiek ir sulaikančios valstybės interesų apsaugą¹⁶¹. Pastarosios interesams užtikrinti numatytas užstatas ir būtent ši finansinės apsaugos priemonė suteikia garantiją, kad kaltinamoji pusė pasirodys kranto valstybės nacionaliniuose teismuose, bei sumokės teismų paskirtas baudas. O laivo vėliavos valstybės interesams užtikrinti numatytas laivo bei jo įgulos paleidimo nedelsiant reikalavimas. Tribunalas Monte Confurco byloje taip pat nurodo, kad Konvencijos 292 straipsnis yra skirtas suderinti skirtingų pusių interesams¹⁶². O ar šiai institucijai praktikoje, taikant minėto Konvencijos straipsnio nuostatas, pavyksta suderinti skirtingų pusių interesus analizuojama šio darbo III skyriuje.

Konvencijos 292 straipsnyje Tribunalui suteikiama teisė spręsti sulaikytų laivų ir įgulų paleidimo klausimą nepriklausomai nuo valstybių pasirinkimų pagal Konvencijos 287 straipsnį padarytuose pareiškimuose. Tačiau šio klausimo sprendimą šalys gali perduoti bet kuriam teismui ar arbitražui numatytam Konvencijos 287 straipsnyje, taip pat joms paliekama teisė susitarti dėl visiškai kitokios, joms tinkamos ginčų sprendimo procedūros. Tokį susitarimą šalys turi pasiekti per 10 dienų, nuo laivo sulaikymo. Vos tik suėjus šiam terminui, minėto klausimo sprendimas vienašališkai gali būti perduotas bet kokiam teismui ar tribunalui, kurį sulaikančioji valstybė yra pasirinkusi pagal

¹⁶¹ Tanaka Y. Prompt release in the United Nations convention on the law of the sea: some reflections on the ITLOS jurisprudence // *Netherlands International Law Review*. 2004, Nr. 51(2). P. 240.

¹⁶² Tarptautinio jūrų teisės tribunolo 2000-12-18 sprendimas byloje The “Monte Confurco” case. (Seychelles v. France)// http://www.itlos.org/fileadmin/itlos/documents/cases/case_no_6/Judgment.18.12.00.E.pdf; prisijungimo laikas: 2011-10-01. Prg. 71. [Monte Confurco]; Oxman B. H. Observations on Vessel Release under the United Nations Convention on the Law of the Sea // *The International Journal of Marine and Coastal law*. 1996, Nr. 11(2). P. 205.

Konvencijos 287 straipsnį arba Tarptautiniam jūrų teisės tribunolui nepaisant, kad šalys yra sutarę kitaip, ar kad sulaikančioji valstybė nepripažįsta šio Tribunolo jurisdikcijos. 10 dienų terminas yra labai trumpas, tuo tarpu bylos nagrinėjimo pradėjimas kitose institucijose reikalauja žymiai daugiau laiko. Todėl tampa akivaizdžiai aišku, kodėl laivų ir įgulų paleidimo klausimas, iki šiol yra išimtinai tik Tribunolo nagrinėjimo dalyku. Per visą savo gyvavimo laikotarpį Tribunolas nagrinėjo 9 bylas susijusias dėl sulaikytų laivų ir įgulų paleidimo ir praktika šioje srityje užima didžiausią Tribunolo jurisprudencijos dalį.

Perduodant sulaikyto laivo klausimo nagrinėjimą pagal Konvencijos 292 straipsnį, būtina atkreipti dėmesį į tai, kad sulaikančioji valstybė turi būti Konvencijos valstybė narė. Tai pat iškyla klausimas ar Konvencijos 292 straipsnio nuostata gali būti taikoma atskirai, nedarant nuorodos į kitą specialiąją nuostatą, reglamentuojančią areštuotų laivų ir įgulų paleidimo klausimus. Remiantis teisės mokslininkų teigimu, toks nuostatos taikymas neatitiktų Konvencijos keliamų tikslų¹⁶³. Konvencijos 292 straipsnio taikymas, nedarant nuorodos į kitus šios tarptautinės sutarties straipsnius, būtų palankesnis laivo vėliavos valstybės interesams ir tuo pačiu mažiau palankus kranto valstybės interesams. Žiūrint į pačią šios procedūros prigimtį ji yra prilyginama kišimuisi į kranto valstybės teisminę sferą, todėl būtų išmintingiau apriboti Konvencijos 292 straipsnio taikymą, Konvencijos 73, 220 ir 226 straipsniais. Toks Konvencijos 292 straipsnio aiškinimas gali būti grindžiamas teisės skūstis dėl sulaikyto laivo suvaržymais aiškiai numatytais skirtingose Konvencijos dalyse, t. y. Konvencijos 73, 220 ir 226 straipsniuose¹⁶⁴.

Tribunolas savo praktikoje, nagrinėdamas M/V Saiga Nr. 1 bylą, taip pat atkreipia dėmesį į tai, kad areštuoto laivo ir įgulos paleidimo pareiga yra numatyta tik šiuose Konvencijos straipsniuose: 73 straipsnio 2 dalyje, 220 straipsnio 6 ir 7 dalyse, ir 226 straipsnio 1 dalies c punkte¹⁶⁵. Tačiau iki šiol visi šioje teisminėje institucijoje nagrinėti atvejai susiję su laivų ir įgulų paleidimu buvo perduoti dėl Konvencijos 73 straipsnio 2 dalies pažeidimo. Monte Confurco byloje Tribunolas pastebėjo, kad Konvencijos 73 ir 292 straipsniai yra skirti subalansuoti skirtingus kranto ir laivo vėliavos valstybės interesus¹⁶⁶, o atsižvelgiant į tai, kad šis balansas taip pat turi būti išsaugotas ir ginčo sprendimo

¹⁶³ Noyes, J. E. The international Tribunal for the Law of the Sea // Cornell International Law Journal. 1998, Nr. 32(1). P. 146.

¹⁶⁴ Nelson L. D. M. The Jurisprudence of the International Tribunal for the Law of the Sea: Some Observations // Law of The Sea, Environmental Law and Settlement of Disputes. / Red. Ndiaya T. M., Wolfrum R. Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 2007. P. 968.

¹⁶⁵ Tarptautinio jūrų teisės tribunolo 1997-12-04 sprendimas byloje M/V Saiga Nr. 1. // http://www.itlos.org/fileadmin/itlos/documents/cases/case_no_1/judgment_041297_eng.pdf; prisijungimo laikas: 2012-11-12. Prg. 52.

¹⁶⁶ Monte Confurco. Cit. op. 162. Prg. 70.

procedūroje¹⁶⁷. Atsižvelgiant į tokį Tribunolo pasisakymą galima tik patvirtinti, kad Konvencijos 292 straipsnis gali būti taikomas tikrai kartu su kitais, minėtais Konvencijos straipsniais.

Konvencijos 292 straipsnio nuostata numato teisę sulaikyto laivo valstybei kreiptis į ginčų nagrinėjimo instituciją. Tokią teisę ji įgyja tik tuomet, kai kranto valstybė atsisako paleisti laivą ar jo įgulą sumokant pagrįsto dydžio užstatą. Taip pat tuomet, kai laivo vėliavos valstybė mano, kad prašomas užstatas yra nepagrįsto dydžio¹⁶⁸. Dėl sulaikytų laivų ir jų įgulos paleidimo leidžiama kreiptis ne tik laivo vėliavos valstybei, bet ir kitiems subjektams laivo vėliavos valstybės vardu. Analizuojant ar laivo vėliavos valstybės vardu gali kreiptis ir neoficialūs valstybės atstovai, paminėtinas Tribunolo taisyklių 110 straipsnis. Jame numatyta valstybės pareiga įspėti apie valstybės institucijų įgaliotus asmenis, galinčius teikti pareiškimus jos vardu, pagal Konvencijos 292 straipsnį. Laivo vėliavos valstybė turi nurodyti asmens kuris yra įgaliotas pateikti ieškinį valstybės vardu vardą bei adresą. Todėl daroma išvada, kad į Tribunolą kreiptis gali ne tik oficialūs valstybės atstovai, bet taip pat ir privatūs asmenys, jei jie yra įgalioti¹⁶⁹. Tai leidžia valstybėms šio klausimo sprendimą pavesti suinteresuotiems laivų savininkams ar laivų savininkų asociacijoms, suteikiant teisę jiems patiems save atstovauti. Tokiu būdu praktikoje, privačioms šalims yra leidžiama ginti savo interesus, tiesiai prieš Tribunolą¹⁷⁰. Šia teise plačiai naudojamosi ir tik vienintelėje Volga byloje, kreipimasis buvo išreikštas tiesiogiai vėliavos valstybės, o Rusijos Federacijos atstovu buvo Užsienio reikalų ministerija¹⁷¹.

Kadangi dėl sulaikyto laivo paleidimo kreiptis gali tik laivo vėliavos valstybė ar jos įgalioti atstovai, Tribunolas spręsdamas jurisdikcijos klausimą vertina laivo priklausomybės faktą. Formuojama Tribunolo praktika atspindi, kad čia labai svarbi yra aplinkybė ar laivas įregistruotas besikreipiančioje valstybėje kreipimosi į Tribunolą metu. Klausimas apimantis *locus standi* buvo kilęs M/V Saiga Nr. 2 ir Grand Prince¹⁷² bylose. Pirmojoje byloje iš faktinių aplinkybių buvo aišku, kad 1997 m. lapkričio 13 d., tuo metu kai buvo pradėta teisminė procedūra Tribunole, sertifikato, kuris

¹⁶⁷ Schachter O. Concepts and Realities in the New Law of the Sea // The New Order of the Oceans: The Advent of a Managed Environment / Red. Pontecorvo G. New York: Columbia University Press, 1986. P. 29, 45.

¹⁶⁸ Jungtinių Tautų jūrų teisės konvencija. Cit. op. 1. 292 straipsnio 1 dalis. Reikia atkreipti dėmesį į tai, kad lietuviškame Konvencijos vertime sąvoka „pagrįsto dydžio“ yra praleista.

¹⁶⁹ Tokie pranešimai įgaliotajam atstovauti ne valstybinius pareigūnus buvo pateikti M/V Saiga byloje, Camouco, Monte Confurco, Grand Prince ir kitose bylose.

¹⁷⁰ Treves T. The Jurisdiction of the International Tribunal for the Law of the Sea // The International Tribunal for the Law of the Sea: Law and Practice / Red. P. Ch. Rao, R. Khan. Great Britain: Indian Society of International Law, 2001. P. 401-402.

¹⁷¹ Tarptautinio jūrų teisės tribunolo 2002-12-23 sprendimas byloje The “Volga” case (Russian federation v. Australia) // http://www.itlos.org/fileadmin/itlos/documents/cases/case_no_11/Judgment.Volga.E.pdf; prisijungimo laikas: 2012-10-01. P. 2. [Volga byla].

¹⁷² Tarptautinio jūrų teisės tribunolo 2001-04-20 sprendimas byloje The “Grand Prince” case (Belize v. France)// http://www.itlos.org/fileadmin/itlos/documents/cases/case_no_8/Judgment.20.04.01.E.pdf; prisijungimo laikas: 2012-11-12. [Grand Prince].

išduodamas registruojant laivą galiojimas buvo pasibaigęs¹⁷³. Šis faktas vedė prie klausimo ar Sent Vinsentas ir Grenadinai galėjo būti laikomi laivo vėliavos valstybe ir atstovauti laivą kreipiantis į Tribunalą. Byloje M/V Saiga Nr. 2 sprendimo priėmimo eigoje dėl laivo registracijos negaliojimo fakto kilo daug diskusijų¹⁷⁴, tačiau Tribunalas sprendžiant jurisdikcijos klausimą minėto fakto nevertino. Tačiau vėlesnėje praktikoje, ši teisminė institucija laikėsi kitokios pozicijos. Grand Prince byloje buvo nustatyta, kad laivas nėra registruotas valstybėje, kuri kreipėsi į Tribunalą. Dėl šios faktinės aplinkybės pripažinta, kad Belizas kreipimosi į Tribunalą metu nebuvo laivo vėliavos valstybė, todėl negali ginti minėto laivo interesų¹⁷⁵. Tokios išvados prieita, įvertinus visus pareiškėjo pateiktus dokumentus ir 12 balsų prieš 9 buvo nuspręsta, kad Tribunalas neturi jurisdikcijos nagrinėti bylos¹⁷⁶. Svarbu paminėti, kad šiuo klausimu teisėjų nuomonės praktiškai išsiskyrė į dvi dalis. Galima teigti, kad teisėjų mažuma laikėsi daug lankstesnio laivo priklausomybės nustatymo būdo, tuo tarpu didžioji dalis teisėjų laikėsi griežtesnio požiūrio. Praktika šioje byloje parodo, kad Tribunalas turi vertinti laivo priklausomybės faktą, net jei šalys tokio klausimo ir neiškelia¹⁷⁷, bei įrodo, kad laivo registracijos faktas yra svarbus sprendžiant jurisdikcijos klausimą.

Ginčų dėl sulaikytų laivų ir jų įgulų paleidimo sprendimo procedūra Tribunale yra apibūdinama kaip labai greita. Atsižvelgiant į Tribunalo taisykles, šiai procedūrai turi būti suteikiama pirmenybė prieš visas kitas procedūras. Kaip nurodo R. Wolfrum, laivų ir įgulų paleidimo procedūra turi būti skubi, dėl finansinės naštos kurią sukelia laivo sulaikymas, o taip pat ir dėl to, kad sulaikomi asmenys esantys įgulos nariais¹⁷⁸. Tribunalas praktikoje visuomet laikėsi numatytų terminų ir niekuomet jų neviršijo, o šios procedūros trukmė apytiksliai yra vienas mėnuo¹⁷⁹. Atsižvelgiant į tai galima pastebėti, kad Tribunalas puikiai susidoroja su jam šioje srityje perduotų ginčų sprendimu užtikrindamas greito sprendimo priėmimą.

Tribunolo praktikoje ginčai dėl sulaikytų laivų ir įgulų paleidimo užima didžiąją dalį nagrinėtų bylų. Iki šios dienos 9 bylos iš 19 esančių sąrašė yra susijusios su sulaikytų laivų ir įgulų paleidimo už užstatą klausimu. Tokį dažną Konvencijos 292 straipsnyje įtvirtinto sulaikytų laivų ir įgulų paleidimo mechanizmo naudojimą, galima pagrįsti žuvininkystės ginčų paplitimu šiuolaikinėje jūrų teisėje¹⁸⁰.

¹⁷³ M/V Saiga Nr. 1. Cit. op. 165. Prg. 26.

¹⁷⁴ M/V Saiga Nr. 2. Cit. op. 46. Prg. 55-74.

¹⁷⁵ Grand Prince. Cit. op. 172. Prg. 93.

¹⁷⁶ Ibid. Prg. 93-94.

¹⁷⁷ Lowe V., Churchill R. The International Tribunal for the Law of the Sea: Survey of 2001 // International Journal of Marine and Coastal law. 2002, Nr. 17. P.476.

¹⁷⁸ Statement by President Wolfrum. Cit. op. 93.

¹⁷⁹ Priedas Nr. 1.

¹⁸⁰ Tanaka Y. Prompt release in the United Nations convention on the law of the sea: some reflections on the ITLOS jurisprudence // Netherlands International Law Review. 2004, Nr. 51(2). P. 239; Rothwell D. R., Stephens T. Illegal

Visuose Tribunolo nagrinėtose bylose, laivai buvo sulaikyti Konvencijos 73 straipsnio pagrindu. Kaip pastebi L.D.M. Nelson, iš Tribunolo iki šiol nebuvo reikalaujama atsakyti į klausimą kokiomis sąlygomis, ši unikali paleidimo nedelsiant procedūra, įtvirtinta Konvencijos 292 straipsnyje būtų galima kitais atvejais, nesusijusiais su nelegalia žvejyba¹⁸¹.

Tribunolo jurisprudencija padeda nustatyti Konvencijos 292 straipsnio taikymo apimtį, išspręsti subjektų, kurie gali kreiptis į Tribunalą dėl sulaikyto laivo ar jo įgulos ginčo sprendimo, klausimą, taip pat iš šios institucijos praktikos yra aišku, kad laivo registracijos faktas yra svarbus sprendžiant Tribunolo jurisdikcijos klausimą. Šioje srityje Tribunalas užtikrina greito sprendimo priėmimą, ir taip įgyvendina Konvencijos teksto kūrėjų lūkesčius, kurie buvo keliami naujai teisminei institucijai.

2.3. Tribunolo patariamąsios funkcijos įgyvendinimas

Konsultacines išvadas gali teikti Ginčų dėl jūros dugno kolegija, kai į ją kreipiasi Tarptautinė jūros dugno organizacija arba pilnos sudėties Tribunolas, kai į jį kreipiasi institucijos numatytos tarptautiniuose susitarimuose.

Ginčų dėl jūros dugno kolegijos teisė teikti patariamąsias nuomones yra įtvirtinta tiek Konvencijoje tiek ir Tarptautinio jūrų teisės tribunolo Statute. Tačiau pilnos sudėties Jūrų teisės tribunolo patariamąji funkcija nenumatyta nei viename iš šių dokumentų. Nepaisant to, 1996 metais, kuriant Tribunolo taisykles, galimybė kreiptis į Tribunalą su prašymu pateikti konsultacinę išvadą buvo suteikta¹⁸². Tokia teisė įtvirtinta minėtų taisyklių 138 straipsnyje. Remiantis šia teisės norma, Tribunolas gali teikti patariamąsias nuomones teisės klausimais susijusiais su Konvencijos tikslais, jei tarptautiniame susitarime yra įtvirtinta nuostata leidžianti kreiptis į šią instituciją su prašymu pateikti patariamąją nuomonę. Sh. Rosenne ir Tribunolo teisėjas Treves tokią nuostatą pavadino „naujove“¹⁸³, tačiau nepaisant jos naujumo yra aišku, kad nuostatos tekstas reikalauja analizės siekiant atkleisti jos taikymo ypatumus.

Southern Ocean Fishing and Prompt Release: Balancing Coastal and Flag State Rights and Interests // *International & Comparative Law Quarterly*. 2004, Nr. 53. P 172.

¹⁸¹ Nelson L. D. M. *The Jurisprudence of the International Tribunal for the Law of the Sea: Some Observations* // *Law of the Sea, Environmental Law and Settlement of Disputes*. / Red. Ndiaya T. M., Wolfrum R. Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 2007. P. 968.

¹⁸² Jesus J. L. *Article 138 // The Rules of the International Tribunal for the Law of the Sea: A Commentary* / Red. Rao P. Ch., Gautier P. Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 2006. P. 393, 393.

¹⁸³ Treves T. *Advisory Opinions Under the Law of the Sea Convention // Current Marine Environmental Issues and the International Tribunal for the Law of the Sea* / Red. Nordquist M., Moore J. N. Hague: Martinus Nijhoff Publishers, 2001. P. 81, 92; Rosenne Sh. *International Tribunal for the Law of the Sea: 1996–97 Survey* // *International Journal of Marine and Coastal Law*. 1998, Nr. 13. P. 487, 507.

2.3.1. Pilnos sudėties Tribunolo teisė teikti konsultacines išvadas

Visų pirma kyla klausimas, koku teisiniu pagrindu šis Tribunolo taisyklių straipsnis, buvo priimtas. Teisės moksle diskutuojama ar gali teisinis pagrindas šiam straipsniui būti surandamas Konvencijos tekste arba Tribunolo Statute. Alternatyviai gali būti teigiama, kad jei tam ir nėra teisinio pagrindo, tačiau nėra ir jokios nuostatos, nei Konvencijos nei Statuto tekste, kuri paneigtų galimybę Tribunalui teikti patariamąsias nuomones¹⁸⁴. Dažnai tokia tarptautinio Tribunolo funkcija yra kildinama iš Konvencijos 288 straipsnio 2 dalies bei Tribunolo statuto 21 straipsnio. Tačiau Ki-Jun You atmeta tokią galimybę. Jis pastebi, kad Konvencijos 288 straipsnis yra taikomas ne tik Tribunalui, bet taip pat ir kitoms Konvencijoje numatytoms privalomojo ginčų sprendimo mechanizmo institucijoms, todėl jei iš jo nėra kildinama Tarptautinio Teisingumo Teismo patariamoji funkcija, tai tuomet neturėtų būti kildinama ir Tribunolo¹⁸⁵. Kaip svarbiausią argumentą šis autorius pateikia tai, kad straipsnis yra įtvirtintas skyriuje kuris vadinasi „Privalomos procedūros, numatančios įpareigojančius sprendimus“, o patariamoji nuomonė vien jau savo esme yra neprivaloma, todėl nepatenka į šio skyriaus taikymo sritį¹⁸⁶. Dėl Tribunolo statuto 21 straipsnio, lyginant jį su Tarptautinio Teisingumo Teismo statuto 36 straipsnio 1 dalimi, daroma išvada, kad vien šis straipsnis taip pat negali būti laikomas pagrindu, įgalinančiu Tribunalą teikti konsultacines išvadas. Minėtas Tarptautinio Teisingumo teismo statuto straipsnis yra platesnės apimties, nei Tribunolo statuto 21 straipsnis. Tačiau šis straipsnis nėra interpretuojamas kaip suteikiantis Tarptautiniam Teisingumo Teismui teisę teikti konsultacines išvadas¹⁸⁷. Todėl savaime suprantama, kad Tribunolo statuto straipsnis taipogi neturėtų būti aiškinamas kaip pagrindas tokiai teisei kilti. Atkreipiant dėmesį į tai daroma išvada, kad jokia Konvencijos, nei Tribunolo statuto nuostata nesuteikia teisinio pagrindo, kilti Tribunolo kompetencijai teikti konsultacines išvadas.

Tačiau tarptautinėje bendruomenėje nekyla pasipriešinimas dėl teisės įtvirtintos Tribunolo statuto 138 straipsnyje. Tokia išvada daroma atsižvelgiant į Jūrų teisės konvencijos valstybių narių teigiamas reakcijas ir pasisakymus¹⁸⁸. Gali būti atkreipiamas dėmesys į tai, kad nėra poreikio paneigti

¹⁸⁴ Sohn L. B. *Advisory Opinions by the International Tribunal for the Law of the Sea or Its Seabed Disputes Chamber // Oceans Policy: New Institutions, Challenges and Opportunities /* Red. Nordquist M. H., Moore J. N. Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 1999. P. 61, 68–69. Taip pat Eiriksson G. *The International Tribunal for the Law of the Sea.* Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 2000. P. 143.

¹⁸⁵ You K.- J. *Advisory Opinions of the International Tribunal for the Law of the Sea: Article 138 of the Rules of the Tribunal // Ocean Development & International law.* 2008, Nr. 39. P. 362.

¹⁸⁶ Ibid.

¹⁸⁷ Ibid.

¹⁸⁸ Singapūro Ministro pirmininko pavaduotojas yra pasisakęs, kad Tarptautinis jūrų teisės tribunolas turėtų būti įgaliotas teikti patariamąsias nuomones, taip pat kaip ir Tarptautinis Teisingumo Teismas. Žr. *Highlights: Malaysian, Singapore Press* 2007 m. gegužės 30// *World News Connection*, 2007m. gegužės 30; Argentinos atsovas išreiškė padėką už straipsnį

valstybių Konvencijos dalyvių teisės sudarinėti susitarimus, kurie įgaliotų Tribunalą teikti patariamąsias nuomones. Taigi, nors nei Konvencijoje, nei Tribunolo statute nėra teisinio pagrindo iš kurio galėtų būti kildinama tokia Tribunolo kompetencija, bet atsižvelgiant į pozityvias valstybių reakcijas, nėra pagrindo ir jos neigti. Pripažįstant, kad Tribunalui gali būti suteikta teisė teikti patariamąsias nuomones Tribunolo taisyklių 138 straipsnyje numatytų susitarimų pagrindu, reikėtų detaliai išanalizuoti šį straipsnį ir jo taikymo ribas.

Pirmiausia, kyla klausimas, kas galėtų kreiptis į Tribunalą dėl patariamąsios nuomonės. Tribunolo taisyklių 138 straipsnyje numatyta, kad į Tribunalą gali kreiptis institucija („body“), kuri yra įgaliota susitarimu. Vertinant minėtą nuostatą kyla klausimas ar šis terminas reiškia tik tarptautines organizacijas, ar apima ir valstybes. Teisės literatūroje išsiskiria dvi skirtingos nuomonės. Vieni teigia, kad į Tribunalą, patariamąsios nuomonės gali kreiptis ir valstybės. Tokios pozicijos laikosi Tribunolo teisėjas Jesus ir buvęs šios institucijos prezidentas Wolfrum¹⁸⁹. Tačiau Tribunolo teisėjas Treves sąvoką „institucija“ interpretuoja kaip tarptautinės organizacijos organą¹⁹⁰. K.-J. You taip pat laikosi šios pozicijos ir pagrindžia ją tuo, kad Tarptautinio Teisingumo Teismo statutas, kurio pagrindu buvo kuriamas ir Tribunolo statutas, įtvirtina galimybę dėl patariamąsios nuomonės kreiptis tik tarptautinių organizacijų institucijoms¹⁹¹. Taip pat galima atkreipti dėmesį į tai, kad kreiptis į Ginčų dėl jūros dugno kolegiją su prašymu pateikti patariamąją nuomonę gali tik Jūros dugno institucija. Todėl, daroma išvada, kad teisė kreiptis patariamąsios nuomonės yra suteikiama tik tarptautinėms organizacijoms.

Teisėjas Treves argumentuoja, kad Tribunalas turėtų Tribunalo taisyklių 138 straipsnį taikyti suderinant jį su tradicinėmis patariamąsios nuomonės funkcijomis, todėl leisti valstybėms specialiais susitarimais pačioms save įgalioti kreiptis į Tribunalą būtų neprotingas žingsnis¹⁹². Reikėtų

numatantį galimybę kreiptis į Tribunalą dėl patariamąsios nuomonės. Žr. States Parties to The Law of Sea Convention Hear Reports From Heads of Main Organs As Sixteenth Meeting Begins at U.N. Headquarters// US Federal News, 2006 m. birželio 19 d.; Islandijos atstovas taip pat išreiškė pritarimą tokiai Tribunolo funkcijai. Žr. Statement of Iceland, UN General Assembly, 2005 m. lapkričio 28 d. UN Doc. A/60/PV.54 (2005) P. 27.

¹⁸⁹ Jesus J. L. Article 138 // The Rules of the International Tribunal for the Law of the Sea: A Commentary / Red. Rao P. Ch., Gautier P. Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 2006. P. 394; Statement by Rudiger Wolfrum, President of the International Tribunal for the Law of the Sea on the Report of the Tribunal at the Sixteenth Meeting of States Parties to the Convention on the Law of the Sea, 2006 m. birželio 19 d. //

http://www.itlos.org/fileadmin/itlos/documents/statements_of_president/wolfrum/msp_190606_eng.pdf; prisijungimo laikas: 2012-10-12. Prg. 18.

¹⁹⁰ Treves T. Advisory Opinions Under the Law of the Sea Convention // Current Marine Environmental Issues and the International Tribunal for the Law of the Sea / Red. Nordquist M., Moore J. N. Hague: Martinus Nijhoff Publishers, 2001. P. 81, 92.

¹⁹¹ You K.- J. Advisory Opinions of the International Tribunal for the Law of the Sea: Article 138 of the Rules of the Tribunal // Ocean Development & International law. 2008, Nr. 39. P. 365.

¹⁹² Treves T. Advisory Opinions Under the Law of the Sea Convention // Current Marine Environmental Issues and the International Tribunal for the Law of the Sea / Red. Nordquist M., Moore J. N. Hague: Martinus Nijhoff Publishers, 2001. P. 92.

apibendrinti, kad pagal Tribunolo taisyklių 138 straipsnį teisę kreiptis į Tribunalą dėl patariamiosios nuomonės suteikiama tik tarptautinėms organizacijoms.

Išanalizavus šį klausimą, paminėtina, kad Tribunolo patariamiosios funkcijos egzistavimas priklauso tik nuo susitarimuose pagal Tribunolo taisyklių 138 straipsnį įtvirtintų nuostatų. Teisėjas Oda pasisako, kad neapibrėžtų ir bendrų normų šiuo atveju nepakaktų¹⁹³. Todėl teisė kreiptis į Tribunalą dėl jo patariamiosios funkcijos įgyvendinimo turėtų būti aiškiai numatyta susitarime įtvirtintose normose. Toks susitarimas turėtų būti suprantamas kaip susitarimas Vienos konvencijos dėl tarptautinių sutarčių teisės prasme, bei būtinai susijęs su Jūrų teisės konvencijos keliamais tikslais. Patariamiosios nuomonės galima prašyti teisiniais klausimais, tačiau jie neturi patekti į Konvencijoje įtvirtinto tarptautinio jūros dugno režimo reguliavimo sritį, nes čia, teisė teikti patariamąsias nuomones yra suteikta Ginčų dėl jūros dugno kolegijai.

Šiuo metu, nesant tarptautinių sutarčių, numatančių galimybę kreiptis į Tribunalą patariamiosios nuomonės yra sudėtinga teoriniame lygmenyje išanalizuoti visas problemas, su kuriomis gali susidurti institucija įgyvendinant šią funkciją. Visi neaiškumai neabejotinai išnyks, kai Tribunalas šią funkciją įgyvendins praktikoje¹⁹⁴.

Tribunolo prezidentas J. L. Jesus, 2008 metais, 63-ioje Jungtinių Tautų Generalinės Asamblėjos sesijoje teigė, kad Tribunolo patariamoji funkcija gali būti išnaudojama kaip patogus mechanizmas mūsų besivystančiame pasaulyje. Jis pabrėžė patariamiosios procedūros svarbą nurodydamas, kad:

„Kai tarptautinė bendruomenė susiduria su naujais iššūkiais vandenynuose, tokiais kaip piratavimas ar ginkluoti apiplėšimai, Tribunolo patariamiosios funkcijos įgyvendinimas aiškinant klausimus kylančius iš Konvencijos nuostatų aiškinimo ir taikymo, gali būti naudingu įrankiu valstybėms“¹⁹⁵

T. M. Ndiaye atkreipia dėmesį, kad taip pat patariamiosios nuomonės būtų galima kreiptis klausimais apimančiais teisinį salų ir uolų statusą, būtų galima iškelti klausimą kokia apimtimi bendrosios tarptautinės teisės taisyklės taikomos jūrų aplinkos reguliavimui ir pan.¹⁹⁶. Nepaisant šių įžvalgų ir teigiamų perspektyvų, atkreipiamas dėmesys, kad Tarptautinio jūrų teisės tribunolo patariamoji

¹⁹³ Treves T. *Advisory Opinions Under the Law of the Sea Convention // Current Marine Environmental Issues and the International Tribunal for the Law of the Sea / Red. Nordquist M., Moore J. N. Hague: Martinus Nijhoff Publishers, 2001. P. 91.*

¹⁹⁴ Ndiaye T. M. *The Advisory Function of the International Tribunal for the Law of the Sea // Chinese Journal of International Law. 2010, Nr. 9(3). P. 586.*

¹⁹⁵ *International Tribunal for the Law of the Sea, Yearbook. Vol. 12. Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 2008. P. 258.*

¹⁹⁶ Ndiaye T. M. *The Advisory Function of the International Tribunal for the Law of the Sea // Chinese Journal of International Law. 2010, Nr. 9(3). P. 587.*

funkcija šiuo metu nėra numatyta nei viename tarptautiniame susitarime, o tai reiškia, kad greitu metu nebus įgyvendinama.

2.3.2. Ginčų dėl jūros dugno kolegijos teisė teikti konsultacines išvadas

Priešingai nei pilnos sudėties Tribunolo, Ginčų dėl jūros dugno kolegijos teisė teikti patariamąsias nuomones yra aiškiai reglamentuota ir įtvirtinta Konvencijos bei Tribunolo statuto nuostatose. Kaip taisyklė, patarimoji procedūra yra prieinama tik tarptautinėms organizacijoms. Į šią Kolegiją dėl patiriamosios nuomonės gali kreiptis tik tiesiogiai Konvencijos įgaliotos institucijos- Tarptautinės jūros dugno institucijos Asamblėja bei Taryba. Ginčų dėl jūros dugno kolegija konsultacines išvadas gali teikti tik teisiniais klausimais, kylančiais minėtos institucijos Asamblėjos ar Tarybos veiklos srityse. Todėl patarimoji Kolegijos funkcija yra susieta su dviejų pagrindinių Tarptautinės jūros dugno institucijos organų veikla¹⁹⁷. Dėl šios priežasties Kolegija turi įsitikinti, kad klausimas dėl kurio kreipiamasi papuola į šių institucijų veiklos sritį. Kolegija gali atsisakyti teikti patariamąją nuomonę tik tada, kai į ją kreipiasi neįgaliota institucija, taip pat jei kreipiamasi ne dėl teisinio pobūdžio klausimo, ar tuomet, kai toks klausimas nepatenka į Tarptautinės jūros dugno institucijos Asamblėjos ar Tarybos veiklos sritį¹⁹⁸. Kyla klausimas, ar ši Kolegija galėtų atsisakyti teikti patariamąją nuomonę, kai ji yra kompetentinga pasisakyti klausimu, dėl kurio į ją kreipiamasi. Kolegijos praktikoje šis klausimas nebuvo nagrinėtas. Tačiau atkreiptas dėmesys į tai, kad Konvencijos 191 straipsnyje numatyta, kad Kolegija turi pateikti („shall give“) patariamąją nuomonę, o Tarptautinio Teisingumo Teismo statute nurodoma, kad teismas gali pateikti („may give“) patariamąją nuomonę. Kai kurie dalyviai laikėsi pozicijos, kad jei prašymas yra pateiktas Tarybos, jis yra dėl teisinio klausimo, ir toks klausimas kyla iš Tarybos veiklos srities, tuomet Komisija neturėtų svarstyti klausimo dėl atsisakymo nagrinėti atvejį¹⁹⁹. Iš viso to galima daryti išvadą, kad Kolegija, neturėtų atsisakyti teikti patiriamosios nuomonės, jei pateiktas prašymas atitiktų visus Konvencijoje įtvirtintus reikalavimus.

Tarptautinės jūros dugno institucijos Taryba 2010 metais kreipėsi į Ginčų dėl jūros dugno kolegiją prašydama patiriamosios nuomonės. Nors tokia nuomonė ir neturi privalomosios galios,

¹⁹⁷ Tanaka Y. *The International Law of the Sea*. New York: Cambridge University Press, 2012. P. 415.

¹⁹⁸ Ndiaye T. M. *The Advisory Function of the International Tribunal for the Law of the Sea // Chinese Journal of International Law*. 2010, Nr. 9(3). P. 574.

¹⁹⁹ Žr. *Written Statement of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland* Prg. 2.7 //

http://www.itlos.org/fileadmin/itlos/documents/cases/case_no_17/Statement_UK.pdf; *Written Statement of International Seabed Authority*, Prg. 2.6. //

http://www.itlos.org/fileadmin/itlos/documents/cases/case_no_17/ISA_Written_Statement.pdf; *United Nations Convention on the Law of the Sea 1982: A Commentary*, Vol. VI. Red. M.Nordquist, S. Nandan, S. Rosenne, M> W. Lodge.

tačiau Kolegijos pateikta konsultacinė išvada laikoma svarbia aiškinant Konvencijos normų esmę. Kolegijos buvo prašoma pateikti patariamąją nuomonę klausimu susijusiu su valstybių, kurios remia subjektus vykdančius veiklą Rajone, atsakomybės ribų nustatymu, kai žala atsiranda dėl veiklą vykdančio subjekto veiksmų. Kolegija taip pat turėjo nurodyti remiančiosios valstybės įsipareigojimus, pagal Jūrų teisės konvenciją, kurių nesilaikymas sukeltų valstybės atsakomybę. Tai buvo pirmas atvejis Tribunolo istorijoje, kai Ginčų dėl jūros dugno kolegija įgyvendino jai suteiktą funkciją. O 2011 m. vasario 1 d. pateikta patariamoji nuomonė buvo priimta vieningai visų Kolegijos teisėjų.

Nauru ir Tongo valstybės kreipėsi į Tarptautinę jūrų dugno instituciją kaip valstybės remiančios įmonės norinčias vykdyti veiklą Rajone. Tačiau 2009 m. pateiktas prašymas atidėti klausimo nagrinėjimą dėl iškilusio remiančių valstybių atsakomybės klausimo²⁰⁰. Nauru pasiūlė kreiptis į Tarybą, dėl keleto klausimų susijusių su remiančiosios valstybės atsakomybe²⁰¹. Atsižvelgiant į šią situaciją Tarptautinės jūros dugno institucijos Taryba kreipėsi patiriamosios nuomonės, išskeldama tris klausimus, susijusius su remiančiųjų valstybių įsipareigojimais ir atsakomybe. Buvo prašoma nurodyti tokios valstybės atsakomybės nesilaikant Konvencijos nuostatų apimtį, bei priemones, kurių remianti valstybė turi imtis įgyvendinant Konvencijos nuostatas.²⁰²

Konsultacinėje išvadoje pateikti atsakymai į šiuos klausimus apibrėžė remiančių valstybių įsipareigojimus²⁰³ ir nurodė, kad valstybės turi užtikrinti tinkamą saugomų vertybių apsaugą²⁰⁴. Kolegija atkreipė dėmesį į tai, kad Konvencijos 139 straipsnis, kuriuo yra apribota remiančių valstybių atsakomybė palieka tam tikrus atsakomybės „plyšius“, tačiau šiais atvejais valstybei nėra numatyta liekamosios atsakomybės. Šioje patariamojoje nuomonėje pateikta informacija yra naudinga aiškinant Konvencijos nuostatas susijusias su veikla Rajone. Pirmiausia, Kolegija įgyvendino savo užduotį padėti Tarptautinei jūros dugno institucijai, nepriklausomai ir nešališkai interpretuojant Konvencijos ir kitų su ja susijusių teisinių instrumentų nuostatas²⁰⁵. Valstybėms dabar taip pat yra lengviau įvertinti ar jos, norėdamos vykdyti veiklą rajone, galės užtikrinti su tuo susijusių įsipareigojimų įgyvendinimą, o

²⁰⁰ Anton D. K., Makgill R. A., Payne C. R. Advisory Opinion on Responsibility and Liability for International Seabed Mining (ITLOS Case No. 17) // Environmental Policy and Law. 2011, Nr. 41(2). P.61.

²⁰¹ ISBA/16/C/6, 2010 m. kovo 5 d. Prg. 1 // <http://www.isa.org.jm/files/documents/EN/16Sess/Council/ISBA-16C-6.pdf>;

²⁰² Request for the advisory opinion, 2010 m. gegužės 11. //

http://www.itlos.org/fileadmin/itlos/documents/cases/case_no_17/Letter_from_ISBA_14_10_2010_E.doc.pdf

²⁰³ Tarptautinio jūrų teisės tribunolo Ginčų dėl jūros dugno kolegijos 2011 m. vasario 1 d. patariamoji nuomonė Responsibilities and obligations of states sponsoring persons and entities with respect to activities in the Area // http://www.itlos.org/fileadmin/itlos/documents/cases/case_no_17/adv_op_010211.pdf; prisijungimo laikas: Prg. 103, 104.

²⁰⁴ Anton D. K., Makgill R. A., Payne C. R. Advisory Opinion on Responsibility and Liability for International Seabed Mining (ITLOS Case No. 17) // Environmental Policy and Law. 2011, Nr. 41(2). P.63.

²⁰⁵ Ibid. P.65.

taip pat ši patariamoji nuomonė galėtų būti pagrindas tarptautinei bendruomenei atkreipti dėmesį į Konvencijoje suformuotos atsakomybės schemas ribotumą ir paliktas spragas²⁰⁶.

Apibendrinant pastebima, kad Ginčų dėl jūros dugno komisijos teisė teikti patariamąsias nuomones ir procedūrinės taisyklės šioje jos veiklos srityje yra aiškiai reglamentuota. Tačiau į visus klausimus, iškylančius kalbant apie pilnos sudėties Tribunolo teisę teikti patariamąsias nuomones bei šios teisės įgyvendinimą, bus galima atsakyti tik tuomet, kai ši funkcija bus įgyvendinta praktikoje. Bendrai sutariama, kad tiek į pilnos sudėties Tribunolą, tiek ir į Ginčų dėl jūros dugno kolegiją dėl patariamąsios nuomonės gali kreiptis tik tarptautinės organizacijos. O valstybėms tokia teise pasinaudoti galimybė nepaliekama. Nors patariamąja Tribunolo funkcija nėra plačiai naudojama, tačiau aiškiai matoma tokios Ginčų dėl jūros dugno kolegijos funkcijos įgyvendinimo ateityje perspektyva. Tuo tarpu daroma išvada, kad nesant tarptautinių susitarimų įtvirtinančių galimybę kreiptis į pilnos sudėties Tribunolą su prašymu pateikti patariamąją nuomonę, ši Tribunolo funkcija dar greitai nebus įgyvendinama.

III. TARPTAUTINIO JŪRŲ TEISĖS TRIBUNOLO PRAKTIKA

3.1. Užstato, kuris laikomas pagrįstu pagal Jungtinių Tautų jūrų teisės Konvencijos 292 straipsnį nustatymas

Tribunolas sulaikytų laivų ir įgulų paleidimo bylose sprendžia pagrįsto užstato klausimą. Sąvoka „pagrįstas užstatas“ (angl. „reasonable bond“) įtvirtinta tiek Konvencijos 292, tiek ir 73 straipsnyje. Y. Tanakos teigimu, užstato, kuris būtų laikomas pagrįstu, nustatymas yra vienas kebliausių klausimų, iškylančių nagrinėjant sulaikytų laivų ir jų įgulų paleidimo klausimą²⁰⁷. Šioje srityje Tribunolas iki šiol yra vienintelė teisminė institucija, kuri užsiima Konvencijos 292 straipsnio aiškinimu. Camouco²⁰⁸, Monte Confurco, Grand Prince, Volga, Juno Trader²⁰⁹ ir Hoshinmaru²¹⁰

²⁰⁶ Anton D. K., Makgill R. A., Payne C. R. Advisory Opinion on Responsibility and Liability for International Seabed Mining (ITLOS Case No. 17) // Environmental Policy and Law. 2011, Nr. 41(2). P.63.

²⁰⁷ Tanaka Y. Prompt release in the United Nations convention on the law of the sea: some reflections on the ITLOS jurisprudence // Netherlands International Law Review. 2004, Nr. 51(2). P. 239.

²⁰⁸ Tarptautinio jūrų teisės tribunolo 2000-02-07 sprendimas byloje The “Camouco” Case (Panama v. France) // http://www.itlos.org/fileadmin/itlos/documents/cases/case_no_5/Judgment.07.02.00.E.pdf; prisijungimo laikas: 2012-11-15. [Camouco byla]

²⁰⁹ Tarptautinio jūrų teisės tribunolo 2004-12-18 sprendimas byloje The “Juno Trader” Case (Saint Vincent and the Grenadines v. Guines- Bissau)// http://www.itlos.org/fileadmin/itlos/documents/cases/case_no_13/judgment_181204_eng.pdf; prisijungimo laikas: 2012-11-15. [Juno Trader].

bylose, į Tribunolą buvo kreiptasi dėl kranto valstybių nacionalinių institucijų nustatyto nepagrįsto dydžio užstato. Ieškovai teigė, kad reikalaujamas užstatas buvo per ne lyg didelis, o Tribunolas visose šiose bylose ženkliai sumažino tokio užstato sumą²¹¹. Šiame darbe tikslinga išskirti Tarptautinio jūrų teisės tribunolo praktikoje pritaikytus kriterijus, kurių pagrindu ši institucija nustato skiriamo užstato dydį. Šie kriterijai yra svarbūs Konvencijos 292 straipsnio aiškinimo prasme. Taip pat jie reikšmingi kranto valstybių nacionalinėms institucijoms taikant Konvencijoje įtvirtintas normas, kurių pagrindu nustatomas reikalaujamo užstato dydis. Tik atsižvelgiant į Tribunolo praktikoje suformuotus kriterijus kranto valstybė gali tikėtis, kad vėliau nacionalinių institucijų priimtas sprendimas bus laikomas pagrįstu Konvencijos 292 straipsnio prasme.

Tribunolas sprenddamas pagrįsto užstato klausimą atsižvelgia į Tribunolo taisyklių 113 straipsnio 2 dalį ir nustato užstato ar kitos finansinio saugumo užtikrinimo priemonės kiekį, pobūdį ir formą. Tačiau svarbiausias reikalavimas yra keliamas Konvencijos 292 straipsnio 1 dalyje, kurioje nurodoma, kad nustatytas užstatas turi būti laikomas pagrįstu. Kriterijus į kuriuos reikia atsižvelgti skaičiuojant pagrįsto užstato dydį Tribunolas pateikia Comouco byloje:

„Tribunolas mano, kad nustatant pagrįsto dydžio užstatą yra svarbi elementų visuma. Šie elementai apima inkriminuojamų nusikaltimų sunkumą, sankcijas, kurios yra numatytos arba galimos pagal sulaikančiosios valstybės įstatymus, sulaikyto laivo ir konfiskuoto krovinio vertę taip pat turi būti atsižvelgiamas į sulaikančiosios valstybės numatytą užstato dydį ir jo formą“²¹².

Šis sąrašas nėra baigtinis²¹³. Taip pat Tribunolas savo praktikoje nurodo, kad neketina pateikti griežtų kiekvieno elemento nustatymo taisyklių²¹⁴. Todėl galima teigti, kad užstato suma, kuri laikoma pagrįsta kiekvienu atveju priklauso nuo faktinių bylos aplinkybių. Šį teiginį Tribunolas patvirtino Volga byloje. Savo sprendime jis nurodo, kad apskaičiuojant pagrįsto dydžio užstatą svarbu įvertinti visas aplinkybes²¹⁵. Vėlesnėje savo praktikoje dar patikslino, kad faktinių aplinkybių įvertinimas turi būti objektyvus ir apimti visą šalių pateiktą informaciją²¹⁶.

²¹⁰ Tarptautinio jūrų teisės tribunolo 2007-04-06 sprendimas byloje The “Hoshinmaru” case (Japan v. Russian federation)// http://www.itlos.org/fileadmin/itlos/documents/cases/case_no_14/Judgment_Honshinmaru_No_14_E.pdf; prisijungimo laikas: 2012-11-01.

²¹¹ Priedas Nr. 1. Atkreiptinas dėmesys, kad tikslai M/V Saiga byloje, Gvinėja nereikalavo jokio užstato, o taip pat jokio užstato nesūlė ir Sent Vinsentas ir Grenadinai. M/V Saiga Nr. 1. Cit. op. 165.

²¹² Comouco byla. Cit. op. 208. Prg. 67.

²¹³ Monte Confurco byla. Cit. op. 162. Prg. 76.

²¹⁴ Ibid.

²¹⁵ Volga byla. Cit. op. 171. Prg. 65.

²¹⁶ Juno Trader. Cit. op. 209. Prg. 85.

Taigi Tribunolas suformulavo nebaigtinį sąrašą kriterijų, kurių vertinimas priklauso nuo konkrečios bylos faktinių aplinkybių. Tačiau praktikoje apskaičiuoti užstato sumą pasirodė esant pakankamai sudėtinga. Analizuojant Tribunolo sprendimus, taip pat kyla klausimas kodėl juos priimant nėra atsižvelgiama į visus anksčiau išvardintus užstato elementus. Pirmiausia kyla klausimas ar galima nustatant užstatą ar kitą apsaugos priemonę numatyti nefinansinio pobūdžio sąlygas, o toliau nagrinėjami minėtų kriterijų nustatymo ypatumai bei jų taikymas Tribunolo praktikoje.

Nefinansinės sąlygos. Dėl tokių sąlygų numatymo nustatant užstatą Tribunolas laikosi aiškios pozicijos. Klausimas ar galima nustatant užstatą ar kitas apsaugos priemones pagal Konvencijos 73 straipsnio 2 dalį įtraukti nefinansinio pobūdžio sąlygas iškilo Volga byloje. Australija sulaikyto laivo paleidimą padarė priklausomą *inter alia* nuo kelių nefinansinių sąlygų. Buvo iškeltas reikalavimas laive turėti nuolat veikiančią stebėjimo sistemą, ir pateikti reikalaujamą informaciją apie laivo savininkus Australijos valdžios institucijoms²¹⁷. Pasak atsakovų taip pat buvo reikalaujama laikytis Jūrų gyvųjų išteklių apsaugos komisijos nustatytų apsaugos priemonių iki teismo sprendimo priėmimo²¹⁸. Toks užstatas teisės literatūroje yra įvardinamas kaip „gero elgesio užstatas“. Nustatant tokį užstatą siekta nefinansines priemones panaudoti kaip prevencines kovojant su neteisėta, nedeklaruota ir nereglamentuota žvejyba.

Tribunolas aiškindamas Konvencijos 73 straipsnio 2 dalį laikėsi pozicijos, kad nefinansinio pobūdžio priemonės pagal šį straipsnį negali būti numatytos. Jis nurodė, kad straipsnyje vartojamą formuluotę „užstatas ar kita apsauga“ reikia suprasti kaip garantiją kuri yra finansinės prigimties. Todėl, taikant Konvencijos 292 straipsnį, nefinansinės sąlygos negali būti laikomos užstato ar kitos apsaugos sudėtine dalimi:

„73 (2) straipsnio objektas ir tikslas aiškinamas kartu su 292 Konvencijos straipsniu, yra užtikrinti mechanizmą leidžiantį vėliavos valstybei paleisti laivą ir jo įgulą, sulaikytą už įtariamus žvejybos pažeidimus paliekant apsaugos priemonę, kuri yra finansinės prigimties, bei kurios pagrindumas gali būti įvertintas finansinėmis sąlygomis. Įtraukimas ne finansinių sąlygų į tokią apsaugą pažeistų minėtą objektą ir tikslą.“²¹⁹

Nors Konvencijos 73 straipsnis šioje tarptautinėje sutartyje yra įtvirtintas, tam kad būtų užtikrinamas pakrantės valstybių įstatymų ir kitų teisės aktų vykdymas. Tačiau minėtą Konvencijos

²¹⁷ Statement in response of Australia, P. 19, Prg. 54-55. Presentation by Mr Bennett, Counsel of Australia, Verbatim Record, ITLOS/PV.02/03 // http://www.itlos.org/fileadmin/itlos/documents/cases/case_no_11/vre1312am.03.pdf; prisijungimo laikas: 2012-10-15. P.11-12.

²¹⁸ Ibid.

²¹⁹ Volga byla. Cit. op. 171. Prg. 77.

straipsnį analizuojant kartu su šios tarptautinės sutarties 292 straipsniu, negali būti nustatomas „gero elgesio užstatas“ siekiant apsaugoti nuo tolesnių kranto valstybės teisės aktų pažeidimų²²⁰. Y. Tanaka tokį Tribunolo sprendimą vertina, kaip nustatantį, kad sulaikytų laivų ir jų įgulų paleidimo procedūra nėra įrankis skirtas kovoti su neteisėta žvejyba²²¹. Tačiau Brown kvestionuoja šį požiūrį ir teigia, kad galimybės taikyti nefinansines sąlygas atmetimas sukurs sunkumų kranto valstybėms kovojant su neteisėta žvejyba, bei saugant gyvuosius jūros išteklius²²². Už užstatą paleisto laivo veiklos keliamą grėsmę gyviesiems ištekliams puikiai atspindi laivo „Camouco“ veikla. Ginčas dėl šio laivo paleidimo buvo spręstas Tribunale, o vėliau paleistas laivas buvo perregistruotas ir pervadintas „Arvisa 1“ vardu. 2002 metų sausio mėnesį jis buvo pagautas nelegaliai žvejojant Antarktikos vandenyse, tačiau tuomet sulaikytas nebuvo. Vėliau jis vėl perregistruotas ir pervadintas „Eternal“ vardu, o 2002 metų liepos mėnesį sulaikytas užsiimantis neteisėta žvejyba Prancūzijos išskirtinėje ekonominėje zonoje ir galiausiai buvo konfiskuotas²²³.

Nors didėjanti nelegali žvejyba meta iššūkį tarptautinei bendruomenei, tačiau pripažįstama, kad sulaikytų laivų ir įgulų paleidimo procedūra nėra tinkama nelegalios žvejybos prevencijai²²⁴. Šios nuostatos yra įtvirtintos ne tam, kad saugotų Konvencijos V skyriuje numatytas vertybes. Kuriant jas buvo keliamas tikslas užtikrinti greitą sulaikyto laivo ir jo įgulos paleidimą²²⁵, o Tribunolas yra ta institucija, kuri užtikrina tokios teisės įgyvendinimą.

Tribunolui priėmus sprendimą Volga byloje, darytina išvada, kad šis teisminis organas neturi efektyvaus vaidmens kovojant su nelegalios žvejybos problema. Jūrų teisės konvencija taip pat nenumato ir jokios kitos institucijos ar mechanizmo leidžiančio kovoti su šia problema²²⁶. Neskiriant daugiau dėmesio aplinkos apsaugai pastebima, kad Tribunolo praktikoje pateikta Konvencijos 73 straipsnio 2 dalies bei 292 straipsnio aiškinimas, apriboja galimybę numatyti nefinansinės prigimties apsaugos priemones. Dabar verta sugrįžti prie kitų Tribunolo praktikoje nustatytų kriterijų, kurie vertinami sprendžiant pagrįsto dydžio užstato klausimą.

²²⁰ Volga byla. Cit. op. 171. Prg. 79-80.

²²¹ Tanaka Y. Prompt release in the United Nations convention on the law of the sea: some reflections on the ITLOS jurisprudence // *Netherlands International Law Review*. 2004, Nr. 51(2). P. 270.

²²² Brown C. “Reasonableness” in the Law of the Sea: The Prompt Release of the *Volga* // *Leiden Journal of International Law*. 2003, Nr. 16. P. 623, 628-630.

²²³ Presentation by Professor Crawford, Verbatim Record, ITLOS/PV.02/02 // http://www.itlos.org/fileadmin/itlos/documents/cases/case_no_11/vre1212pm.02.pdf; prisijungimo laikas: 2012-10-01. P. 19.

²²⁴ Rothwell D. R., Stephens T. Illegal Southern Ocean Fishing and Prompt Release: Balancing Coastal and Flag State Rights and Interests // *International & Comparative Law Quarterly*. 2004, Nr. 53. P. 185; Ikeshima T. The Reasonableness of Unreasonable Arguments in Prompt Release Cases in the ITLOS // *Weseda Global Forum*. 2009, Nr. 6. P. 122.

²²⁵ Volga byla. Cit. op. 171. Prg. 69.

²²⁶ Ikeshima T. The Reasonableness of Unreasonable Arguments in Prompt Release Cases in the ITLOS // *Weseda Global Forum*. 2009, Nr. 6. P. 123.

Sulaikyto laivo vertė. Ginčo šalis, kuri kreipiasi į Tribunalą dėl sulaikyto laivo ir jo įgulos paleidimo turi pateikti informaciją susijusią su laivo vertės nustatymu. Teisės literatūroje nurodoma, kad laivo vertę sutariama laikyti svarbiausiu aspektu nustatant užstatą²²⁷. Tačiau Tribunalas laikosi pozicijos, kad vien tik laivo vertė, kaip atskiras elementas nėra esminė aplinkybė nustatant užstato ar kitos finansinės apsaugos dydį²²⁸.

Praktikoje nustatyti laivo vertę nėra labai paprasta. Sunkumų kyla tada, kai šalys šiuo klausimu nesutaria. Camouco byloje Prancūzijos teismai laivą įvertino 20 milijonų Prancūzijos Frankų (FF), tačiau nepateikė jokių įrodymų šiam teiginiui pagrįsti²²⁹. Pasitelkus ekspertus, buvo nustatyta, kad laivas vertas šiek tiek mažiau nei 4 milijonų FF, o Prancūzijos reikalautas užstatas pripažintas nepagrįstu²³⁰.

Tokia pati problema iškilo ir Monte Confurco byloje, kurioje Prancūzijos teismai laivą buvo įvertinę 15 milijonų FF. Nustatant tikrąją laivo vertę, Tribunalas rėmėsi laivo pardavimo kaina, kuri buvo kiek mažiau nei 3 milijonai FF²³¹, atsižvelgiant į tai nustatyta, kad reikalaujamas užstatas buvo nepagrįstas²³².

Sulaikyto laivo vertės klausimas nebuvo išspręstas Juno Trader byloje²³³ Tribunalui nevertinant jo vertės. Apskaičiuojant užstato dydį į laivo vertę nebuvo atsižvelgta ir Hoshinmaru byloje. Čia Tribunalas nurodė, kad laivo vertė neįskaičiuojama nustatant užstato dydį²³⁴, nes Rusijos teisės aktai nenumatė galimybės automatiškai įtraukti sulaikyto laivo vertės nustatant užstatą.

Iš pažiūros paprasto kriterijaus įvertinimas, kaip matyti iš Tribunalo praktikos, gali sukelti sunkumų ir lemti pernelyg didelio užstato nustatymą.

Sulaikyto krovinio vertę, apskaičiuojant pagrįsto užstato dydį taip pat svarbu nustatyti. Tribunalas sulaikyto krovinio vertę apskaičiuoja atsižvelgdamas į pagautos žuvies kiekį laive esančius degalų, tepalų bei visos kitos įrangos vertę. Volga bylos sprendime ši teisminė institucija nurodė, kad visų išvardintų elementų suma sudaro garantijos dalį, kurios reikia užtikrinti, kad bus vykdomi galutiniai nacionalinių teismų sprendimai²³⁵.

²²⁷ Nelson L. D. M. The Jurisprudence of the International Tribunal for the Law of the Sea: Some Observations // Law of The Sea, Environmental Law and Settlement of Disputes. / Red. Ndiaya T. M., Wolfrum R. Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 2007. P. 975.

²²⁸ Monte Confurco byla. Cit. op. 209. Prg. 65.

²²⁹ Camouco byla. Cit. op. 208. Prg. 69.

²³⁰ Ibid. Prg. 70

²³¹ At the exchange rate of the FF to the US dollar at that time, it amounted to 2,689,390 FF // Presentation by Mr Gallardo, Verbatim Record, ITLOS/PV.00/7/Rev. 1, 8 December 2000. P. 10.

²³² Monte Confurco byla. Cit. op. 154. Prg. 84.

²³³ Juno Trader byla. Cit. op. 209. Prg. 92.

²³⁴ Hoshinmaru byla. Cit. op. 210. Prg. 93.

²³⁵ Volg byla. Cit. op. 171. Prg. 36.

Kyla klausimas kaip apskaičiuojant užstato dydį reikia vertinti laive esančios pagautos žuvies kiekį, kai ši žuvis gali būti konfiskuota pagal nacionalinius teisės aktus kaip nelegalios žvejybos rezultatas. Monte Confurco byloje Tribunolas aiškiai pasakė, kad pagauta žuvis yra faktorius į kurį reikia atsižvelgti nustatant užstato dydį ir to pasėkoje 9 milijonų FF verta žuvis esanti laive sudarė paskirto užstato dalį²³⁶. Tačiau teisėjo P. Jesus nuomonė šiuo požiūriu išsiskyrė. Jo nuomone, neprotinga pagautos žuvies vertę laikyti užstato dalimi, kuomet nacionaliniai teisės aktai nelegalios žvejybos produktą laiko konfiskacijos objektu²³⁷.

Y. Tanaka pastebė, kad panašu, jog toks požiūris, kuris buvo išreikštas teisėjo atskirojoje nuomonėje atkartotas ir Volga sprendime²³⁸. Šioje byloje teismas pakeitė savo poziciją nurodydamas, kad nors pinigine pagautos žuvies išraiška ir sudaro garantijos dalį, tačiau neturi jokios reikšmės apskaičiuojant užstato dydį²³⁹.

Toks nevienareikšmiškas Konvencijos normų aiškinimas Tribunolo praktikoje negali būti teigiamai įvertintas. Atsižvelgiant į tai, kad Tribunolo sprendime nėra pateikiama argumentų, kaip prieinama tokio sprendimo, lieka neaišku kaip turėtų būti vertinamas sugautos žuvies kiekis apskaičiuojant pagrįsto užstato dydį.

Inkriminujamų nusikaltimų sunkumas ir galimų nuobaudų suma, numatytų pagal sulaikančios valstybės teisės aktus yra reikšmingi nustatant užstato dydį. Camouco bylos sprendime Tribunolas atkreipė dėmesį į tai, kad pareiškėjams gresiančios baudos gali būti laikomos sudedamuoju užstato elementu²⁴⁰. Tiek inkriminujamų nusikaltimų sunkumas, tiek ir numatomų bausmių dydis yra persipinantys kriterijai, todėl praktikoje jie turėtų būti taikomi kaip vienas²⁴¹.

Prieš atsižvelgiant į galimas nuobaudas Tribunolas įvertina ar laivą sulaikiusioje valstybėje yra pateikti kaltinimai. Camouco byloje laivo savininkui nebuvo pateikti jokie kaltinimai, tačiau laivo kapitonui grėsė atsakomybė pagal nacionalinius teisės aktus²⁴². Todėl Tribunolas, skaičiuojant užstato sumą atsižvelgė tik į laivo kapitonui galimos nuobaudos dydį²⁴³. Analizuojant Tribunolo praktiką taip pat pastebima, kad apskaičiuojant užstato dydį nereikia atsižvelgti į maksimalią galimų baudų sumą.

²³⁶ Monte Confurco byla. Cit. op. 162. Prg. 85-86, 96.

²³⁷ Monte Confurco byla. Cit. op. 161. Dissenting Opinion of Judge Jesus. Prg. 32-33.

²³⁸ Tanaka Y. Prompt release in the United Nations convention on the law of the sea: some reflections on the ITLOS jurisprudence // Netherlands International Law Review. 2004, Nr. 51(2). P. 263.

²³⁹ Volga byla. Cit. op. 171. Prg. 86.

²⁴⁰ Teisėjas Anderson nurodo, kad inkriminujamų nusikaltimų sunkumui turėtų būti skiriama daugiau dėmesio// Camouco byla. Cit. op. 208. Dissenting opinion of Judge Anderson. Prg. 3.

²⁴¹ Tanaka Y. Prompt release in the United Nations convention on the law of the sea: some reflections on the ITLOS jurisprudence // Netherlands International Law Review. 2004, Nr. 51(2). P. 263.

²⁴² Camouco byla. Cit. op. 208. Prg. 68.

²⁴³ Šiuo atžvilgiu teisėjas Treves laikosi nuomonės, kad baudos, kurios gali būti paskitos laivo savininkui neturėtų būti ignoruojamos, tačiau neatrodo pagrįsta įskaičiuoti maksimalius baudų dydžius, nes nebuvo pradėtas joks baudžiamasis persekiojimas prieš laivo savininką. // Camouco byla. Cit. op. 208. Dissenting Opinion of Judge Treves. Prg. 7.

Hoshinmaru byloje Rusija buvo nustačiusi užstatą atsižvelgiant į laivo savininkui bei kapitonui grėšiančių baudų maksimumą. Tribunolas nesutiko su tokia pozicija, nurodydamas kad maksimali suma, tai nėra ta suma, į kurią turi būti atsižvelgiama²⁴⁴. Šiuo pagrindu užstato suma buvo sumažinta.

Tačiau Tribunolo praktikoje buvo tokių atvejų, kai sunku suprasti kokią įtaką užstato dydžiui turėjo laivo savininkui ar kapitonui numatytos baudos. Volga byloje sprendimo tekste nurodoma, kad Tribunolas atsižvelgia į galimas baudas apskaičiuojant užstato dydį²⁴⁵. Bet numatytas užstatas susidėjo tik iš pilnos laivo, degalų, tepalų ir žvejybos įrangos vertės²⁴⁶.

Vertinant pagal nacionalinius teisės aktus numatytas nuobaudas Tribunolas spręsti klausimų susijusių su ginčo sprendimu iš esmės²⁴⁷. Tačiau nustatant nusikaltimų sunkumą ar baudos dydį, Tribunolas pirmiausia turi įvertinti laivo įgulos ar jo kapitono veiksmų nelegalumą. Monte Confurco byloje Tribunolo veiksmai buvo įvertinti prieštarigai. Didžiąją Prancūzijos paskirto užstato dalį sudarė baudos už nelegaliai pagautą žuvį. O Tribunolas vertindamas tai pastebėjo, kad trūksta informacijos, leidžiančios teigti, jog visa žuvis ar žymus jos kiekis, buvo pagauti būtent Prancūzijos išskirtinėje ekonominėje zonoje²⁴⁸. Toks pasisakymas susilaukė prieštaringo įvertinimo. Kai kurie teisės mokslininkai nurodė, kad pasisakymas šiuo klausimu turėtų būti vertinamas kaip Tribunolo kišimasis į ginčo sprendimą iš esmės, nes tokie klausimai turi būti nagrinėjami nacionaliniuose teismuose²⁴⁹. Kai kurie Tribunolo teisėjai taip pat pateikė savo nuogastavimus šiuo klausimu. Pavyzdžiui, T. A. Mensah toks išsakytas teiginys sukūrė įspūdį, kad Tribunolas mano, jog jam yra būtina ar tinkama pačiam gauti įrodymus bei daryti pareiškimus sprendžiant sulaikyto laivo ar jo įgulos paleidimo klausimą²⁵⁰. Atsakovai taip pat neigiamai įvertino šį Tribunolo pasisakymą. Žodinių procedūrų metu jie nurodė, kad Tribunolas neturi kompetencijos spręsti klausimo iš esmės, ir neturi bandyti to daryti²⁵¹. T. A. Mensah pastebi, kad ateityje Tribunolas iškilus būtinybei vertinti faktus, turėtų apsiriboti tik tuo, kas būtinai reikalinga užstato pagrįstumui nustatyti²⁵².

Sulaikančiosios valstybės paskirto užstato dydis ir forma Tribunolo praktikoje laikomi kriterijumi, kuris turi būti įvertintas nustatant užstato sumą. Teisės mokslininkai būtinybę atsižvelgti į sulaikančiosios valstybės paskirto užstato dydį ir formą kildina iš Tribunolo taisyklių 111 straipsnio 2

²⁴⁴ Hoshinmaru byla. Cit. op. 210. Prg. 100.

²⁴⁵ Volga byla. Cit. op. 171. Prg. 68

²⁴⁶ Volga byla. Cit. op. 171. Prg. 72, 73.

²⁴⁷ Jungtinių Tautų jūrų teisės konvencija. Cit. op. 1. 292 straipsnis.

²⁴⁸ Volga byla. Cit. op. 171. Prg. 88.

²⁴⁹ Tanaka Y. Prompt release in the United Nations convention on the law of the sea: some reflections on the ITLOS jurisprudence // Netherlands International Law Review. 2004, Nr. 51(2). P. 265.

²⁵⁰ Monte Confurco byla. Cit. op. 162. Declaration of Judge Mensah. Prg. 80.

²⁵¹ Ibid.

²⁵² Ibid.

dalies c punkto²⁵³. Tačiau analizuojant Tribunolo praktiką sunku nustatyti, kaip atsižvelgiama į šį kriterijų.

Nors Camouco bylos sprendime atkreipimas dėmesys į nuobaudas grėšiančias pagal Prancūzijos teisę²⁵⁴, tačiau paskirtas tik 8 milijonų FF užstatas. Daugelis teisėjų savo atskirose nuomonėse pareiškė, kad tokia užstato suma yra gerokai per maža, kad ją būtų galima laikyti pagrįsta, nes vien galimos maksimalios nuobaudos pagal Prancūzijos teisę buvo 30 milijonų FF.²⁵⁵ Taigi išlieka neaišku kaip Tribunalas atsižvelgė į valstybės numatyto užstato dydį.

Į šį kriterijų visiškai neatsižvelgta buvo ir Volga byloje²⁵⁶, tačiau teisės mokslininkai kaip paaiškinimą pateikia tai, kad visi įgulos nariai jau buvo paleisti ir nebuvo reikalo įtraukti jiems grėšiančių baudų nustatant galutinę užstato sumą²⁵⁷.

Analizuojant šį klausimą tikslinga palyginti užstato sumas, kurias nustatė sulaikančiosios valstybės nacionalinės institucijos su Tribunolo sprendimuose numatytais (Žr. Priedas nr. 1). Visose nagrinėtose sulaikytų laivų ir jų įgulų paleidimo bylose Tribunalas priėmė sprendimus, numatančius, kad kranto valstybės reikalautas užstatas buvo nepagrįstai per didelis. Camouco ir Monte Confurco bylose šios sumos mažintos daugiau nei per pusę. Teisinėje literatūroje buvo teigiama, kad Volga byla atkūrė pusiausvyrą šiuo požiūriu ir tinkamai suderino kranto ir vėliavos valstybės interesus 292 straipsnio prasme²⁵⁸. Tačiau Juno Trader byloje valstybės reikalaujamas užstatas sumažintas daugiau kaip 70 % ir šis Tribunolo sprendimas išskleidė bet kokią tikėjamą, kad užstato mažinimo klausimas liko praityje.

Pastarąjį, Juno Trader atvejį tikslinga paanalizuoti detaliau. Sprendimas, dėl skiriamo užstato dydžio buvo priimtas vienbalsiai. Bisau Gvinėjos nustatyta reikalaujamo užstato suma viršijo 1 milijoną Eurų, O Tribunalas nustatė, kad šiuo atveju pagrįstas užstatas yra šiek tiek daugiau nei 300 tūkstančių Eurų. Sprendimas priimtas įvertinus aplinkybes turėjusias įtakos nustatant užstato sumą. Ir vis dėl to, lieka neaišku kaip į kiekvieną iš šių kriterijų buvo atsižvelgiama. Pagal nacionalinę Bisau

²⁵³ Tanaka Y. Prompt release in the United Nations convention on the law of the sea: some reflections on the ITLOS jurisprudence // *Netherlands International Law Review*. 2004, Nr. 51(2). P. 266. Punktas detalizuojantis ieškinio sudedamąsias dalis nurodo, kad jame turi būti trumpai pateikiami faktai, kuriais grindžiamas ieškinys. Tarp šių faktų turi būti pateikta ir užstato ar kitos finansinės apsaugos priemonės, kuri paskirta sulaikančios valstybės kiekiis, forma, bei sąlygos bei informacija, kuria remiantis tokie paskaičiavimai yra daromi // *Rules of the Tribunal*. 17 March 2009 / http://www.itlos.org/fileadmin/itlos/documents/basic_texts/Itlos_8_E_17_03_09.pdf

²⁵⁴ Camouco byla. Cit. op. 208. Prg. 68.

²⁵⁵ Ibid. Separate opinion of judge Wolfrum Prg. 1; Separate opinion of judge Anderson Prg. 2.

²⁵⁶ Volga byla. Cit. op. 171. Prg. 72, 73.

²⁵⁷ Tanaka Y. Prompt release in the United Nations convention on the law of the sea: some reflections on the ITLOS jurisprudence // *Netherlands International Law Review*. 2004, Nr. 51(2). P. 266.

²⁵⁸ Serdy A., Bliss M. Prompt Release of Fishing Vessels: State Practice in the Light of the Cases before the International Tribunal for the Law of the Sea // *Ocean Management in the 21st century: Institutional Frameworks and Responses* / Red. Rothwel ir kt. Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 2004. P. 275.

Gvinėjos teisę ieškovams grėsė 175 398 Eurų baudos, Bisau Gvinėja konfiskavo žuvį ir paskyrė 8770 eurų baudą laivo savininkui²⁵⁹. Remiantis ieškovo teiginiu, laivo vertė buvo apie 372 600 Eurų²⁶⁰. Susumavus galimas baudas ir laivo vertę galutinė suma būtų apie 500 000 Eurų. O jeigu dar pridėtume paleistų žuvų vertę, apie 51 256 Eurų²⁶¹, bendra suma turėtų būti didesnė negu 600 000 Eurų. Tačiau Tribunolo paskirto užstato suma, kaip jau minėta buvo 308 770 Eurų, ir didžiulis skirtumas tarp šių sumų sprendime nebuvo paaiškintas.

Negali būti jokios abejonės, kiekvienu atveju nuspręsti, kas yra pagrįsta priklauso Tribunolo kompetencijai²⁶² ir apsauga paskirta Tarptautinio jūrų teisės tribunolo yra preziumuojama kaip pagrįsta²⁶³. Tačiau tarptautinis Tribunolas turėtų apibrėžti užstato pagrįstumą taip, kad kaip galima išvengtų kritikos tose srityse, kurios ribojasi su subjektyvia teise²⁶⁴. Teisės moksle kyla daug diskusijų dėl sprendimų nustatant užstato dydį pagrįstumo. Nors sutinkama, kad tai kas yra pagrįsta ir tinkama kiekvienu konkrečiu atveju priklauso nuo faktinių aplinkybių, tačiau Tribunolas vertindamas faktines aplinkybes turėtų būti nuoseklus bei jo galutinis sprendimas turėtų turėti tam tikrą nuspėjamumo laipsnį. Ši teisminė institucija turėtų aiškiai ir preciziškai atskleisti kaip nustato pagrįsto užstato dydį kiekvienoje konkrečioje byloje²⁶⁵. Taip sudarydama palankias sąlygas sulaikančiosios valstybės nacionalinėms institucijoms nustatant užstato dydį pagal Konvencijos 73 straipsnį remiantis Tribunolo formuoja praktika užtikrinti tinkamą Konvencijos normų taikymą.

Apibendrinant Tarptautinio jūrų teisės tribunolo vaidmenį, sprendžiant sulaikytų laivų ir įgulų paleidimo klausimus, galima pastebėti, kad jo praktika šioje srityje yra ypatingai reikšminga Konvencijos nuostatų aiškinimo prasme. Tačiau visų šių kriterijų įvertinimas kiekvienu konkrečiu atveju nėra lengvai atliekamas ir priklauso nuo faktinių bylos aplinkybių. Dėl aiškumo Tribunolo sprendimuose trūkumo, tampa sunku atskleisti jo praktikoje suformuotų kriterijų taikymą nei nustatyti kaip turėtų būti nustatomas pagrįsto dydžio užstatas.

²⁵⁹ Juno trader byla. Cit. op. 209.Prg. 90.

²⁶⁰ Ibid. Prg. 100.

²⁶¹ Ibid. Prg. 101.

²⁶² Camouco byla. Cit. op 208. Separate opinion of Vice-President Nelson. Prg.4.

²⁶³ M/V Saiga Nr. 2. Cit. op. 46. Separate opinion of judge Laing. Prg. 58.

²⁶⁴ Camouco byla. Cit. op. 208. Dissenting Opinion of Judge Wolfrum. Prg. 3.

²⁶⁵ Jianjun G. Reasonableness of the Bond under Article 292 of the LOS Convention: Practice of the ITLOS // Chinese Journal of International Law. 2008, Nr. 7(1). P. 130.

3.2. Tribunolo sprendimas Jūrų erdvių delimitavimo tarp Bangladešo ir Mianmaro byloje

2012 m. kovo 14 d. Tarptautinis jūrų teisės tribunolas, priėmė sprendimą jūrų sienos tarp Bangladešo ir Mianmaro delimitavimo byloje²⁶⁶. Nors ši byla į Tribunolo nagrinėjamų bylų sąrašą yra įtraukta 16 numeriu, tai tik antras atvejis, kai ginčas Tribunole buvo išspręstas iš esmės²⁶⁷. Tai taip pat pirmas kartas, kai Tribunolas nagrinėjo jūrų sienos ribų nustatymo klausimą. Valstybės šių klausimų sprendimą iki šiol patikėdavo kitoms ginčų sprendimo institucijoms²⁶⁸. Jos rinkosi Tarptautinį Teisingumo Teismą ir arbitražinius tribunolus, kurie kartu, iki šios dienos išsprendė netoli dvidešimties ginčų susijusių su jūros ribų delimitavimu, bei keletas atvejų dar yra nagrinėjami šiuo metu²⁶⁹.

Nors derybos tarp Bangladešo ir Mianmaro dėl jūrų sienų ribų nustatymo prasidėjo 1974 metais, tačiau iki 2009 metų jokių rezultatų nebuvo pasiekta. Tuo metu Bangladešas suteikė leidimus Jungtinių Amerikos Valstijų ir Airijos kompanijoms eksploatuoti kelis naudingų išteklių telkinius Bengalijos įlankoje, kurie buvo ginčijamoje teritorijoje²⁷⁰. Jūros erdvių delimitavimo klausimas nagrinėtas vedant intensyviais derybas ir dabar, ginčo valstybėms pasinaudojus Konvencijos XV skyriuje įtvirtintu mechanizmu, yra taikiai išspręstas. Prieš nustatant kodėl valstybės pasirinko Tarptautinį jūrų teisės tribunolą šio ginčo nagrinėjimui, tikslinga aptarti Tribunolo sprendimą, ir jo reikšmę jūrų teisės vystymuisi.

Tribunolo buvo prašoma nustatyti ribą tarp valstybių šiose srityse: teritorinėje jūroje, išskirtinėje ekonominėje zonoje ir kontinentiniame šelfe. Taip pat atskiras klausimas buvo iškeltas dėl kontinentinio šelfo esančio už 200 jūrmylių nuo valstybių bazinių linijų delimitavimo. Tribunolas nustatydamas ribą minėtose teritorijose sprendė klausimus dėl Mianmaro teisės naudotis laivybos laisve teritoriniuose Bangladešo vandenyse aplink St. Martins salą. Taip pat aptarė šalių teises ir pareigas „pilkojoje zonoje“, kurioje Bangladešo kontinentinis šelfas esantis už 200 jūrmylių persipina su vandenimis esančiais arčiau nei 200 jūrmylių iki Mianmaro kranto²⁷¹.

²⁶⁶ Sprendimas jūrų erdvių tarp Bangladešo ir Mianmaro delimitavimo byloje. Cit. op 42.

²⁶⁷ Pirmasis atvejis kai Tribunolas sprendė ginčą iš esmės buvo 1999 m. M/V Saiga Nr. 2 byla, o 2000 m. jam pateiktoje nagrinėti Swordfish Stocks byloje sprendimas nebuvo priimtas.

²⁶⁸ Žr. Division for Ocean Affairs & the Law of the Sea, Digest of International Cases on the Law of the Sea. 2006. P. 38-140. // http://www.un.org/Depts/los/doalos_publications/publicationtexts/digest_website_version.pdf; prisijungimo laikas: 2012-11-12

²⁶⁹ Churchill R. The Bangladesh/Myanmar Case: Continuity and Novelty in the Law of Maritime Boundary Delimitation // Cambridge Journal of International and Comparative Law. 2012, Nr. 1(1). P. 138.

²⁷⁰ Ginčą neigiamai paveikti galėjo ir 2008 m. įvykiai, kuomet Mianmaras suteikė leidimą išgauti naudingus išteklius ginčijamoje teritorijoje. Bissinger J. The Maritime Boundary Dispute Between Bangladesh and Myanmar: Motivations, Potential Solutions, and Implications // Asia Policy. 2010, Nr. 10. P. 109.

²⁷¹ Žr. priedas Nr.2.

Šiame darbe neanalizuojami jūrų erdvių delimitavimo būdai, tačiau dėmesys skiriamas toms Tribunolo sprendimo dalims, kuriose buvo pasisakyta klausimais, iki šiol nespręstais jokios kitos tarptautinės teisminės institucijos. Tribunolo sprendimo dalis, kurioje nustatoma teritorinės jūros, išskirtinės ekonominės zonos bei kontinentinio šelfo iki 200 jūrmylių riba nepateikia jokių staigmenų tarptautinės teisės normų taikymo atžvilgiu. Šiais klausimais sprendimas priimtas remiantis ankstesne kitų teisminių institucijų praktika, tačiau kontinentinio šelfo už 200 jūrmylių delimitavimo klausimas, leido Jūrų teisės tribunolui prisidėti prie egzistuojančios teisminės praktikos kūrimo, žengiant žingsnelį į priekį²⁷². Šis sprendimas taip pat aktualus ir dėl „pilkosios zonos“ bei valstybių teisių joje nustatymo.

Tribunolas yra pirmoji tarptautinė ginčų sprendimo institucija nustačiusi ribą tarp valstybių kontinentinių šelfų besitęsiančių už 200 jūrmylių. Keletas valstybių tarptautinėmis sutartimis yra susitarusios dėl tokių ribų²⁷³, tačiau nei Tarptautinis Teisingumo Teismas, nei arbitražinis tribunolas nėra priėmę sprendimo kuriuo ši riba būtų delimituota. Taip pat skyrėsi Tarptautinio Teisingumo Teismo ir arbitražinių tribunolų praktika sprendžiant klausimą ar galima delimituoti kontinentinio šelfo už 200 jūrmylių ribas, jei Kontinentinio šelfo ribų komisija nėra pateikusi rekomendacijos. Kanados/ Prancūzijos ir Nikaragvos/ Hondūro bylose arbitražinis tribunolas ir Tarptautinis Teisingumo Teismas laikėsi pozicijos, kad nesant tokios rekomendacijos, kontinentinio šelfo ribų už 200 jūrmylių delimituoti negalima²⁷⁴. Tačiau Barbadoso/ Trinidado ir Tobago byloje arbitražinis tribunolas nusprendė, kad jis yra kompetentingas nustatyti šią ribą net ir tuo atveju, kai Komisija nėra pateikusi rekomendacijų. Tiesa, praktikoje kontinentinio šelfo riba tarp minėtų valstybių nebuvo delimituota, nustačius, kad valstybių kontinentinis šelfas nėra persipinantis²⁷⁵.

Konvencijos 76 straipsnyje yra numatytas pagrindas, kuomet valstybės gali išplėsti savo kontinentinio šelfo ribas už 200 jūrmylių. Jos tai gali padaryti jei kontinentinis šelfas už 200 jūrmylių atitinka minėtame straipsnyje įtvirtintus geologinius ir geomorfologinius kriterijus, duomenis apie tokio

²⁷² Papanicolopulu I. From the North Sea to the Bay of Bengal: Maritime Delimitation at the International Tribunal for the Law of the Sea. EJIL: Talk, 2012 m. kovo 23 d. // <http://www.ejiltalk.org/from-the-north-sea-to-the-bay-of-bengal-maritime-delimitation-at-the-international-tribunal-for-the-law-of-the-sea/>; prisijungimo laikas: 2012-11-25.

²⁷³ Kaip pavyzdį galima pateikti 2000 m. birželio 9 d. sutarimą tarp Jungtinių amerikų valstijų ir Meksikos. Treaty between the Government of the United States of America and the Government of the United Mexican States on the Delimitation of the Continental Shelf in the Western Gulf of Mexico beyond 200 Nautical Miles // <http://www.un.org/Depts/los/LEGISLATIONANDTREATIES/PDFFILES/TREATIES/USA-MEX2000CS.PDF>; prisijungimo laikas: 2012-11-08.

²⁷⁴ Arbitražinio tribunolo 1992 m. birželio 10 d. sprendimas byloje *Case concerning Delimitation of Maritime Areas between Canada and Franc* // International Legal Materials. 1992, Nr. 5(31). P. 1171–1172, Prg. 75–82; Tarptautinio Teisingumo Teismo 2007 m. spalio 8 d. sprendimas *Case concerning Territorial and Maritime Dispute between Nicaragua and Honduras in the Caribbean Sea (Nicaragua v Honduras)*, Judgment, ICJ Reports 2007 // http://www.itlos.org/fileadmin/itlos/documents/cases/case_no_16/PV_11-2_09_08_E_am.pdf; prisijungimo laikas: 2012-11-06. P. 759, Prg. 319.

²⁷⁵ Arbitražinio tribunolo 2006 m. balandžio 11 d. sprendimas *Barbados and Trinidad and Tobago* byloje. // http://www.pca-cpa.org/showpage.asp?pag_id=1152; prisijungimo laikas: 2012-11-21. Prg. 217, 242, 368.

kontinentinio šelfo ribas pateikusios Kontinentinio šelfo ribų komisijai. Minėta Komisija teikia rekomendacijas susijusias su besikreipiančių valstybių kontinentinio šelfo išorinių ribų nustatymu, o jų pagrindu, valstybės gali nustatyti galutines ir privalomas kontinentinio šelfo ribas. Mianmaras į Kontinentinio šelfo ribų komisiją kreipėsi 2008 metų gruodžio mėnesį, o Bangladešas tik 2011 metų vasario mėnesį²⁷⁶, ir rekomendacijų šiais klausimais Komisija dar nėra pateikusi iki šiol. Tarptautinis jūrų teisės tribunolas savo sprendime nurodė, kad teismas ar tribunolas, turintis jurisdikciją pagal Konvencijos XV dalį, gali delimituoti kontinentinį šelfą esantį už 200 jūrmylių ribos, net ir tuo atveju, kai nėra Kontinentinio šelfo ribų nustatymo komisijos rekomendacijų²⁷⁷. Kadangi toks teismo ar tribunolo sprendimas netrukdo Komisijai atlikti savo funkcijų, todėl nėra jokių priežasčių dėl kurių reikėtų susilaikyti nuo tokios jurisdikcijos įgyvendinimo²⁷⁸. Šis Tribunolo sprendimas aiškiai atveria kelią valstybėms, dar nesikreipusioms arba laukiančioms Kontinentinio šelfo ribų komisijos rekomendacijų, pasinaudojant Konvencijoje įtvirtintu ginčų sprendimo mechanizmu, delimituoti kontinentinio šelfo už 200 jūrmylių ribas.

Prieš nustatant kontinentinio šelfo už 200 jūrmylių ribą Tribunolas susidūrė ir su kitais klausimais. Ši teisminė institucija turėjo įsitikinti, kad valstybių teisės į kontinentinį šelfą yra persipinančios. Analizuojant minėtą klausimą sprendimas buvo priimtas remiantis tik geomorfologiniais kriterijais, neatsižvelgiant į geologinius²⁷⁹. Tribunolas nurodė, kad nuosėdinių uolienu kilmė yra nereikšminga, nes iš aplinkybių ir taip aišku, jog valstybių teisės šioje vietovėje persipina²⁸⁰. Toks Tribunolo sprendimas, šiomis aplinkybėmis yra vertinamas palankiai. Tačiau tai nereiškia, kad ir ateityje geologiniai kriterijai neturėtų būti vertinami. Esant tokioms aplinkybėms galima jų netaikyti, tačiau šių kriterijų taikymas kitose bylose priklauso nuo faktinių aplinkybių ir kiekvienu atveju turėtų būti vertinamas atskirai²⁸¹.

Pirmą kartą tarptautinių teisminių institucijų praktikoje delimituojant Kontinentinio šelfo už 200 jūrmylių ribas, Tribunolas turėjo nustatyti metodą, kuriuo remiantis šios ribos nustatomos²⁸². Minėta sprendimo dalis svarbi aiškinant Konvencijos 83 straipsnį. Tribunolas nurodė, kad šiame straipsnyje nėra daroma skirtumo tarp kontinentinio šelfo iki 200 jūrmylių ir esančio už šios ribos delimitavimo²⁸³.

²⁷⁶ Kreipimaisi į kontinentinio šelfo ribų komisiją // http://www.un.org/Depts/los/clcs_new/commission_submissions.htm; prisijungimo laikas: 2012-11-10.

²⁷⁷ Sprendimas jūros erdvių delimitavimo byloje. Prg. 363.

²⁷⁸ Ibid. Prg. 394.

²⁷⁹ Geomorfologiniai kriterijai apibūdina jūros dugną, o geologiniai- apibūdina dirvos sudėtį.

²⁸⁰ Sprendimas jūros erdvių delimitavimo byloje Prg. 444- 449.

²⁸¹ Churchill R. The Bangladesh/Myanmar Case: Continuity and Novelty in the Law of Maritime Boundary Delimitation // Cambridge Journal of International and Comparative Law. 2012, Nr. 1(1). P. 150.

²⁸² Sprendimas jūros erdvių delimitavimo byloje. Prg. 455.

²⁸³ Ibid.

Todėl, atsižvelgiant į bylos aplinkybes, turi būti pasirinktas tas pats metodas kuris naudojamas kontinentinio šelfo iki 200 jūrmylių delimitavimui²⁸⁴.

Pirmą kartą tarptautinių teisminių institucijų praktikoje buvo pasisakyta ir „pilkosios zonos“ klausimu. „Pilkąja zona“ laikoma teritorija, kuri atsiduria už 200 jūrmylių nuo valstybės bazinių linijų vienoje ribos pusėje, tačiau kitoje ribos pusėje ši zona yra nutolusi mažiau nei 200 jūrmylių nuo valstybės teritorijos²⁸⁵ (Žr. Priedas Nr. 2.). Tribunolas savo sprendime nurodo, kad „pilkosios zonos“ ribos delimituoja tik kontinentinį šelfą, nes valstybių išskirtinės ekonominės zonos nepersipina. Bet tai neriboja Mianmaro teisų į išskirtinę ekonominę zoną tiek, kiek tai susiję su vandens kolona, todėl pastaroji gali įgyvendinti visas savo teises šioje teritorijoje²⁸⁶. Tribunolas nustatė, kad jūros dugnas „pilkojoje zonoje“ yra Bangladešo kontinentinis šelfas. Bet vandens kolonoje virš jūros dugno Mianmaras gali įgyvendinti teises, kurios jam priklauso išskirtinėje ekonominėje zonoje. Tribunolas nusprendė, kad susiklosčius tokiai situacijai, kiekviena valstybė vykdanči savo teises ir pareigas, yra įsipareigojusi atsižvelgti į kitos valstybės teises ir pareigas²⁸⁷. Kaip nurodo I. Papanicolopulu, nors iki šiol „pilkosios zonos“ teisinių pasekmių tarptautiniai teismai vengė, tačiau ši sprendimo dalis pateikė naudingas gaires ateities byloms²⁸⁸. R. Churchill taip pat palankiai vertina tokį Tribunolo sprendimą. Jis nurodo, kad šios teisminės institucijos pozicijos logiškumas yra neiginčijamas, bet tokių zonų egzistavimas gali kelti iššūkį valstybėms laikantis pareigų įgyvendinant suteiktas teises²⁸⁹.

Kaip matyti iš bylos analizės Tarptautinis jūrų teisės tribunolas, delimituodamas kontinentinį šelfą už 200 jūrmylių ribos bei sprendamas „pilkosios zonos“ klausimą prisidėjo prie tarptautinės jūrų teisės plėtros bei nustatė gaires reikšmingas ne tik šioje byloje, bet ir ateities ginčų sprendimui. Tokiai pozicijai pritaria ir teisės mokslininkai analizavę šį Tribunolo sprendimą²⁹⁰.

Šis sprendimas apima aktualius klausimus delimituojant jūrų erdves, tačiau paliekant juos nuošalyje tikslinga atskleisti priežastis, dėl kurių šalys šio ginčo nagrinėjimą patikėjo Tarptautiniam jūrų teisės tribunolui. Toks klausimas kyla, nes iki šiol nei vienas jūros erdvių delimitavimo klausimas nebuvo nagrinėtas šioje institucijoje. Kaip jau minėta anksčiau, nei Bangladešas, nei Mianmaras

²⁸⁴ Ibid.

²⁸⁵ Pažymėta Sprendimo jūros erdvių delimitavimo byloje žemėlapyje. P. 138. Priedas Nr. 2.

²⁸⁶ Sprendimas jūros erdvių delimitavimo byloje. cit. op. 42. Prg. 471, 474.

²⁸⁷ Sprendimas jūros erdvių delimitavimo byloje. cit. op. 42. Prg. 475-476.

²⁸⁸ Papanicolopulu I. From the North Sea to the Bay of Bengal: Maritime Delimitation at the International Tribunal for the Law of the Sea. EJIL: Talk, 2012 m. kovo 23 d. // <http://www.ejiltalk.org/from-the-north-sea-to-the-bay-of-bengal-maritime-delimitation-at-the-international-tribunal-for-the-law-of-the-sea/>; prisijungimo laikas: 2012-11-25.

²⁸⁹ Churchill R. The Bangladesh/Myanmar Case: Continuity and Novelty in the Law of Maritime Boundary Delimitation // Cambridge Journal of International and Comparative Law. 2012, Nr. 1(1). P. 151

²⁹⁰ Ibid. P. 152.; Papanicolopulu I. From the North Sea to the Bay of Bengal: Maritime Delimitation at the International Tribunal for the Law of the Sea. EJIL: Talk, 2012 m. kovo 23 d. // <http://www.ejiltalk.org/from-the-north-sea-to-the-bay-of-bengal-maritime-delimitation-at-the-international-tribunal-for-the-law-of-the-sea/>; prisijungimo laikas: 2012-11-25.

nebuvo pateikusios pareiškimų pagal Konvencijos 287 straipsnį. Taigi, remiantis Konvencijos nuostatomis ginčas turėjo būti nagrinėjamas arbitražiniame tribunole. Yra spėjama, kad Mianmaras svarstė galimybę nagrinėti šį ginčą Tarptautiniame Teisingumo Teisme²⁹¹, tačiau Bangladešas nebuvo pasiryžęs naudoti šios institucijos ginčo sprendimui. Visgi pastaroji valstybė, 2009 metų spalio mėnesį, inicijavo ginčų tiek su Mianmaru, tiek ir su Indija sprendimą arbitražiniame tribunole²⁹². Vėliau tokį savo pasirinkimą Bangladešas grindė tuo, kad neturėjo kitos išeities. Šios valstybės atstovas nurodė, kad nesitikėjo, jog kita valstybė sutiks su Tarptautinio jūrų teisės tribunolo jurisdikcija. Jis laikėsi pozicijos, kad kilusį ginčą tiek su Indija, tiek ir su Mianmaru spręsti Tribunole būtų buvę idealu bei apgailestavo, kad Indija nepriėmė tokio pasiūlymo²⁹³. Tačiau iniciatyvos dėl ginčo sprendimo institucijos pakeitimo ėmėsi Mianmaras. Ši valstybė 2009 m. lapkričio 4 d. pasiūlė bylos nagrinėjimą perduoti Tarptautiniam jūrų teisės tribunolui, bei pateikė deklaraciją pagal Konvencijos 287 straipsnį sutikdama su Tribunolo jurisdikcija²⁹⁴. Bangladešas sutiko su institucijos pakeitimu ir Tarptautinis jūrų teisės tribunolas tapo ginčą nagrinėjančiu teisiniu organu²⁹⁵. Vertinant valstybėms pagal Konvencijos 287 straipsnį suteiktas pasirinkimo alternatyvas S. J. Zeidman daro išvadą, kad galbūt šios dvi valstybės nesirinko Tarptautinio Teisingumo Teismo, dėl šio teismo teisėjų sudėties, nes jame atstovaujama mažam skaičiui tautybių, o taip pat jaučiamas teisėjų iš Azijos trūkumas²⁹⁶. Lyginant su arbitražais, Jūrų teisės Tribunolas yra vertinamas kaip institucija greitai išsprendžianti ginčus. Taip pat bylos nagrinėjimo kaštai yra mažesni nei arbitraže. Tikėtina, kad būtent šie faktai turėjo teigiamos įtakos Mianmaro ir Bangladešo pasirinkimui²⁹⁷. Tačiau Mianmaro ir Bangladešo ginčą perdavus nagrinėti Tarptautiniam jūrų teisės tribunolui, Bangladešo ir Indijos ginčas nepasiekus susitarimo liko sprendžiamas arbitražiniame tribunole. Reikia atkreipti dėmesį, į tai, kad šio arbitražo sprendimo vis dar yra laukiama²⁹⁸. Be abejonės šalių pasirinkimai galės būti įvertinti ir palyginti tuomet, kai bus priimtas sprendimas Bangladešo ir Indijos byloje. Tačiau teisės mokslininkai neabejoja, kad jau

²⁹¹ Bissinger J. The Maritime Boundary Dispute Between Bangladesh and Myanmar: Motivations, Potential Solutions, and Implications // *Asia Policy*. 2010, Nr. 10. P. 130.

²⁹² Abu šie ginčai yra dėl sienų delimitavimo tarp valstybių.

²⁹³ Sprendimas jūros erdvių delimitavimo byloje. cit. op. 42. 2011 m. rugsėjo 8 d. Verbatim Record // http://www.itlos.org/fileadmin/itlos/documents/cases/case_no_16/PV_11-2_09_08_E_am.pdf; prisijungimo laikas: 2012-11-10. P. 6.

²⁹⁴ Valstybių pateiktų deklaracijų sąrašas //

http://www.un.org/Depts/los/convention_agreements/convention_declarations.htm; prisijungimo laikas: 2012-11-08.

²⁹⁵ Sprendimas jūros erdvių delimitavimo byloje. cit. op. 42. Prg. 3, 4, 47.

²⁹⁶ Zeidman S. J. Sittin' on the Dhaka the Bay: the Dispute Between Bangladesh and Myanmar and its Implications for the International Tribunal for the Law of the Sea // *Columbia Journal of Transnational Law*. 2012, Nr. 442. P. 476.

²⁹⁷ Bissinger J. The Maritime Boundary Dispute Between Bangladesh and Myanmar: Motivations, Potential Solutions, and Implications // *Asia Policy*. 2010, Nr. 10. P. 130.

²⁹⁸ http://www.pca-cpa.org/showpage.asp?pag_id=1376; prisijungimo laikas: 2012-11-26.

priimtas Tarptautinio jūrų teisės Tribunolo sprendimas turės įtakos ginčo tarp Bangladešo ir Indijos sprendimui²⁹⁹

Kyla klausimas, ar po šio sprendimo priėmimo, kitos valstybės rinksis Tarptautinį jūros teisės tribunolą tarp jų kilusių jūros sienų delimitavimo bei kitų jūrų teisės ginčų sprendimui. Valstybės palankiai šiame sprendime turėtų vertinti tai, kad Tribunolas nagrinėjo bylą atsižvelgdamas į anksčiau susiklosčiusią tarptautinių teisminių institucijų praktiką. Tai vertinama palankiai, nes tokiu būdu išvengiama teisės fragmentacijos³⁰⁰. Teisėjas Treves laikosi pozicijos, kad visi teismai ar tribunolai sprenddami Konvencijos nuostatų taikymo ar aiškinimo klausimus turi užtikrinti priimamų sprendimų nuoseklumą ir darnumą, nes jie yra tik dalis subjektų galinčių priimti sprendimus šioje srityje³⁰¹. Teisės moksle Tribunolo sprendimas laikomas priimtu nenukrypstant nuo anksčiau suformuotos praktikos³⁰². Pastebima, kad Tribunolas atsižvelgė į beveik visus prieš tai priimtus sprendimus šioje srityje, todėl jo sprendimas laikomas priimtu atsižvelgiant į ankstesnę praktiką³⁰³. R. Churchill net daro išvadą, kad būtent šio sprendimo priėmimas išskleidė baimę, kad Tribunolo sprendimai kels tarptautinės jurisprudencijos fragmentaciją³⁰⁴. Iš išvardintų aplinkybių aišku, kad valstybės kreipdamosi į Tribunolą gali būti užtikrinto, jog bus laikomasi ankstesnės tarptautinių teisminių institucijų praktikos.

Svarbu atkreipti dėmesį ir į teisėjų vieningumą priimant šį sprendimą. Tai buvo pasiekta nepaisant didelės teisėjų sudėties³⁰⁵. Šešiuose punktuose, dėl kurių balsuojama, mažiausia dauguma buvo 19-3, o pusėje šių punktų 19- 1. Įdomu pastebėti, kad du šalių paskirti ad hoc teisėjai balsavo su dauguma už visus punktus, ir pateikė prisijungimo prie sprendimo deklaracijas (angl. *joint declarations*). Nors Tarptautinis jūrų teisės tribunolas pirmą kartą nagrinėjo jūrų sienų delimitavimo tarp valstybių klausimą, tačiau daugelis teisėjų turėjo patirties sprendžiant šias bylas. Kaip pavyzdį galima paminėti teisėjus Treves, Wolfrum bei ad hoc teisėją Mensah, kurie yra arbitražinio tribunolo

²⁹⁹ Churchill R. The Bangladesh/Myanmar Case: Continuity and Novelty in the Law of Maritime Boundary Delimitation // Cambridge Journal of International and Comparative Law. 2012, Nr. 1(1). P. 139

³⁰⁰ Tribunolas sprendime remiasi ankstesnėmis bylomis. Sprendimas jūros erdvių delimitavimo byloje. cit. op. 42. Prg. 184, 226, 240.

³⁰¹ Sprendimas jūros erdvių delimitavimo byloje. cit. op. 42. Declaration of judge Treves. Prg. 2.

³⁰² Visiškai skirtingas požiūris yra pateikiamas teisėjo Gao atskirojoje nuomonėje. Jis daro išvadą, kad Tribunolas visiškai nesilaikė egzistuojančios teisinės praktikos. Tačiau šis teisėjas balsavo kartu su dauguma nustatant jūrų ribų delimitavimą iki 200 jūm, bet nesutiko su Tribunolo naudojamu metodu, ir nurodė, jog turi būti naudojamas kitas metodas. Sprendimas jūros erdvių delimitavimo byloje. cit. op. 42. Separate opinion of judge Gao. Prg. 53.

³⁰³ Papanicolopulu I. From the North Sea to the Bay of Bengal: Maritime Delimitation at the International Tribunal for the Law of the Sea. EJIL: Talk, 2012 m. kovo 23 d. // <http://www.ejiltalk.org/from-the-north-sea-to-the-bay-of-bengal-maritime-delimitation-at-the-international-tribunal-for-the-law-of-the-sea/>; prisijungimo laikas: 2012-11-25.

³⁰⁴ Churchill R. The Bangladesh/Myanmar Case: Continuity and Novelty in the Law of Maritime Boundary Delimitation // Cambridge Journal of International and Comparative Law. 2012, Nr. 1(1). P. 152.

³⁰⁵ Nagrinėjant bylą dalyvavo 23 teisėjai

Bangladešo ir Indijos jūros erdvių delimitavimo byloje³⁰⁶. Taip pat paminėtina, kad teisėjas Nelson buvo arbitražinio tribunolo Guiana/Suriname byloje prezidentu, teisėjas Cot ad hoc teisėju Tarptautiniame Teisingumo Teisme nagrinėtoje Romania/Ukraine byloje, bei yra ad hoc teisėju nagrinėjamoje Nicaragua/Columbia byloje, o ad hoc teisėjas Oxman buvo ad hoc teisėju Romania/Ukraine byloje. Palankiai Tribunolo darbas vertinamas ir dėl greito sprendimo priėmimo. Byla išnagrinėta, praėjus vos dviem metams ir trims mėnesiams nuo kreipimosi į šią teisminę instituciją. Galima pastebėti, kad laiko tarpas, kurio Tribunalui prireikė priimti sprendimui yra žymiai trumpesnis, nei prireikia Tarptautiniam Teisingumo Teismui išnagrinėti delimitavimo bylą.

Teisės mokslininkai nurodo, kad pirmasis Tribunolo bandymas delimituoti jūros ribas buvo sėkmingas ir valstybės bei mokslininkai dabar gali būti garantuoti, kad Tribunalas laikysis tarptautinės teisės formuojamos praktikos bei nespręs klausimo plačiau nei tai yra reikalinga.³⁰⁷ Šis sprendimas teigiamas buvo įvertintas ne tik Bangladešo³⁰⁸, tačiau ir tokių valstybių kaip Prancūzija³⁰⁹ ir Japonija³¹⁰. Todėl šis Tribunalas gali būti laikomas vienu iš galimų pasirinkimų delimitavimo ginčams spręsti, o taip pat ir kitiems iš Jūrų teisės konvencijos aiškinimo ir taikymo kylantiems ginčams nagrinėti. Galbūt tik sutapimas, tačiau netrukus po to, kai Tribunalui buvo perduotas Bangladešo ir Mianmaro ginčas, Sent Vinsentas ir Grenadinai kreipėsi į Tarptautinį jūrų teisės tribunolą dėl ginčo su Ispanija sprendimo, taip pat 2011 m. liepos mėnesį Panama inicijavo procedūrą prieš Bisau Gvinėją. Nors pastarieji atvejai ir nėra susiję su jūros erdvių delimitavimu, tačiau valstybės Tarptautinį jūrų teisės tribunolą pasirinko kaip instituciją, kuri gali jų ginčą nagrinėti iš esmės. Praėjus daugiau kaip dešimtmečiui nuo pirmo sprendimo M/V Saiga Nr. 2 byloje priėmimo, Tribunalas gali būti laikomas institucija įgaunančia vis daugiau valstybių pasitikėjimo ir tai aiškiai atsispindi valstybėms renkantis šią instituciją tarpusavyje egzistuojančių ginčų sprendimui.

³⁰⁶ Arbitražinio tribunolo Bangladešo ir Indijos jūros erdvių delimitavimo byloje // http://www.pca-cpa.org/showpage.asp?pag_id=1376; prisijungimo laikas: 2012-11-26.

³⁰⁷ Papanicolopulu I. From the North Sea to the Bay of Bengal: Maritime Delimitation at the International Tribunal for the Law of the Sea. EJIL: Talk, 2012 m. kovo 23 d. // <http://www.ejiltalk.org/from-the-north-sea-to-the-bay-of-bengal-maritime-delimitation-at-the-international-tribunal-for-the-law-of-the-sea/>; prisijungimo laikas: 2012-11-25.

³⁰⁸ Bangladešo Užsienio reikalų ministerijos pranešimas spaudai. 2012-03-14 // http://www.mofa.gov.bd/index.php?option=com_content&view=article&id=168&catid=43&PRid=549; prisijungimo laikas: 2012-11-26.

³⁰⁹ Prancūzijos pranešimas // <http://www.diplomatie.gouv.fr/en/country-files/bangladesh-499/article/ruling-issued-by-the-international>; prisijungimo laikas: 2012-11-26

³¹⁰ Japonijos Užsienio reikalų ministerijos spaudos atstovo pranešimas // http://www.mofa.go.jp/announce/announce/2012/3/0316_01.html; prisijungimo laikas: 2012-11-26.

IŠVADOS

1. Tarptautinis jūrų teisės tribunolas- nauja teisminė institucija sukurta Jungtinių Tautų jūrų teisės konvencijos. Šios institucijos atsiradimą skatino poreikis įsteigti specializuotą organą jūros dugno eksploatavimo ginčų sprendimui. Būtinybė sukurti nuolatinį teisminį organą, priimančią sprendimus dėl sulaikytų laivų ir jų įgulų paleidimo, bei nagrinėjantį klausimus dėl laikinųjų apsaugos priemonių skyrimo iki arbitražinio tribunolo sudarymo. Teigiamos tribunolo steigimo perspektyvos apėmė siekį, sukurti saugią ginčų sprendimo sistemą, pajėgią susidurti su naujais iššūkiais ir susidoroti su didėjančiu jūrų teisės bylų skaičiumi. Kai kurių valstybių nenoras naudotis Tarptautiniu Teisingumo Teismu taip pat turėjo įtakos Tribunolo atsiradimui. Norint sukurti ginčų sprendimo mechanizmą, priimtina visai tarptautinei bendruomenei, naujos nuolatinės teisminės institucijos sukūrimas, buvo būtinas dėl tuo metu susiklosčiusių istorinių, politinių bei teisinių aplinkybių.
2. Pagal Konvencijos 287 straipsnį teikiamų deklaracijų turinys ir Konvencijos 287 straipsnio 3 dalies nuostata riboja Tarptautinio jūrų teisės tribunolo privalomosios jurisdikcijos taikymą tais atvejais, kai valstybės deklaracijose prioritetą teikia kitai ginčų sprendimo procedūrai, taip pat tuomet, kai jos tokių deklaracijų nėra pateikusios. Esant mažam šių pareiškimų skaičiui, išlieka didelė tikimybė, kad ginčas, pagal privalomąjį mechanizmą bus nagrinėjamas arbitražiniame tribunole. Tačiau net ir egzistuojant aplinkybėms, ribojančioms Tribunolo privalomosios jurisdikcijos taikymą, ginčo šalims pavyksta atskirais susitarimais susitarti dėl ginčo nagrinėjimo perdavimo Tarptautiniam jūrų teisės tribunolui, taip išvengiant privalomųjų procedūrų nepasirinkimo pasekmių. Praktikoje šia galimybe naudojamosi, todėl daroma išvada, kad minėtos institucijos jurisdikcija, spręsti iš Konvencijos nuostatų aiškinimo ir taikymo kylančius ginčus, priklauso ne tik nuo valstybių deklaracijų pagal Konvencijos 287 straipsnį egzistavimo, bet ir nuo kitų aplinkybių, kurios įtakoja valstybių apsisprendimą kilusį ginčą perduoti nagrinėti Tarptautiniam jūrų teisės tribunolui.
3. Pagal Konvencijos 290 straipsnį skiriamos laikinosios apsaugos priemonės skirtos užtikrinti ginčo šalių teises bei tinkamą jūrų aplinkos apsaugą. Tačiau praktikoje Tribunolo paskirtos laikinosios apsaugos priemonės ne tik užtikrina minėtų interesų apsaugą, tačiau ir skatina šalis bendradarbiauti. Tribunolo formuojama praktika, laikoma galinčia padėti pamatus taikiam ginčo sprendimo pasiekimui ir yra vertinama teigiamai, atsižvelgiant į tai, kad taikus ginčo sprendimas, yra pagrindinis ginčo šalių siekis kreipiantis į ginčo sprendimo instituciją.

4. Siekiant nustatyti Tribunolo kompetencijos pagal Jungtinių Tautų jūrų teisės Konvencijos 290 straipsnį apimtį ir atskleisti minėtame straipsnyje keliamų kriterijų taikymą praktikoje daromos šios išvados:
- Sprendžiant laikinųjų apsaugos priemonių skyrimo klausimą Tribunalas praktikoje taiko laisvus *prima facie* jurisdikcijos kriterijaus vertinimo standartus, taip laikinųjų apsaugos priemonių procedūrų metu suteikdamas pareiškėjams abejonės naudą.
 - Tribunalas nagrinėdamas savo paties *prima facie* jurisdikcijos egzistavimo klausimą taiko laisvesnius *prima facie* jurisdikcijos nustatymo kriterijaus standartus, negus sprenddamas arbitražinio tribunolo *prima facie* jurisdikcijos egzistavimo klausimą. Tokia išvada daroma atsižvelgiant į tai, kad priimdama sprendimą pagal Konvencijos 290 straipsnio 1 dalį, ši institucija nenustato ar įgyvendinta pareiga numatyta Konvencijos 283 straipsnyje. Tokia Tribunolo praktika nėra pagrįsta, todėl ši teisminė institucija taikydama Konvencijos 290 straipsnio 1 dalį taip pat turėtų vertinti ar įgyvendinta pareiga pasikeisti nuomonėmis, kuri numatyta Konvencijos 283 straipsnyje.
 - Tribunalas naujausioje savo praktikoje, sprenddamas laikinųjų apsaugos priemonių skyrimo klausimą, atsižvelgia į nepataisomos žalos grėsmę, taip užtikrindamas Tarptautinio Teisingumo Teismo praktikoje suformuoto kriterijaus taikymą, minėtų procedūrų metu. Tribunolo praktikoje šio kriterijaus egzistavimas nėra laikomas išankstine sąlyga, būtina laikinosioms apsaugos priemonėms skirti. Toks jo taikymas yra suderinamas su Konvencijos nuostatomis, bei padeda užtikrinti tinkamą, Konvencijos 290 straipsnyje numatytų interesų apsaugą.
5. Dėl sulaikyto laivo paleidimo klausimo nagrinėjimo gali kreiptis tik laivo vėliavos valstybė ar jos įgalioti atstovai, todėl Tribunalas sprenddamas jurisdikcijos klausimą vertina laivo priklausomybės faktą. Formuojama Tribunolo praktika atspindi, kad ypatingai svarbus yra laivo registracijos faktas. Tokio fakto egzistavimas kreipimosi į Tribunalą metu yra būtinas šios teisminės institucijos jurisdikcijai kilti.
6. Ginčų dėl jūros dugno komisijos teisė teikti patariamąsias nuomones yra aiškiai apibrėžta. Tačiau analizuojant pilnos sudėties Tribunolo teisę teikti patariamąsias nuomones iškyla daug klausimų. Nors Tribunolo taisyklių nuostata, kurioje numatyta pilnos sudėties Tribunolo galimybė teikti patariamąsias nuomones, neturi teisinio pagrindo, tačiau tarptautinėje bendruomenėje nėra kritikuojama. Atsižvelgiant į tai, kad nėra pagrindo paneigti valstybių teisės sudaryti susitarimus, numatančius galimybę kreiptis patariamąsios nuomonės, dėl klausimų kylančių iš Konvencijos normų aiškinimo ir taikymo, valstybės gali sudaryti tokius

susitarimus ir juose numatyti tarptautinės organizacijos teisę kreiptis į Tribunalą. Tačiau tokia teisė negalėtų būti suteikta valstybėms. Pilnos sudėties tribunolo patariamoji funkcija, jei būtų tinkamai įgyvendinama, gali tapti naudingu įrankiu aiškinant Konvencijos nuostatas, tačiau iki šiol nėra nei vieno tarptautinio susitarimo, įtvirtinančio galimybę pasinaudoti tokia procedūra, todėl Tribunolo patariamoji funkcija greitu metu įgyvendinama nebus. Nors Ginčų dėl jūros dugno kolegijos teisė teikti patariamąsias nuomones taip pat nėra plačiai naudojamosi, tačiau šios funkcijos įgyvendinimo ateityje perspektyva aiškiai matoma.

7. Nagrinėjant sulaikytų laivų ir įgulų paleidimo klausimus Tribunalas turi teisę nuspręsti koks užstatas laikomas pagrįstu ir šios institucijos paskirta apsauga yra preziumuojama kaip pagrįsta. Tribunalas savo praktikoje suformavo nebaigtinį sąrašą kriterijų į kuriuos turi būti atsižvelgiama apskaičiuojant užstato dydį. Tačiau šios institucijos praktikoje, minėti kriterijai taikomi nenuosekliai, ir tai sukelia pagrindo abejonėms, kad paskirtas užstato dydis yra per mažas. Todėl šios institucijos sprendimai priimami sprendžiant sulaikytų laivų ir jų įgulų paleidimo klausimą, laikomi neužtikrinančiais kranto ir laivo vėliavos valstybių interesų pusiausvyros.
8. Tarptautinis jūrų teisės tribunolas, pirmą kartą savo praktikoje nagrinėdamas bylą susijusią su jūrų erdvių tarp valstybių delimitavimu, susidūrė su klausimais, kurie iki šiol nebuvo nagrinėti kitose tarptautinėse teisminėse institucijose. Atsižvelgiant į tai, kad priimant šį sprendimą Tribunalas prisidėjo prie tarptautinės jūrų teisės vystymosi, spręsdamas kontinentinio šelfo už 200 jūrmylių delimitavimo bei „pilkosios zonos“ klausimus, nukrypo nuo kitų tarptautinių teisminių institucijų formuojamos praktikos, bei į tai, kad toks sprendimas buvo palankiai įvertintas teisės mokslininkų ir valstybių, galima teigti, kad Tarptautinis jūrų teisės tribunolas turi būti laikomas viena iš lygiaverčių institucijų jūros erdvių delimitavimo ginčams spręsti. Įvertinus Tribunolo priimamų sprendimų pagrįstumą, ginčo nagrinėjimo trukmę bei procedūros kainą šalims tikėtina, kad valstybės ateityje dažniau rinksis šią teisminę instituciją jūros erdvių delimitavimo ir kitiems iš Konvencijos nuostatų aiškinimo ir taikymo kylantiems ginčams spręsti.

LITERATŪROS SĄRAŠAS:

Teisės norminiai aktai:

1. Jungtinių Tautų jūrų teisės konvencija // Valstybės žinios, 2003-11-13, Nr. 107-4786; United Nations Convention on the Law of the Sea // http://www.un.org/Depts/los/convention_agreements/texts/unclos/closindx.htm;
2. Jungtinių Tautų Chartija. Tarptautinio Teisingumo Teismo statutas // Valstybės žinios, 2002-02-13, Nr. 15-557.
3. Tarptautinio jūrų teisės tribunolo statutas. Jungtinių Tautų jūrų teisės konvencijos VI priedas // Valstybės žinios, 2003-11-13, Nr. 107-4786; Statute of the International Tribunal for the Law of the Sea // http://www.itlos.org/documents_publications/documents/statute_en.doc;
4. Susitarimas dėl 1982 m. gruodžio 10 d. JT jūrų teisės konvencijos XI dalies įgyvendinimo // Valstybės žinios, 2003-11-13, Nr. 107-4787.
5. Tarptautinio jūrų teisės tribunolo taisyklės. Rules of the Tribunal (ITLOS/8), as amended on 15 March and 21 September 2001. http://www.itlos.org/fileadmin/itlos/documents/basic_texts/Itlos_8_E_17_03_09.pdf;
6. The Agreement on Cooperation and Relationship between the United Nations and the International Tribunal for the Law of the Sea // http://www.itlos.org/fileadmin/itlos/documents/basic_texts/agr_coop_un_en.pdf;
7. Convention on the Southern Bluefin Tuna, 10 December 1993, entered into force 20 May 1994 // http://www.ccsbt.org/docs/pdf/about_the_commission/convention.pdf;
8. The Convention for the Protection of the Marine Environment of the North-East Atlantic (OSPAR Convention) [Konvencija dėl Šiaurės ir Rytų Atlanto zonos aplinkos apsaugos] // <http://www.ospar.org/eng/html/convention/>;
9. Treaty between the Government of the United States of America and the Government of the United Mexican States on the Delimitation of the Continental Shelf in the Western Gulf of Mexico beyond 200 Nautical Miles. // <http://www.un.org/Depts/los/LEGISLATIONANDTREATIES/PDFFILES/TREATIES/USA-MEX2000CS.PDF>;
10. Jungtinių Tautų Generalinės Asamblėjos rezoliucijos: UN General Assembly Resolution A/RES/63/111, 2009-01-05; UN General Assembly Resolution A/RES/65/37, 2011-05-05; UN General Assembly Resolution A/RES/64/71, 2010-03-12; UN General Assembly Resolution A/RES/66/231 2012-04-05 // <http://www.un.org/documents/resga.htm>;

Specialioji literatūra:

1. Adele A. O. The system for Settlement of Disputes under the United Nations Convention on the Law of the Sea- A Drafting History and a Commentary // Publications on Ocean Development. 1987, Nr. 10.
2. Anderson D. Modern law of the sea: selected essays. Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 2008.
3. Anton D. K., Makgill R. A., Payne C. R. Advisory Opinion on Responsibility and Liability for International Seabed Mining (ITLOS Case No. 17) // Environmental Policy and Law. 2011, Nr. 41(2).
4. Bissinger J. The Maritime Boundary Dispute Between Bangladesh and Myanmar: Motivations, Potential Solutions, and Implications // Asia Policy. 2010, Nr. 10.
5. Boyle A. Dispute Settlement and the Law of the Sea Convention: Problems of Fragmentation and Jurisdiction // International & Comparative Law Quarterly. 1997, Nr. 46.

6. Boyle A. *The International Tribunal for the Law of the Sea and the Settlement of Disputes // The Changing World of International Law in the Twenty-First Century /* Red. Norton J., Andenas M., Footer M. London: Kluwer Law International, 1998.
7. Brown C. "Reasonableness" in the Law of the Sea: The Prompt Release of the *Volga* // *Leiden Journal of International Law*. 2003, Nr. 16.
8. Caminos H. *The International Tribunal for the Law of the Sea: An Overview of its Jurisdictional Procedure // New International Tribunals and New International Proceedings /* Red. Del Vecchio A. Roma: Guiffre, 2006.
9. Chigara B. *The International Tribunal for the Law of the Sea and Customary International Law // International and Comparative Law Review*. 2000, Nr. 22. P. 437.
10. Churchill R. *Dispute settlement under UN Convention of the law of the sea. Survey of 2008 // The International Journal of Marine and Coastal Law*. 2009, Nr. 24. P. 604.
11. Churchill R. *The Bangladesh/Myanmar Case: Continuity and Novelty in the Law of Maritime Boundary Delimitation // Cambridge Journal of International and Comparative Law*. 2012, Nr. 1(1).
12. Curtis. B. R., Merwin H. C. *Jurisdiction, Practice, and Peculiar Jurisprudence of the Courts of the United States*. Boston: BiblioLife, 2009.
13. *Dabartinės lietuvių kalbos žodynas/* red. Keinys S. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2000.
14. De La Fayette L. *ITLOS and the Saga of the Saiga: Peaceful Settlement of a Law of the Sea Dispute // The International Journal of Marine and Coastal Law*. 2000, Nr. 15(3).
15. Driukas A. Valančius V. *Civilinis procesas: teorija ir praktika*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2006. T. 2.
16. Eiriksson G. *The International Tribunal for the Law of the Sea*. Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 2000.
17. Gaertner M. P. *The Dispute Settlement Provisions of the Convention on the Law of the Sea: Critique and Alternatives to the International Tribunal for the Law of the Sea // San Diego Law Review*. 2006, Nr. 19.
18. Garner B. A. *A dictionary of modern legal usage*. Second edition. New York: Oxford University Press, 2001.
19. Ikeshima T. *The Reasonableness of Unreasonable Arguments in Prompt Release Cases in the ITLOS // Weseda Global Forum*. 2009, Nr. 6.
20. Yankov A. *The international Tribunal for the Law of the Sea and comprehensive dispute settlement of the Law of the sea // The International Tribunal for the Law of the Sea: Law and Practice /* Red. P. Ch. Rao, R. Khan. Great Britain: Indian Society of International Law, 2001.
21. You K.- J. *Advisory Opinions of the International Tribunal for the Law of the Sea: Article 138 of the Rules of the Tribunal // Ocean Development & International law*. 2008, Nr. 39.
22. Jesus J. L. *Article 138 // The Rules of the International Tribunal for the Law of the Sea: A Commentary /* Red. Rao P. Ch., Gautier P. Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 2006.
23. Jianjun G. *Reasonableness of the Bond under Article 292 of the LOS Convention: Practice of the ITLOS // Chinese Journal of International Law*. 2008, Nr. 7(1).
24. Keyuan Z. *The International Tribunal for the Law of the Sea: Procedures, Practices, and Asian States // Ocean Development & International Law*. 2010, Nr. 41.
25. Klein N. *Dispute Settlement in the UN Convention on the Law of the Sea*. Cambridge: Cambridge university press, 2005.
26. Kwiatkowska B. *The Southern Bluefin Tuna (New Zealand v. Japan; Australia v. Japan) Cases // The International Journal of Marine and Coastal law*. 2000, Nr. 15(1).
27. Laužikas E., Mikelėnas V., Nekrošius V. *Civilinio proceso teisė*. Vilnius: Justitia, 2003. T. 1.

28. Linkevičius J. Tarptautinio jūrų teisės tribunolo privalomosios jurisdikcijos taikymo problemos // Teisė. 2011, Nr. 80.
29. Lowe V., Churchill R. The International Tribunal for the Law of the Sea: Survey of 2001 // International Journal of Marine and Coastal law. 2002, Nr. 17.
30. Mensah T. A. The International Tribunal for the Law of the Sea // Leiden Journal of International Law. 1998, Nr.11.
31. Merrills J. G. International dispute settlement. Fourth edition. New York: Cambridge university press, 2005.
32. Ndiaye T. M. Provisional Measures before the International Tribunal for the Law of the Sea // Current Marine Environmental Issues and the International Tribunal for the Law of the Sea / Red. Nordquist M., Moore J. N. Hague: Martinus Nijhoff Publishers, 2001.
33. Ndiaye T. M. The Advisory Function of the International Tribunal for the Law of the Sea // Chinese Journal of International Law. 2010, Nr. 9(3).
34. Nelson L. D. M. The Jurisprudence of the International Tribunal for the Law of the Sea: Some Observations // Law of The Sea, Environmental Law and Settlement of Disputes. / Red. Ndiaya T. M., Wolfrum R. Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 2007.
35. Noyes J. E. The international Tribunal for the Law of the Sea // Cornell International Law Journal . 1998, Nr. 32(1).
36. Oda Sh. Dispute Settlement Prospects in the Law of the Sea // The International and Comparative Law Quarterly. 1995, Nr. 44.
37. Orellana M. A. The Swordfish Dispute between the EU and Chile at the ITLOS and the WTO // Nordic Journal of International Law. 2000, Nr. 71.
38. Oxman B. H. The rule of Law and the United Nations Convention on the Law of the Sea. // The European Journal of International Law. 1996, Nr. 7.
39. Oxman B. H. Observations on Vessel Release under the United Nations Convention on the Law of the Sea // The International Journal of Marine and Coastal law. 1996, Nr. 11(2).
40. Rao P. Ch. ITLOS: the First six Years // Max Planck Yearbook of United Nations Law, Vol. 6 / Red. Frowin J. A., Wolfrum R. Netherlands: Kluwer Law International, 2002.
41. Romano C. P. R. International Justice and Developing Countries: A Qualitative Analysis // Law & Practice of International Courts. & Tribunals. 2002, Nr. 1(3).
42. Rosenne Sh. Establishing the International Tribunal for the Law of the sea // American Journal of International Law. 1995, Nr. 89,
43. Rosenne Sh. International Tribunal for the Law of the Sea: 1996–97 Survey // International Journal of Marine and Coastal Law. 1998, Nr. 13.
44. Rosenne Sh. International Tribunal for the Law of the Sea: 1998 Survey // The International Journal of Marine and Coastal law. 1999, Nr. 14.
45. Rosenne Sh. Provisional Measures in International Law: The International Court of Justice and the International Tribunal for the Law of the Sea. New York: Oxford University Press, 2005.
46. Rothwell D. R., Stephens T. Illegal Southern Ocean Fishing and Prompt Release: Balancing Coastal and Flag State Rights and Interests // International & Comparative Law Quarterly. 2004, Nr. 53.
47. Rothwell D. The International Tribunal for the Law of the Sea and Maritime Environmental Protection: Expanding the Horizons of International Oceans Governance // Ocean Yearbook, Vol. 17 / Red. Borgese E. M., Chircop A., McConnell M. L. Chicago: University of Chicago Press Journals, 2003.
48. Schachter O. Concepts and Realities in the New Law of the Sea // The New Order of the Oceans: The Advent of a Managed Environment / Red. Pontecorvo G. New York: Columbia University Press, 1986.

49. Seyersted F. Common Law of International Organizations. Leiden: Martinus Nijhoff Publishers, 2008.
50. Serdy A., Bliss M. Prompt Release of Fishing Vessels: State Practice in the Light of the Cases before the International Tribunal for the Law of the Sea // Ocean Management in the 21st century: Institutional Frameworks and Responses / Red. Rothwell J. K. Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 2004. P. 275.
51. Sohn L. B. Advisory Opinions by the International Tribunal for the Law of the Sea or Its Seabed Disputes Chamber // Oceans Policy: New Institutions, Challenges and Opportunities / Red. Nordquist M. H., Moore J. N. Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 1999.
52. Tanaka Y. Prompt release in the United Nations convention on the law of the sea: some reflections on the ITLOS jurisprudence // Netherlands International Law Review. 2004, Nr. 51(2).
53. Treves T. Advisory Opinions Under the Law of the Sea Convention // Current Marine Environmental Issues and the International Tribunal for the Law of the Sea / Red. Nordquist M., Moore J. N. Hague: Martinus Nijhoff Publishers, 2001.
54. Treves T. The Jurisdiction of the International Tribunal for the Law of the Sea // The International Tribunal for the Law of the Sea: Law and Practice / Red. P. Ch. Rao, R. Khan. Great Britain: Indian Society of International Law, 2001.
55. Treves T. What have the United Nations Convention and the International Tribunal for the Law of the Sea to offer as regards Maritime Delimitation Disputes? // Maritime delimitation / Red. Lagoni R., Vignes D. Leiden: Brill, 2006.
56. Tuerk H. The Contribution of the International Tribunal for the Law of the Sea to International Law // Maritime Boundary Disputes Settlement Processes and the Law of the Sea / Red. S- Y. Hong, Jon M. Van Dyke. Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 2009.
57. Vicuna F. O. The International Tribunal for the Law of the Sea and Provisional Measures: Settled Issues and Pending Problems // The International Journal of Marine and Coastal law. 2007, Nr. 22(3).
58. Vukas B. The international Tribunal for the law of the sea: some features of the new international judicial institution // The International Tribunal for the Law of the Sea: Law and Practice / Red. P. Ch. Rao, R. Khan. Great Britain: Indian Society of International Law, 2001.
59. Wolfrum R. Provisional Measures of the International Tribunal for the Law of the Sea. // The International Tribunal for the Law of the Sea: Law and Practice / Red. P. Ch. Rao, R. Khan. Great Britain: Indian Society of International Law, 2001.
60. Zeidman S. J. Sittin' on the Dhaka the Bay: the Dispute Between Bangladesh and Myanmar and its Implications for the International Tribunal for the Law of the Sea // Columbia Journal of Transnational Law. 2012, Nr. 442.

Praktinė medžiaga:

Tarptautinio jūrų teisės tribunolo sprendimai:

1. The M/V "SAIGA" Case (*Saint Vincent and the Grenadines v. Guinea*), Prompt Release, Judgment of 4 December 1997. http://www.itlos.org/cgibin/cases/case_detail.pl?id=1&lang=en
2. The M/V "SAIGA" (No. 2) Case (*Saint Vincent and the Grenadines v. Guinea*), Provisional Measures, Order of 11 March 1998. http://www.itlos.org/cgibin/cases/case_detail.pl?lang=en&id=2&restrict_to=row2be_named:1
3. The M/V "SAIGA" (No. 2) Case (*Saint Vincent and the Grenadines v. Guinea*), Judgment of 1 July 1999. http://www.itlos.org/cgi-bin/cases/case_detail.pl?lang=en&id=2&restrict_to=row2be_named:2

4. Southern Bluefin Tuna Cases (*New Zealand v. Japan; Australia v. Japan*), Provisional Measures, Order of 27 August 1999. http://www.itlos.org/cgi-bin/cases/case_detail.pl?id=3&lang=en
5. The “Camouco” Case (*Panama v. France*), Prompt Release, Judgment of 7 February 2000. http://www.itlos.org/cgi-bin/cases/case_detail.pl?id=4&lang=en
6. The “Monte Confurco” Case (*Seychelles v. France*), Prompt Release, Judgment of 18 December 2000. http://www.itlos.org/cgi-bin/cases/case_detail.pl?id=5&lang=en
7. Case concerning the Conservation and Sustainable Exploitation of Swordfish Stocks in the South-Eastern Pacific Ocean (*Chile/European Community*) http://www.itlos.org/cgi-bin/cases/case_detail.pl?id=6&lang=en
8. The “Grand Prince” Case (*Belize v. France*), Prompt Release, Judgment of 20 April 2001. http://www.itlos.org/cgi-bin/cases/case_detail.pl?id=7&lang=en
9. The “Chaisiri Reefer 2” Case (*Panama v. Yemen*), Prompt Release. http://www.itlos.org/cgi-bin/cases/case_detail.pl?id=8&lang=en
10. The MOX Plant Case (*Ireland v. United Kingdom*), Provisional Measures, Order of 3 December 2001. http://www.itlos.org/cgi-bin/cases/case_detail.pl?id=10&lang=en
11. The “Volga” Case (*Russian Federation v. Australia*), Prompt Release, Judgment of 23 December 2002. http://www.itlos.org/cgi-bin/cases/case_detail.pl?id=11&lang=en
12. Case concerning Land Reclamation by Singapore in and around the Straits of Johor (*Malaysia v. Singapore*), Provisional Measures, Order of 8 October 2003. http://www.itlos.org/cgi-bin/cases/case_detail.pl?id=12&lang=en
13. The “Juno Trader” Case (*Saint Vincent and the Grenadines v. Guinea-Bissau*), Prompt Release, Judgment of 18 December 2004. http://www.itlos.org/cgi-bin/cases/case_detail.pl?id=13&lang=en
14. The “Hoshinmaru” Case (*Japan v. Russian Federation*), Prompt Release, Judgment of 6 August 2007. http://www.itlos.org/cgi-bin/cases/case_detail.pl?id=14&lang=en
15. The “Tomimaru” Case (*Japan v. Russian Federation*), Prompt Release, Judgment of 6 August 2007. http://www.itlos.org/cgi-bin/cases/case_detail.pl?id=15&lang=en
16. Responsibilities and obligations of States sponsoring persons and entities with respect to activities in the Area (*Request for Advisory Opinion submitted to the Seabed Disputes Chamber*), Advisory opinion of 1 February 2011.
<http://www.itlos.org/fileadmin/itlos/documents/cases/case_no_17/adv_op_010211.pdf>
17. The M/V “Louisa” Case (*Saint Vincent and the Grenadines v. Kingdom of Spain*), Provisional Measures, Order of 23 December 2010 // http://www.itlos.org/fileadmin/itlos/documents/cases/case_no_18_prov_meas/Order_23-12-10_final_E_elec_signed.corr_for_publication.pdf
18. Dispute concerning delimitation of the maritime boundary between Bangladesh and Myanmar in the Bay of Bengal (*Bangladesh/Myanmar*), Judgment of 14 March 2012 // http://www.itlos.org/fileadmin/itlos/documents/cases/case_no_16/C16_Judgment_14_03_2012_rev.pdf
19. The M/V “Virginia” Case (*Panama/ Guinea- Bissau*), 2011-04-18, Order 2011/3 // http://www.itlos.org/fileadmin/itlos/documents/cases/case_no.19/Ord_2011-3_18.08.11.E.pdf
20. The „ARA Libertad“ Case (*Argentina v. Ghana*) 2012-11-20, Order 2012/4 // http://www.itlos.org/fileadmin/itlos/documents/cases/case_no.20/Ord_2012-4_20_11_12_Eng_2_.pdf.

Tarptautinio Teisingumo Teismo sprendimai:

21. Tarptautinio Teisingumo Teismo 1962-12-21 sprendimas byloje South West Africa (Etiopia v. South Africa) // <http://www.icj-cij.org/docket/files/46/4887.pdf> ;

22. Tarptautinio Teisingumo Teismo 1962-12-21 sprendimas byloje South West Africa (Liberia v. South Africa) // <http://www.icj-cij.org/docket/files/47/4909.pdf> ;
23. Tarptautinio Teisingumo Teismo 1963-12-02 sprendimas byloje Northern Cameroon (Cameroon v. United Kingdom) // <http://www.icj-cij.org/docket/files/48/5207.pdf> ;
24. Tarptautinio Teisingumo Teismo 1972-08-17 įsakymas byloje Fisheries Jurisdiction (*United Kingdom v. Iceland; Federal Republic of Germany v. Iceland*), Request for the Indication of Interim Measures of Protection, Order. Fisheries jurisdiction cases ICJ reports 1972.
25. Tarptautinio Teisingumo Teismo 2007 m. spalio 8 d. sprendimas Case concerning Territorial and Maritime Dispute between Nicaragua and Honduras in the Caribbean Sea (Nicaragua v Honduras), Judgment, ICJ Reports 2007 // http://www.itlos.org/fileadmin/itlos/documents/cases/case_no_16/PV_11-2_09_08_E_am.pdf;

Pagal Konvencijos VII priedą sudarytų arbitražų sprendimai:

26. Arbitražinio tribunolo 1992 m. birželio 10 d. sprendimas byloje *Case concerning Delimitation of Maritime Areas between Canada and France* // International Legal Materials. 1992, Nr. 5(31).
27. Arbitražinio tribunolo 2004-04-04 sprendimas byloje *Southern Bluefin Tuna Case between Australia and Japan and between New Zealand and Japan*, Award on Jurisdiction and Admissibility// Reports of international arbitral awards. Vol. XXIII, 2004-04-04.
28. Arbitražinio tribunolo 2006 m. balandžio 11 d. sprendimas *Barbados and Trinidad and Tobago* byloje. // http://www.pca-cpa.org/showpage.asp?pag_id=1152;

Kita literatūra:

1. Division for Ocean Affairs & the Law of the Sea, Digest of International Cases on the Law of the Sea. 2006. P. 38-140. // http://www.un.org/Depts/los/doalos_publications/publicationtexts/digest_website_version.pdf;
2. Papanicolopulu I. From the North Sea to the Bay of Bengal: Maritime Delimitation at the International Tribunal for the Law of the Sea. EJIL: Talk, 2012 m. kovo 23 d. // <http://www.ejiltalk.org/from-the-north-sea-to-the-bay-of-bengal-maritime-delimitation-at-the-international-tribunal-for-the-law-of-the-sea/> ;
3. Statement by Judge Rudiger Wolfrum, President of the International Tribunal for the Law of the Sea, Sixth Committee of the General Assembly of the United Nations, New York, 2006-10-20 // http://www.itlos.org/fileadmin/itlos/documents/statements_of_president/wolfrum/sixth_committee_201006_eng.pdf;
4. Statement by President R. Wolfrum at the 16th Meeting of States Parties to the Convention of the Law of the Sea. 2006-06 19 // http://www.itlos.org/fileadmin/itlos/documents/statements_of_president/wolfrum/msp_190606_eng.pdf
5. Statement by President R. Wolfrum to the Informal Meeting of Legal Advisers of Ministries of Foreign Affairs, New York, 2005-10-24 // http://www.itlos.org/fileadmin/itlos/documents/statements_of_president/wolfrum/legal_advisors_241005_eng.pdf;

SANTRAUKA

Tarptautinis jūrų teisės tribunolas- įsteigtas 1982 m. Jungtinių Tautų jūrų teisės konvencijos ir yra joje įtvirtinto kompleksiško ginčų sprendimų mechanizmo dalis. Naujos teisminės institucijos atsiradimo tarptautinėje teisėje poreikis analizuojamas pirmajame šio darbo skyriuje, kartu aptariant Tribunolo sudėtį ir struktūrą.

Antrajame skyriuje nustatomos Tribunolo kompetencijos ribos. Aptariama Konvencijos privalomųjų ginčų sprendimo procedūrų pasirinkimo laisvė ir valstybių pareiškimų pagal Konvencijos 287 straipsnį turinys. Šioje vietoje atkreipiamas dėmesys į tai, kad bylos Tribunalui dažniausiai perduodamos atskiru šalių susitarimu nepaisant to, kokia privalomoji procedūra turėtų būti taikoma. Todėl faktas, kad Tribunolas nėra pasirinktas kaip privalomoji institucija iš Konvencijos kylančių ginčų sprendimui, neužkerta kelio ginčo nagrinėjimui šioje teisminėje institucijoje. Kitoje skyriaus dalyje analizuojama Tribunolo kompetencija skiriant laikinas apsaugos priemones bei sprendžiant sulaikytų laivų ir įgulų paleidimo klausimus. Nagrinėjamos laikinųjų apsaugos priemonių skyrimo sąlygos ir jų taikymas Tribunolo praktikoje. Atskleidžiamas aktyvus Tribunolo vaidmuo skatinant šalis bendradarbiauti. Taip pat apibrėžiama Tribunolo kompetencija spręsti sulaikytų laivų ir jų įgulų paleidimo bylas. Aptiriamas laivo nacionalinės priklausomybės klausimas, kuris yra lemiamas Tribunolo jurisdikcijai pagal Konvencijos 292 straipsnį kilti. Toliau darbe kalbama apie Tribunolo konsultacinę funkciją bei jos įgyvendinimą. Atskirai analizuojama pilnos sudėties Tribunolo ir Ginčų dėl jūros dugno kolegijos kompetencija šioje srityje.

Paskutiniame skyriuje aptariama Tribunolo praktika. Remiantis ja, atskleidžiami pagrįsto užstato nustatymo kriterijai, taikomi Tribunalo. Iškeliama Tribunolo praktikos šioje srityje pagrįstumo klausimas. Paskutinis poskyris skirtas naujausiam Tribunolo sprendimui Jūrų erdvių tarp Bangladešo ir Mianmaro delimitavimo byloje. Aptariama šio sprendimo reikšmė tarptautinės jūrų teisės vystymuisi. Nustatoma, kad Tribunolas turi būti laikomas viena iš lygiaverčių institucijų jūros erdvių delimitavimo ginčams spręsti, todėl tikėtina, kad valstybės ateityje dažniau rinksis šią teisminę instituciją jūros erdvių delimitavimo ir kitiems iš Konvencijos nuostatų aiškinimo ir taikymo kylančių ginčų nagrinėjimui.

SUMMARY

International Tribunal for the Law of the Sea is a new court created by United Nations Convention on the Law of the Sea and the judicial institution which is an integrate part of dispute resolution mechanism composed in this bilateral agreement. The first section of this paper discusses main reasons for establishing the new Tribunal, the composition of this judicial institution and the structure of it.

The competence of the International Tribunal for the Law of the sea is enclosed in the second chapter. Primarily it is analyzing the choice of procedure under Article 287 of the Convention and the declarations of States under this article. At this point, it is noted that only one case, the M/V “Louisa” was instituted before the Tribunal on the basis of such declarations. And nevertheless, the fact that arbitration would be the only mandatory means available to the parties to a dispute, does not prevent them from agreeing to transfer the dispute to the Tribunal for adjudication. Further it is analyzing the competence of the Tribunal to deal with request for the prescription of provisional measures ant to deal with applications for the prompt release of vessels and crews. The requirement for *prima facie* jurisdiction and other conditions to be met for the grant of provisional measures are discussed in this paper, along with application of these requirements in Tribunal’s practice. In this section also jurisdiction and the scope of the procedure under Article 292 of the Convention are discussed, also issues related to the nationality of ships. Next, this paper looks into the question of the advisory opinions in the International Tribunal for the Law of the Sea. It is analyzing the advisory function of the full Court and the advisory competence of the Deep Sea Bed Disputes Chamber.

Further this paper comments the jurisprudence of the International Tribunal for the Law of the Sea in prompt release cases. The methods and criteria such as the reasonableness test for assessing the relevant factors related to a bond for prompt release may be said to have been standardized. But question rose if the case law of the Tribunal is clear enough and if the practice of this Tribunal serves to balance the interests of the coastal States and the flag States. This work also discusses Tribunal decision in maritime boundary delimitation dispute between Bangladesh and Myanmar. Turning to a broader context, the paper will conclude by assessing the impact of the recently decided dispute on future developments of the law of the sea and the future of the Tribunal itself.

Priedas nr. 1

Nr .	Bylos pavadinimas	Bylos šalys	Suėmimo data	Kreipimo si data	Sprendimo priėmimo data	Atsakovo reikalautas užstatas (A)	Ieškovo pasiūlytas užstatas	Tribunolo paskirtas užstatas (B)	Sumažintas užstatas pinigine išraiška A-B=C	Sumažintas užstatas procentine išraiška
1.	M/V Saiga byla	Sent Vincentas ir Grenadinai v. Gvinėja	1997 10 28	1997 11 13	1997 12 04	-	-	US \$ 400,000 + iškrauti kurą.		
2.	Camouco byla	Panama v. Prancūzija	1999 09 28	2000 01 17	2000 02 07	20 mln. FF	950 000 FF	FF 8,000,000	12 mln. FF	60%
3.	Monte Confurco byla	Seišelių salos v. Prancūzija	2000 11 08	2000 11 27	2000 12 18	FF 56,400,000	FF 2,200,000	FF 18,000,000	38,4 mln. FF	68,09%
4.	Volga byla	Rusija v. Australija	2002 02 07	2002 12 02	2002 12 23	AU \$ 3,332,500	AU \$ 500,000	AU \$ 1,920,000	AU \$ 1,412,500	43,39%
5.	Juno Trader byla	Sent Vinsentas ir Grenadinai v. Bisau Gvinėja	2004 09 26	2004 11 18	2004 12 18	Ne mažiau kaip 1,227,214 €	- €50,000	€308,770	€918,444	74,84%
6.	Hoshinmaru byla	Japonija v. Rusija	2007 06 01	2007 07 09	2007 08 06	20 mln. rublių	-	10 mln. rublių	10 mln. rublių	50%

